

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

**Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios
bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką Skuodo
rajo savivaldybėje**

Baigiamasis magistro studijų projektas

Simona Jurčė

Projekto autorė

Prof. Eglė Butkevičienė

Vadovė

Kaunas, 2019

Kauno technologijos universitetas
Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

**Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios
bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką Skuodo
rajo savivaldybėje**

Baigiamasis magistro studijų projektas
Viešasis administravimas (6211LX040)

Simona Jurčė
Projekto autorė

Prof. Eglė Butkevičienė
Vadovė

Doc. dr. Ligita Šarkutė
Recenzentė

Kaunas, 2019

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Simona Jurčė

Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką Skuodo rajo savivaldybėje

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad mano, Simonos Jurčės, baigiamasis projektas tema „Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką Skuodo rajono savivaldybėje“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjusi.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Jurčė, Simona. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką Skuodo rajono savivaldybėje. Magistro studijų baigiamasis projektas / vadovė prof. Eglė Butkevičienė; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypties grupė): 03S (L07).

Reikšminiai žodžiai: nevyriausybinė organizacija, vietos valdžia, bendradarbiavimas, šeimos politika.

Kaunas, 2019. 92 p.

Santrauka

Magistro baigiamajame darbe analizuojami nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo bruožai įgyvendinant šeimos politiką. Ši tema yra aktuali, nes viešasis sektorius ne visada gali užtikrinti ir patenkinti šeimoms reikiamų paslaugų poreikį. Tai reiškia, kad nevyriausybės organizacijos turi įtakos užtikrinant visuomenės gerovę. Valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas vadinamas socialinė partnerystė, besiremianti abipusių įsipareigojimų, konsultavimo ir finansinės paramos teikimu. Todėl siekiant kokybiško ir veiksmingo šeimos politikos poveikio, reikėtų į šį procesą įtraukti ir nevyriausybines organizacijas, kurios padėtų užtikrinti skaidresnę ir efektyvesnę šeimos politikos įgyvendinimo procesą. Tirti nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką yra aktualu, nes pasigendama itin reikalingų visuomenės iniciatyvų šeimos gerovės srityje. Šio darbo mokslinis naujumas pasižymi tuo, kad į šeimos politiką yra bandoma pažvelgti platesniu aspektu, o ne tik kaip į piniginę paramą. Taigi, siekiant išanalizuoti šių sektorių bendradarbiavimą keliamas probleminis klausimas: kokiais būdais vyksta NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas ir kokie modeliai yra veiksmingi įgyvendinant šeimos politiką? Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, keliamas tikslas - ištirti Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo bruožus įgyvendinant šeimos politiką. Siekiant iškelto tikslo, koncentruojamasi į Skuodo rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo atvejį įgyvendinant šeimos politiką. Tyrimo tikslui pasiekti, iškelti šie uždaviniai: 1. teoriškai išanalizuoti šeimos politikos sampratą, tikslus bei priemones; 2. išsiaiškinti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo principus ir galimybes įgyvendinant šeimos politiką; 3. pagrįsti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo tyrimo metodologiją; 4. empiriškai atskleisti Skuodo miesto vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo bruožus; 5. pateikti rekomendacijų, kaip gerinti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą. Įgyvendinant iškeltus uždavinius, pirmoje darbo dalyje atliekama nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką teorinė analizė, kurioje pateikiama šeimos politikos samprata, šeimos politiką inicijuojančios ir vykdančios institucijos ir jų teisinis reglamentavimas, vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo samprata, modeliai ir įgyvendinimo strategijos. Antroje dalyje buvo suformuluota tyrimo metodologija. Ištirti, koku būdu Skuodo rajono valdžia ir nevyriausybės organizacijos įgyvendina šeimos politiką, buvo atliktas kokybinis tyrimas ir taikytas tiesioginio interviu metodas. Trečioje dalyje, panaudojus interviu tekstų turinio analizės metodą, buvo gauti tyrimo rezultatai. Remiantis gautais tyrimo rezultatais buvo suformuluotos išvados ir pateiktos

rekomendacijos, skirtos Skuodo rajono vietos valdžiai ir nevyriausybinėms organizacijoms bendradarbiavimui gerinti. Tyrimo rezultatai parodė, kad Skuodo rajono valdžia ir nevyriausybinės organizacijos siekia bendro tikslo – šeimų problemų sprendimo, vaikų užimtumo organizavimo, darbo ir šeimos derinimo galimybių suteikimo, socialinės rizikos šeimų prevencija, kompleksinės pagalbos šeimoms teikimas. Nevyriausybinės organizacijos padeda vietos valdžiai įgyvendinti šeimos politiką teikdamos įvairias paslaugas, dalinai dalyvaudamos priimant sprendimus, projektuose. Tyrimo rezultatai rodo, kad bendradarbiaujant trūksta vietos valdžios iniciatyvos įtraukti nevyriausybinės organizacijas į sprendimų priėmimą, vietos valdžia teikia mažai informacijos apie vykdomą veiklą, nevyriausybinės organizacijos vangiai teikia projektus, trūksta finansavimo, teigiamo požiūrio į nevyriausybinės organizacijas, bendradarbiavimo tęstinumo, iniciatyvos iš vietos valdžios atstovų. Todėl parengtose rekomendacijose siūloma Skuodo rajono vietos valdžiai įtraukti nevyriausybinės organizacijas į šeimos politikos priimamų sprendimų dalyvavimą, skelbti išsamią informaciją apie vykdomus projektus ir sprendimus, paskirti tarpinstitucinį koordinatorių. Skuodo rajono nevyriausybinėms organizacijoms siūloma aktyviai teikti siūlymus, projektus ir steigti bendruomeninius namus kaimuose ir seniūnijose.

Jurčė, Simona. Cooperation between Non-Governmental Organizations and Local Government in Family Policy Implementation in Skuodas District Municipality. Master's Final Degree Project / supervisor prof. Eglė Butkevičienė; Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): 03S (L07).

Keywords: non-governmental organization, local government, cooperation, family policy.

Kaunas, 2019. 92 p.

Summary

The features of cooperation between non-governmental organizations and local government in the implementation of family policy are analysed in the Master's thesis. This topic is relevant because the private sector is not always able to ensure and meet the demand of services necessary for families. This means that non-governmental organizations have an impact on ensuring public welfare. The cooperation of the government and non-governmental organizations is called social partnership, based on mutual obligations, consulting and financial assistance. Therefore in order to achieve effective, quality impact of family policy, non-governmental organizations should be included in this process, this could thus help ensure the transparency and effectiveness of the family policy implementation process. It is relevant analyse the cooperation of non-governmental organizations and local government in the implementation of family policy because there is a lack of much needed public initiatives in the area of family welfare. This work is a scientific novelty because the family policy is looked at from a broader perspective, not only as monetary support. Therefore, in order to analyse the cooperation of these sectors the following problematic question is raised: In what ways do NGOs and local government cooperate and what models are effective for implementation of family policy? In order to answer this question, the following aim is established – to analyse the features of cooperation between the local government of Skuodas district municipality and NGOs in the implementation of family policy. The cooperation between Skuodas district municipality and non-governmental organizations in the implementation of family policy is focused on in order achieve the aim. The following objectives were set: 1. to theoretically analyse the concept, aims and means of family policy; 2. to identify the potential, principles and opportunities for cooperation of local government and non-governmental organizations in implementation of family policy; 3. to substantiate the research methodology used for analysing cooperation between local government and non-governmental organizations; 4. to empirically identify the features of cooperation between the local government of Skuodas district municipality and non-governmental organizations; 5. to provide recommendations for improving cooperation between local government and non-governmental organizations. In order to fulfil the objectives a theoretical analysis of cooperation between non-governmental organizations and local government in the implementation of family policy is carried out in the first part of the thesis, the concepts of family policy, institutions initiating, carrying out family policy and the legal definition thereof, the concept, models and implementation strategies of cooperation between local government and non-governmental institutions are indicated. The analysis methodology is established in the second part of the thesis. A qualitative analysis using a direct interview was carried out in order to analyse how the government of Skuodas district and non-governmental organizations implement family policy. The results of the analysis were established in the third part of the thesis, by analysing the contents

of interview texts. Conclusions were formed and recommendations for improvement of cooperation between the local government of Skuodas district and non-governmental organizations were provided on the basis of the results. The results of the analysis have shown that the local government of Skuodas district and non-governmental institutions have the same aim – solving family problems, organizing activities for children, providing possibilities for work-family balance, prevention of social-risk families, providing comprehensive support for families. Non-governmental organizations aid the local government in the implementation of family policy by providing various services, partial involvement in making decisions and projects. The results of the analysis have shown that the local government lacks initiative for involving non-governmental organizations in the decision-making process, local government provides little info about activities carried out, non-governmental organizations are reluctant to submit projects, and there is a lack of financing, positive attitude towards non-governmental organizations, continuity of cooperation and initiative of local-government representatives. Therefore the recommendations prepared suggest that the local government of Skuodas district should include non-governmental organizations in making decisions regarding family policy, announce comprehensive information about projects carried out and decisions made, and appoint an inter-institutional coordinator. The non-governmental organizations of Skuodas district should be active in submitting proposals, projects and establishing community homes in villages and wards.

Turinys

Lentelių sąrašas	9
Paveikslų sąrašas	10
Įvadas.....	11
1. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką teorinė analizė	13
1.1. Šeimos politikos samprata, tikslai ir priemonės	13
1.2. Šeimos politiką inicijuojančios, vykdančios institucijos ir teisinis reglamentavimas.....	22
1.3. Vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo samprata ir teisinis reglamentavimas	27
1.4. Valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo modeliai ir įgyvendinimo strategijos.....	31
1.5. Teorinis tyrimo modelis	37
2. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką tyrimo metodologija	40
2.1. Tyrimo metodika	40
2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas	41
2.3. Tyrimo organizavimo etapai ir tyrimo etika.....	42
3. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką tyrimo rezultatai	43
3.1. Šeimos politikos įgyvendinimas	43
3.2. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas.....	47
3.3. Skuodo rajono šeimų problemos	48
3.4. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo sritys, būdai ir formos.....	50
3.5. Bendradarbiavimo problemos ir jų sprendimas.....	55
Išvados	58
Rekomendacijos.....	60
Literatūros sąrašas	61
Informacijos šaltinių sąrašas	65
Priedai.....	67
1 priedas. Pusiaus struktūruoto interviu klausimai vietos valdžios atstovams.	67
2 priedas. Pusiaus struktūruoto interviu klausimai nevyriausybinių organizacijų atstovams..	68
3 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I5NA	69
4 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I6NA	72
5 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I7NA	74
6 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I8NA	78
7 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės atstovu I1VA	81
8 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės atstovu I2VA	84
9 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės atstovu I3VA.....	87
10 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės atstovu I4VA	90

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Šeimos politikos tikslų apibrėžimai (sudaryta autorės pagal Stankūnienė ir kt., 2013).....	15
2 lentelė. Lietuvos šeimos politikos priemonės (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018).....	19
3 lentelė. Bendradarbiavimo modeliai ir jų bruožai (sudaryta autorės pagal Baltušnikienė, A Astrauskas,2004)	34
4 lentelė. Strategijų bruožai (sudaryta autorės pagal Raišienė, 2006).....	35
5 lentelė. Tyrime dalyvavę informantai ir jų atstovaujamas sektorius (sudaryta autorės, 2019)	41
6 lentelė. Interviu klausimyno kategorijos (sudaryta autorės).....	41
7 lentelė. Šeimos politikos įgyvendinimo tikslai (sudaryta autorės, 2019).....	44
8 lentelė. Priemonės tikslams pasiekti (sudaryta autorės, 2019)	44
9 lentelė. NVO, įgyvendinančios šeimos politiką Skuode (sudaryta autorės, 2019).....	46
10 lentelė. Bendradarbiavimas su vietos valdžia ir NVO (sudaryta autorės, 2019).....	47
11 lentelė. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo poreikis (sudaryta autorės, 2019).....	48
12 lentelė. Skuodo rajono šeimų problemos (sudaryta autorės, 2019).....	49
13 lentelė. Bendradarbiavimo sritys (sudaryta autorės, 2019)	50
14 lentelė. Bendradarbiavimo būdai (sudaryta autorės, 2019)	51
15 lentelė. NVO vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia (sudaryta autorės, 2019).....	52
16 lentelė. NVO dalyvavimas sprendimų priėmime (sudaryta autorės, 2019)	53
17 lentelė. Informacijos teikimas NVO	53
18 lentelė. Bendradarbiavimo formos (sudaryta autorės, 2019).....	54
19 lentelė. Informacijos teikimas apie vykdomus projektus (sudaryta autorės, 2019).....	55
20 lentelė. Bendradarbiavimo problemos (sudaryta autorės, 2019)	56
21 lentelė. Bendradarbiavimo gerinimo gairės (sudaryta autorės, 2019).....	56

Paveikslų sąrašas

1 pav. Lietuvos politikos tikslai (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018)	18
2 pav. Finansinės paskatos šeimoms (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018).....	20
3 pav. Paslaugos šeimoms (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018).....	21
4 pav. Lietuvos šeimos politikos institucinė sąranga (Kulbauskas, Nadzveckas, 2018).....	24
5 pav. NVO santykis su verslu ir valdžia (sudaryta autorės pagal Matonytė, 2004).....	29
6 pav. Teorinis tyrimo modelis (sudaryta autorės, 2019).....	39
7 pav. Tyrimo klausimų kategorijos (sudaryta autorės, 2019)	43

Įvadas

Temos aktualumas ir iširtumas. NVO yra vienas iš šiuolaikinės visuomenės svarbių elementų, kuris bendradarbiauja su privačiu ir valstybiniu sektoriais, nesiekia pelno, jo misija – tarnauti visuomenės labui (Kučikas, Pivoraitė, 2001). Įvairių užsienio mokslininkų tyrimai ir analizės rodo, (Lewis, 2001; Morris, 2001; Evers, Lavvile, 2004; Alcock, 2010) kad nevyriausybines organizacijas turi įtakos užtikrinant visuomenės gerovę. Tai reiškia, kad NVO veiklos apimtys didėja, plečiasi tiek kokybine, tiek kiekybine prasmėmis (Brown, Kenny, Turner, 2002, p. 159–180). Užsienio mokslininkas Bovaird (2014) tyrinėjo trečiojo sektoriaus efektyvumą teikiant socialines paslaugas, Hudson (1995) – trečiojo sektoriaus valdymą. Najam (1996) analizavo trečiojo sektoriaus ir valdžios bendradarbiavimo būdus. Pestoff (2012) vertino trečiojo sektoriaus socialinių paslaugų teikimą Europoje. Fenwick ir Gibbon (2015) analizavo vietinio ir trečiojo sektorių viešųjų paslaugų santykius. Pažymima, kad būtent žmonių pasyvumas, abejingumas, pinigų stygius, vangus tarpsektorinis bendradarbiavimas yra pagrindinės priežastys, kodėl NVO neturi visaverčio politikos ir visuomenės dalyvio teisinės padėties. Ši tema yra aktuali tuo, kad nėra tiksliai nustatyta, kaip įgyvendinama šeimos politika Lietuvoje, kaip teikiamos socialinės paslaugos, ar jos tinkamai skiriamos, kokios problemos pasitaiko siekiant vykdyti šeimos politiką, ar valdžia skiria pakankamai dėmesio bendradarbiavimui su NVO, kaip dalyvauja teikiant socialines paslaugas. Tirti NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką yra aktualu, nes pasigendama itin reikalingų visuomenės iniciatyvų šeimos gerovės srityje.

Valdžios ir NVO bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką įvardijamas kaip socialinė partnerystė, kuri remiasi abipusių išipareigojimų, konsultavimosi ir finansinės paramos teikimu, t. y. socialinių paslaugų teikimu (Matonytė, 2004, p. 36). Vorevičienės ir Butkevičienės (2015) tyrimai rodo, kad norint pasiekti kokybišką ir veiksmingą šeimos politikos poveikį, reikėtų į šį procesą įtraukti ir nevyriausybines organizacijas, kurios padėtų įgyvendinti šeimos politiką kuo skaidriau, efektyviau, nes NVO yra geriau informuotos apie šeimose esančias problemas, todėl gebėtų objektyviai nustatyti, kokie būtent sprendimai reikalingi individualiu atveju. Pastebima, kad NVO dalyvavimas šeimos politikoje Lietuvoje nėra pakankamai tirtas. Tačiau randama įvairių mokslinių darbų, susijusių su šia tema. Maslauskaitė (2005) nagrinėjo šeimos sampratą ir tyrinėjo šeimos kaip instituto pokyčius. Stankūnienė, Jokarytė, Mikulionienė, Mitrikas, Maslauskaitė (2003) analizavo šeimos pokyčius ir perspektyvas, įvairią paramą šeimai, taip pat pateikė Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatus. Šeimos politikos formavimo problemas ir visuomenės vaidmenį priimant šeimos politikos sprendimus analizavo Jančaitytė (2008, 2011). Vorevičienė ir Butkevičienė (2015, 2017) tyrinėjo NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką, Žalimienė (2015) – šeimos paramos politiką Lietuvoje nuo 1996 iki 2013 m. Bagdonienė, Daunorienė ir Simanavičienė (2011) nagrinėjo nevyriausybinių organizacijų veiklą, jų kokybę. Bučaitė ir Ambotaitė-Mazeliauskienė (2005) analizavo institucinių tinklų ir NVO socialinį pasitikėjimą bendradarbiaujant. Bučaitė-Vilkė ir Motiejūnaitė (2011) vertino tarpinstitucinės partnerystės ir pilietinio sektoriaus vaidmenį sprendžiant problemas. Guogis, Gudelis ir Stasiukynas (2007) tyrinėjo NVO ir savivaldybių santykių reikšmę, plėtojant vietinę demokratiją. Mažylis ir Vazgelevičius (2004) nagrinėjo nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą su savivaldos institucijomis teikiant socialines paslaugas. Nefas (2007) apžvelgė savivaldžių bendruomenių raidą ir perspektyvas Lietuvoje, Puškorius ir Raipa (2002) – viešojo sektoriaus institucijų administravimą.

Mokslinis naujumas. Siekiant suprasti, kaip NVO ir Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžia bendradarbiauja įgyvendinant šeimos politiką, būtina atlikti tyrimą bei išanalizuoti jo rezultatus. Šiame darbe yra išanalizuoti Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų atlikti pusiau struktūruoti interviu, kuriais remiantis buvo išsiaiškinta, kokia yra šeimos politikos įgyvendinimo sistema, ir pateiktos rekomendacijos institucijoms, kaip būtų galima bendradarbiauti. Šio darbo mokslinis naujumas pasižymi tuo, kad į šeimos politiką yra bandoma pažvelgti platesniu aspektu, o ne tik kaip į piniginę paramą. Tai leidžia atskleisti, kaip įgyvendinama šeimos politika Skuodo rajono savivaldybėje

Mokslinio tyrimo problemą atskleidžia probleminis klausimas: kokiais būdais vyksta NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas ir kokie modeliai yra veiksmingi įgyvendinant šeimos politiką?

Tyrimo objektas: Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką.

Tyrimo tikslas: ištirti Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo bruožus įgyvendinant šeimos politiką.

Tyrimo uždaviniai:

1. teoriškai išanalizuoti šeimos politikos sampratą, tikslus bei priemones;
2. išsiaiškinti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo principus ir galimybes įgyvendinant šeimos politiką;
3. pagrįsti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo tyrimo metodologiją;
4. empiriškai atskleisti Skuodo miesto vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo bruožus;
5. pateikti rekomendacijų, kaip gerinti vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą.

Tyrimo metodai:

Mokslinės ir metodinės literatūros analizė, pusiau struktūruotas interviu, kokybinė turinio analizė.

Struktūra: Baigiamąjį magistro darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmą dalį sudaro šeimos politikos, vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo sampratos, aptariamų šeimos politiką inicijuojančios ir vykdančios institucijos, analizuojami vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo bruožai, modeliai, strategijos, teorinis tyrimo modelis. Antroje baigiamojo darbo dalyje pagrindžiama pasirinkta tyrimo metodologija. Trečioje dalyje pateikiama tyrimo rezultatų analizė: interviu su Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų atstovais. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos. Projektą sudaro 92 puslapiai, 21 lentelė, 7 paveikslai, 10 priedų. Panaudota 51 mokslinės literatūros šaltinis ir 32 teisės aktų ir duomenų šaltiniai.

1. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką teorinė analizė

Šioje darbo dalyje aptariamas šeimos politikos vaidmuo Lietuvoje. Pateikiama įvairių autorių, mokslininkų šeimos politikos samprata, apibrėžtys, aptariama šeimos politikos raida Lietuvoje atgavus nepriklausomybę. Taip pat aptariami šeimos politikos tikslai, priemonės siekiant įgyvendinti šeimos politikos koncepciją ir motyvai. Išanalizavus šiuos aspektus, nustatomos šeimos politiką inicijuojančios ir vykdančios institucijos. Aptariamas Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis. Išsiaiškinama įvairių autorių nuomonė apie nevyriausybinių organizacijų sampratą, valdžios ir NVO bendradarbiavimo modelių įvairovę bei jų bruožus. Pateikiamos nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinimo strategijos, jų skirtumai.

1.1. Šeimos politikos samprata, tikslai ir priemonės

Lietuva, atgavusi nepriklausomybę ir žengusi naują istorinį žingsnį XX a. paskutiniajame dešimtmetyje pradėjo savarankišką ir sudėtingą šeimos politikos kūrimą. Lietuvai tai buvo didelis iššūkis – keitėsi šeimos politikos tikslai, motyvai, parama, taip pat buvo susiduriama su šeimos politikos plėtros problemomis (Stankūnienė, Jonakarytė, Mikulionienė, Mitrikas, Maslauskaitė, 2003, p. 28, 30). Šeimos politikos samprata gana plati ir varijuoja dideliu diapazonu, todėl įgyvendinant šeimos politiką vertėtų turėti aiškų ir konkretų vykdomos šeimos politikos suvokimą. Teigiama, kad šeimos politika yra daugiausia aptarinėjama bei kritikuojama Lietuvos viešosios politikos sritis (Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2012, p. 3). Tačiau vertėtų pabrėžti, kad šeimos politikos tikslai ir priemonės jai įgyvendinti keičiasi kintant socialinei ir ekonominei situacijai. Šeimos politika Lietuvoje yra gana populiari tyrimų tema: mokslininkai tyrinėja istorinę raidą, tikslus, priemones ir instrumentus (Žalimienė, 2015, p. 40). Lietuvoje pagrindinė šeimos politiką vykdanči institucija yra SADM (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija), kuri įgyvendina šeimos, jaunimo ir vaiko teisių apsaugos, socialinės paramos šeimoms politiką (Jančaitytė, 2008, p. 47).

Šeimos politiką Maslauskaitė (2005a, p. 35) apibrėžia kaip viešosios politikos dalį, kuri yra orientuota į šeimos gerovę naudojant įvairias valstybės priemones. Stankūnienės ir kt. (2003, p. 28) teigimu, šeimos politika gali būti traktuojama dviem būdais: 1) identifikuojant ją su gyventojų politika; 2) šeimos politikai priskiriant tik pinigines paramas šeimoms (pašalpos). Tačiau šeimos politika Lietuvoje dažnai suprantama siaurąja prasme – kaip finansinė pagalba vaikų turinčioms šeimoms. Vorevičienė ir Butkevičienė (2015, p. 78) išskiria dvi šeimos politikos sampratas – siaurąją ir plačiąją prasme. Siaurąją prasme šeimos politika yra nukreipta į šeimas su vaikas arba be jų (Gauthier, 2000, p. 1; Kavoliūnaitė-Ragauskienė 2011, p. 43, cit. Vorevičienė, Butkevičienė, 2015, p. 78) arba kaip politikos priemonės, kurios apima tik šeimas, turinčias ikimokyklinio amžiaus vaikų (Maslauskaitė, 2005b, p. 35, cit. Vorevičienė ir Butkevičienė, 2015, p. 78). Remiantis autorių apibrėžtimis galima teigti, kad šeimos politikos priemonės yra nukreiptos tik į pinigines išmokas, įvairias kompensacijas, lengvatas ir kt. (motinystės, tėvystės atostogas ir kt.).

Plačioji šeimos politikos samprata apima ne tik finansinę paramą, bet ir kitas socialines sritis: viešojo transporto paslaugas, kokybiško maisto užtikrinimą, lygias lyčių galimybes, neįgaliųjų ir senyvo amžiaus žmonių gerovės užtikrinimą, palankios darbo aplinkos kūrimą ir kt. (Gauthier, 2000, p. 2; Jurkuvienė, 2008, p. 8–9, cit. Vorevičienė, Butkevičienė, 2015, p. 78). Kaip teigia Kavoliūnaitė-Ragauskienė (2011, p. 44), Miginis ir Ulozas (2013, p. 14), šeimos politika plačiąja

prasme yra neatskiriama nuo bendro gerovės valstybės konteksto, kuriame svarbią vietą užima darbo, socialinio aprūpinimo, pensijų ir šeimos politika kartu (Vorevičienė, Butkevičienė, 2015). Taigi galima teigti, kad siekiant įgyvendinti efektyvią šeimos politiką ją vykdančios asmenys neturėtų apsiriboti vien pinigineis paramomis šeimoms, tiek pat dėmesio turėtų skirti kitoms viešosios ir socialinės politikos sritims, t. y. į šeimos politiką reikėtų žvelgti plačiąja prasme.

Šiuolaikinėse valstybėse šeimos politika apibrėžiama kaip socialinės politikos sritis, specifinių politinių priemonių rinkinys, turintis tikslą remti ir skatinti šeimos elgesį, kuris yra susijęs su lyčių lygybe, gimstamumu ir šeimos narių įsipareigojimais. Reikia pabrėžti, kad mažiau dėmesio skiriama būtent pagyvenusių žmonių globos klausimams, jie lieka antrame plane, palyginti su vaikų klausimais (Saraceno, 2011, cit. Žalimienė, 2015, p. 42). Tačiau vis dažniau aptinkama kompleksiškesnė šeimos politikos apibrėžtis – tai gyventojų politikos dalis, koordinuojanti valstybės bei NVO siekius spręsti šeimos problemas, kurti normalias šeimos funkcionavimo sąlygas, tokiu būdu darant įtaką ir užtikrinant žmonių gimstamumą (Stankūnienė ir kt., 2003).

Trumpai apžvelgus Lietuvos šeimos politikos plėtrą XX a. paaiškėjo, kad šeimos politikos kūrimas prasidėjo tik atgavus nepriklausomybę. Politikams reikėjo sukurti ne tik šeimos politikos sistemą, pirmiausiai reikėjo suvokti šeimos politikos esmę ir parengti atitinkamą strategiją. Atgavus nepriklausomybę, svarbiausia Lietuvos tautos vertybė buvo šeima ir vaikai, o tai skatino politikus išskirti ir priimti šeimų paramai skirtas priemones. Vyriausybė paskyrė ir sudarė mokslininkų bei politikos atstovų grupes, buvo rengiami šeimos politikos pamatai, kurie iš dalies atitiko šeimos politikos esmę (Stankūnienė ir kt., 2003, p. 30–31):

- „Lietuvos gyventojų programa“;
- „Moterų darbo ir buitės sąlygos“;
- „Pagyvenusių žmonių ir invalidų socialinis aprūpinimas ir būtės sąlygos“.

Taip pat Vyriausybei buvo pateiktos idėjos, kaip tėvams suteikti galimybę ir sąlygas tėvystę derinti su darbu, sukurti galimybę rinktis, prižiūrėti vaikus namuose ir ikimokyklinėse įstaigose. Buvo plečiamos pašalpos šeimoms siekiant gerinti šeimos planavimą, suformuluotos paramos seniems ir neįgaliems žmonėms sistemos, tačiau programa nebuvo pradėta įgyvendinti. Nepriklausomybės atkūrimo metais šeimos politika vėl pasuko kitu keliu – vėl buvo mokamos įvairios pašalpos, skatinančios motinas likti namuose su vaikais, buvo uždaromos ikimokyklinės įstaigos. Tačiau šios šeimos politikos kryptys neturėjo perspektyvų ekonominės krizės apimtoje šalyje ir ikimokyklinių įstaigų svarba buvo įrodyta. 1994 m. buvo reformuota pašalpų sistema, atsisakyta daugybės smulkių išmokų. Tais pačiais metais buvo inicijuojamas naujas Lietuvos šeimos politikos plėtros etapas, o 1996 m. Vyriausybė pritarė naujai šeimos politikos idėjai, kurios motyvai buvo artimi socialdemokratinėms šeimos politikos idėjoms (Stankūnienė, 2005, p. 32). Politikams pritarus naujai šeimos politikos idėjai, jos priemonėmis turėjo būti sprendžiamos ne tik svarbiausios ir opiausios šeimų problemos, bet ir kuriama stipri, aktyvi šeima, sudaromos sąlygos būti savarankiškiems ir atsakingiems už savo šeimą. Pabrėžiama, kad labai svarbu užtikrinti lygias lyčių galimybes ne tik politiniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime, bet ir šeimoje (Stankūnienė ir kt., 2005, p. 151–152). 1996 m. šeimos politikos raida ir kryptis vėl pasuko siaurąja šeimos politikos koncepcija, t. y. vėl buvo grįžtama prie pašalpų ir pamiršta, kad ne tik pašalpos bei pinigines paramas šeimoms yra svarbiausias dalykas. 2004 m. buvo padidintos tėvystės / motinystės pašalpos ir pradėtos mokėti vaiko išmokos (Stankūnienė, 2005, p. 152–153).

Reikia pabrėžti, kad vykdoma nepriklausomos Lietuvos šeimos politika buvo nenuosekli ir fragmentiška. Dažniausiai šeimos politika buvo plėtojama ir įgyvendinama neatlikus reikiamų išsamių tyrimų apie šeimos padėtį bei poreikius, nesiremiant tarptautiniu patyrimu, turima koncepcija bei strategija. Taigi keičiantis vyriausybei keitėsi ir šeimos politikos plėtojimo ir įgyvendinimo priežastys. Galima teigti, kad šeimos politikos raida iki šiol nėra harmoninga ir nuosekli (Stankūnienė ir kt., 2005, p. 148).

Pripažįstama, kad universalios šeimos politikos nėra. Taip pat nėra sutariama ir dėl šeimos politikos krypties, prioritetų, tikslų, krypčių ir priemonių (Stankūnienė, Maslauskaitė, Baublytė, 2013, p. 11). Kaip teigia Gauthier (2002) ir Rostgaard (2004), šeimos politika gali būti formuojama įvairių iniciatyvų kryptimis, turėti juridinį, direktyvinį ir administracinį susitarimą, pasižymėti įvairiais įstatymais, programomis, strateginiais dokumentais ir instrumentais. Todėl šeimos politika yra vadinama junginiu, į kurį įeina politikos modeliai, programos ir įstatymai (Gauthier, 2002; Rostgaard 2004; cit. Stankūnienė ir kt., 2013, p. 21).

Pagrindiniai ir esminiai šeimos politikos aspektai yra tikslai ir priemonės. Pažymima, kad šių aspektų susiderinimas ir atitikimas realiomis sąlygomis kuria sėkmingos šeimos politikos prielaidas. Pabrėžiama, kad šeimos politikos esminių aspektų efektyvumas galimas tik tuo atveju, jeigu jie veikia koordinuotai ir papildo vienas kitą, tuomet ir atitinka socialinius poreikius (Thevenon, 2009, cit. Stankūnienė ir kt., 2013, p. 22).

Pastebima, kad įvairiose valstybėse šeimos politikos iškelti tikslai varijuoja, dažnai nėra konkrečiai nustatomi ir išsakomi. Jie gali būti numatomi ir kuriami remiantis numatomos veiklos kryptimi, taikomų priemonių ir jų realizavimo mechanizmais (Stankūnienė ir kt., 2013, p. 22). Autoriai Thevenon, Letablier, Math, Luci (2009) (cit. Stankūnienė ir kt., 2013), apibendrinami Europos Sąjungos ir OECD (Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija) valstybių šeimos politikos strategijas, išskėlė šešias šeimos politikos tikslų kategorijas, kurios yra skirtingai svarbios įvairiose šalyse, tačiau kiek vėliau autorius Thevenon (Thevenon, 2011, cit. Stankūnienė ir kt., 2013, p. 22) išskirdamas išsivysčiusių valstybių šeimos politikos tikslus perfrazavo ir juos detalizavo (žr. 1 lentelė):

2 lentelė. Šeimos politikos tikslų apibrėžimai (sudaryta autorės pagal Stankūnienė ir kt., 2013)

<i>Šeimos politikos tikslų apibrėžimas</i>	<i>Detalus šeimos politikos tikslų apibrėžimas</i>
1. Gyvenimo lygio skirtumo mažinimas tarp šeimų, turinčių ar neturinčių vaikų (išlaidų kompensavimas).	1. Skurdo mažinimas ir pajamų palaikymas. Šis tikslas realizuojamas mokant specialias pašalpas mažai pajamų turinčioms šeimoms, kuriose yra vaikų.
2. Skurdo mažinimas šeimose.	2. Tiesioginis vaiko ekonominių išlaidų kompensavimas. Tai yra tiesioginės išmokos arba mokesčių atitolinimas šeimoms, siekiant sumažinti gyvenimo lygio atotrūkį tarp šeimų, turinčių vaikų, ir bevaikių šeimų.
3. Vaikų gerovės ir socialinės raidos gerinimas.	3. Užimtumo skatinimas. Užimtumas padeda užtikrinti ekonominį ir finansinį gerovės stabilumą. Siekiama, kad būtų sprendžiami ne tik šeimos gerovės, bet ir darbo bei šeimos derinimo klausimai.
4. Gimstamumo skatinimas.	4. Lyčių lygybės gerinimas. Apmokamo ir neapmokamo darbo lygus pasidalijimas tarp abiejų

	partnerių. Tai gali būti siekiama taikant su vaikų auginimu susijusių atostogų sistemą, mokesčius ir kt.
5. Moterų užimtumo skatinimas ir darbo bei šeimos derinimas.	5. Parama ankstyvos vaikystės raidoje, siekiant gerinti vaiko raidos aplinką, sudaryti tėvų ir formalių vaiko priežiūros paslaugų suderinamumo sąlygas.
6. Lyčių lygybė.	6. Gimstamumo didinimas. Tikslas didinti gimstamumą retai aiškiai išsakomas, tačiau mažas gimstamumas, sparčiai senstanti visuomenė kelia rūpesčių daugeliui valstybių.

Stankūnienės ir kt. (2013, p. 14) teigimu, remiantis įvairių šalių patirtimi, pagrindinė šeimos politikos priemonė yra tikslas suteikti sąlygas šeimoms derinti darbą ir šeimą. Galima teigti, kad nors ir bandoma konkretizuoti šeimos politikos tikslus, jie nėra tarpusavyje nepriklausomi ir netgi gali būti nesuderinami. Įvairios valstybės skirtingais raidos periodais gali turėti skirtingus šeimos politikos tikslus ir jiems suteikti skirtingą svarbą. Taigi tikslai ir svarbiausi aspektai kinta, jie yra koreguojami ir keičiami atsižvelgiant į kintančias aplinkas: socialinę, demografinę, ekonominę ir kultūrinę.

Stankūnienė ir kt. (2003, p. 32), aptardami šeimos politikos koncepciją, kuri buvo priimta 1996 m., išskyrė šiuos pagrindinius šeimos politikos tikslus:

1. skatinti kurti šeimas, kurios būtų demokratiškos ir savarankiškos;
2. sudaryti sąlygas šeimoms realizuotis, stiprinti jas užtikrinant visavertį funkcionavimą;
3. skatinti šeimas vykdyti savo funkcijas.

Pasikeitus vyriausybei tais pačiais 1996 m., ši koncepcija nebuvo įgyvendinama. Pažymima, kad nauja šeimos politikos strategija nebuvo priimta, ji buvo plėtojama fragmentiškai ir orientuota į pinigines pašalpas.

Lietuvoje šeimos politika yra orientuota į priemonių parengimą ir įgyvendinimą, kad būtų suteiktos sąlygos šeimai būti savarankišku, stabiliu, atsakingu institutu, kuris gebėtų savarankiškai veikti, t. y. atlikti savo funkcijas. Jos įvardijamos kaip (Vorevičienė, Butkevičienė, 2015, p. 79):

- darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas;
- ikimokyklinio ugdymo plėtojimas;
- problemos dėl darbo santykių lankstumo;
- išmokos šeimoms, turinčioms vaikų;
- globos klausimai, susiję su vyresnio amžiaus žmonėmis.

Reikia pažymėti, kad toks šeimos politikos tikslas yra labiau deklaratyvus, neturintis jokių konkretnių kriterijų, siekiamų tikslų ir be galimybės nuspręsti, ar tikslas yra pasiektas. Taip pat reikia pabrėžti, kad Lietuvoje šeimos politika labiau orientuota į „pasekmių šalinimą“, t. y. problemos, kurios užklupo šeimas šiuo metu, nenumatant strategijos (Jančaitytė, 2011, p. 83; Kavoliūnaitė-Ragauskienė, 2012, p. 14). Fragmentiška šeimos politika vykdoma dėl tos priežasties, kad nėra numatytos strategijos, kuria remiantis būtų galima kurti ir formuoti šeimos politiką (Stankūnienė, Jasilionienė, Jančaitytė, 2005, p. 149). Taip pat Jančaitytė (2008, p. 49) pabrėžia, kad nėra nuspręsta, ar šeimos politiką įgyvendinančios institucijos turi reikšmės šiame kontekste. Kavoliūnaitė-Ragauskienė (2012) teigia, kad tokia institucija pagerintų esamą situaciją, tačiau, anot

Jančaitytės (2011), tokia institucija yra nereikalinga ir tai būtų nereikalingos išlaidos valstybei. Anot autorės, pakaktų glaudaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo siekiant gerinti susiklosčiusią situaciją.

Lietuvos Respublikos SADM šeimos politikos tikslą apibrėžia kaip priemonių rengimą ir įgyvendinimą, siekiant suteikti sąlygas šeimoms būti nepriklausomu, stabiliu ir atsakingu institutu, kuris gebėtų savarankiškai atlikti savo funkcijas (Šeimos politikos įstatymas, 2019). Pažymima, kad susiduriama su šiomis demografinėmis problemomis: sumažėjęs ir vis mažėjantis gimstamumas, senstanti visuomenė, santuokų mažėjimas, skyrybų didėjimas ir mažėjantis gyventojų skaičius. Formuojant ir vykdant šeimos politiką, siekiama kurti teises bei organizacines priemones, kurios skatintų demografinės tendencijos kaitą. Galima teigti, kad nėra tiksliai išreikšti šeimos politikos tikslai, yra pabrėžiamos problemos, egzistuojančios Lietuvoje (Šeimos politikos įstatymas, 2019).

2017 m. Vyriausybė patvirtino Lietuvos Respublikos Šeimos stiprinimo įstatymą. Įstatyme nurodyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos pagal kompetenciją privalo (LR Šeimos stiprinimo įstatymas, 2017):

- užtikrinti visavertį šeimų funkcionavimą (ugdymas, socializacija, ekonominės funkcijos ir kt.);
- užtikrinti sąlygas atsakingai motinystei bei tėvystei įgyvendinti, pagarbą žmogaus gyvybei bei žmogus orumui užtikrinti bet kuriuo gyvenimo etapu;
- stiprinti teigiamą požiūrį į šeimą visuomenėje;
- stiprinti valstybės pagalbą bei paramą šeimoms;
- kurti šeimoms palankią aplinką, apimančią kultūrą, švietimą, vaikų ugdymą ir saugumą, užimtumą, taip pat kurti palankią gyvenamosios vietos aplinką, socialinės paramos ir paslaugų teikimą;
- stiprinti žalingų įpročių, smurto ir prievartos prevenciją;
- užtikrinti paramą ir pagalbą šeimoms, patekusioms į kritines situacijas dėl negalią turinčių šeimos narių, patiriančių socialinę atskirtį ar stokojančių socialinių įgūdžių.

Siekiant realizuoti šeimos stiprinimo kryptis, Lietuvos Vyriausybė parengė ilgalaikę šeimos stiprinimo programą, kurioje išskyrė šeimų galimybes užtikrinančias priemones:

1. siekiant stiprinti šeimos gebėjimą savarankiškai spręsti savo šeimos problemas, kurti saugią ir sveiką aplinką šeimoje, šeimoms būtina gauti kompleksinę pagalbą. Didelis dėmesys skiriamas šeimoms, kuriose yra neįgalių arba specialiųjų poreikių turinčių vaikų. Tokioms šeimoms turi būti užtikrinta tarpinstitucinė parama, pagalba bei paslaugos.
2. Socialinius sunkumus patiriančios šeimos turi gauti kompleksinę pagalbą kuo arčiau jų gyvenamosios vietos. Turi būti sudarytos sąlygos įveikti įvairius socialinius sunkumus, derinti darbą ir šeimos įsipareigojimus, būti atsakingiems už priimamus sprendimus ir savo gyvenimą.
3. Didelis dėmesys skiriamas žalingų įpročių prevencijai, siekiama stiprinti šeimos narių sveikatą.
4. Siekiama formuoti palankų visuomenės požiūrį į šeimą kaip valstybės pagrindą, puoselėti šeimos vertybes, jas skleisti per informavimo priemones, renginius ir kt.
5. Suteikti galimybę pasinaudoti mediacijos paslaugomis sutuoktiniams, sprendžiant problemas ir ginčus.
6. Ruošti profesionalius ir kompetentingus sutuoktinių konsultantus.

7. Nuolatos vykdyti šeimos politikos formavimo bei įgyvendinimo stebėjimą ir vertinimą.

Vyriausybė taip pat yra atsakinga už bazinį paslaugų paketą, skirtą šeimoms, kurio prieinamumą ir veiksmumą užtikrina visos savivaldybės (LR Šeimos stiprinimo įstatymas, 2017).

2017 m. spalį priimtas įstatymas sujungia skirtingų politikų iniciatyvas padėti šeimoms ir suteikia šeimos politikai reikiamą kryptį. Tokiu būdu siekiama gerinti šeimos politikos organizavimą ir nustatyti institucijų atsakomybės bei funkcijų pasidalijimą. Sumažėjęs gimstamumas ir padidėjęs skyrybų skaičius šiame įstatyme įvardijami kaip svarbiausios ir opiausios problemos, kurioms spręsti numatytos šios kryptys (Kulbauskas, Nadzveckas, 2018, p. 9):

- kultūra ir švietimas. Tikslas – ruošti šeimynišką, visuomenišką ir autonomišką asmenybę.
- Materialinio saugumo užtikrinimas. Tikslas – sukurti sąlygas šeimoms derinti šeiminių gyvenimą ir darbą bei parama nepasiturinčioms šeimoms.
- Pagalba dėl būsto. Tikslas – kurti nuomos mokesčius, kreditą kompensuojančius mechanizmus.
- Socialinė parama ir paslaugos. Tikslas – padėti šeimoms savarankiškai spręsti problemas, sudaryti sąlygas derinti darbą ir šeimos pareigas šeimoms, turinčioms neįgalių šeimos narių, vykdyti smurto prevenciją.
- Šeimos sveikata. Tikslas – skatinti šeimų sveikatingumą, priklausomybių gydymas.
- Vaiko teisės. Tikslas – sudaryti sąlygas vaikui augti šeimoje.

Kulbauskas ir Nadzveckas (2018), įvertinę Šeimos stiprinimo įstatymą, Vyriausybės programos ir SADM keliamų prioritetų kontekste pagrindiniais Lietuvos šeimos politikos tikslais išskyrė šiuos (žr. 1 pav.):

Didinti gimstamumą	➔	Siekiama prisidėti sprendžiant demografinę krizę
Mažinti emigraciją	➔	Siekiama žmones išlaikyti Lietuvoje ir sudaryti geresnes sąlygas čia kurti šeimas
Didinti šeimų stabilumą	➔	Siekiama stiprinti šeimų gebėjimus spręsti sunkumus ir mažinti skyrybų skaičių
Mažinti skurdą ir socialinę atskirtį	➔	Siekiama mažinti socialiai atskirtų ir žemiau skurdo ribos gyvenančių šeimų skaičių

1 pav. Lietuvos politikos tikslai (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018)

Taigi įvairūs autoriai šeimos politikos tikslus įvardija skirtingai ir akcentuoja jų įvairovę, tačiau galima teigti, kad šeimos politikos tikslas – tai priemonių ir mechanizmų rinkinys, kuriame yra numatomos tam tikros sąlygos, besirūpinančios šeimos visapusiška gerove. Socialinė, demografinė, ekonominė, kultūrinė ar kt. aplinka daro įtaką šeimos politikos tikslams, dėl šių aplinkų keičiasi ir šeimos gerovei skirtos priemonės, tačiau vis vien galima teigti, kad pagrindinis šeimos politikos priemonių tikslas yra sudaryti sąlygas derinti darbą bei šeiminių gyvenimą.

Šeimos politikos priemonės gali padėti šeimoms gerinti jų gyvenimą, daryti jį patogesnį. Šeimos politikos priemonės padeda žmonėms priimti tam tikrus sprendimus, susijusius su gimstamumu (Sleeboš, 2003; cit. Stankūnienė ir kt., 2005, p. 90). Teigiama, kad gimstamumo mažėjimas parodo

tam tikrų paslaugų ar socialinės paramos trūkumą. Anot Stankūnienės (2001), šeimos politikos priemonės skirstomos įvairiai:

1. įstatymai ir normos, kurie nusako teises ir normas bei nustato šeimos funkcionavimo, paramos tvarką;
2. pašalpos ir lengvatos (vaiko, motinystės, vienkartinė pašalpa gimus vaikui ir kt.);
3. paslaugos (vaiko ugdymas, priežiūra, užimtumas ir pan.).

Šeimos politikos užduotis yra sumažinti kliūtis šeimoms kurti visavertes šeimas, derinti darbą arba mokslus su šeimos gyvenimu. Išskiriamos šios šeimos politikos priemonės, kurios daro įtaką gimstamumui (Neyer, 2003; cit. Stankūnienė ir kt., 2005, p. 91):

- motinystės priemonės. Tai moters ir kūdikio apsauga nuo žalingos aplinkos (pvz., darbo sąlygos), nėštumo, gimdymo bei motinystės atostogos (mokama motinystės pašalpa);
- vaiko priežiūros atostogos (vaiko priežiūra pirmaisiais gyvenimo metais);
- vaiko pašalpa (piniginės išmokos vaikams).

Kulbauskas ir Nadzveckas (2018) savo tyrime analizavo finansinių paskatų ir paslaugų jaunoms šeimoms bei vaikus auginančioms šeimoms galimybes. Nustatyta, kad visas šeimos politikos finansavimas skirstomas į dvi pagrindines priemonių grupes (žr. 2 lent.):

2 lentelė. Lietuvos šeimos politikos priemonės (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018)

Šeimos politikos priemonės	
<i>Finansinės paskatos</i>	<i>Paslaugos</i>
<p>Tai piniginės paramos šeimoms ir vaikams: įvairios išmokos vaikams, tėvystės / motinystės ir vaiko priežiūros atostogos, ligos išmoka vaikui prižiūrėti, vienkartinė išmoka gimus vaikui ir kt.</p>	<p>Paslaugos, skirtos šeimoms, susideda iš švietimo, socialinių ir sveikatos apsaugos sričių. Pagrindinės iš jų – vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dalinis finansavimas, vaikų užimtumas dienos centruose, neformalaus ugdymo rėmimas, lengvatinės sąlygos vaikų transportui, pozityvios tėvystės mokymų, psichosocialinė pagalba ir kt.</p>

Kulbausko ir Nadzvecko (2018) teigimu, Lietuvoje paslaugoms šeimoms teikiamas antrinis dėmesys, tai įrodo tyrimo rezultatai (nuo 2007 m. iki 2016 m.) – 75 % viso finansavimo buvo skiriama finansinėms paskatoms ir tik 25 % paslaugoms. Autoriai pateikia šeimos paramos priemonių grupes (Kalbauskas, Nadzveckas, 2018, p. 13):

- švietimo priemonės;
- sveikatos apsaugos priemonės;
- integracijos į darbo rinką priemonės;
- išlaidų kompensavimo priemonės;
- kitos priemonės.

Pirmosios dvi šeimos politikos priemonės (švietimo ir sveikatos) yra skirtos padėti šeimoms rūpintis vaiko išsilavinimu, sveikata, padėti susidoroti su kasdieniais iššūkiais ir problemomis. Priemonės, skirtos integracijai į darbo rinką, padeda tėvams derinti darbą bei tėvystę / motinystę, skatina lyčių lygybę. Išlaidų kompensavimo priemonės yra nukreiptos į papildomas šeimų išlaidas, pvz., gimus vaikui. Kita kategorija apima likusias priemones, kurios yra skirtos labiausiai skurdo

paveiktoms šeimoms, socialinę riziką patiriančioms ir šeimoms, kurios globoja vaikus, taip pat į šių priemonių paketą įeina įvairios nuolaidų kortelės. Kulbauskas ir Nadzveckas (2018) šeimos politikos priemonės išskaido į finansines paskatas ir paslaugas. Jų atliktame tyrime analizuojamos šeimos piniginės paskatos yra pateikiamos 2 paveiksle (žr. 2 pav.). Reikia pabrėžti, kad išlaidų kompensavimo priemonės ir sveikatos apsaugos priemonės turi pirminę reikšmę šeimos politikos tikslams įgyvendinti, o kitos priemonės turi antrinę reikšmę.

Finansinės paskatos šeimoms		
<i>Išlaidų kompensavimo priemonės</i> ↓	<i>Kitos priemonės</i>	<i>Sveikatos apsaugos priemonės</i> ↓
<ul style="list-style-type: none"> • Vienkartinė išmoka vaikui; • vienkartinė išmoka nėščiajai; • motinystės išmoka; • išmoka vienu metu gimus daugiau kaip 1 vaikui; • išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai; • tėvystės išmoka; • išmoka PPKT kario vaikui; • vaiko pinigai; • vaiko priežiūros išmoka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Globos išmoka ir jos priedas; • parama nepasiturinčioms šeimoms įsigyti ar išsinuomoti būstą; • išmoka įvaikinus vaiką; • socialinė stipendija; • piniginė socialinė parama; • nebegaliojančios, neįsigaliojusios ir universaliai netaikomos finansinės paskatos; • parama nepasiturinčioms šeimoms mokinio reikmėms įsigyti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ligos išmoka vaikui.

2 pav. Finansinės paskatos šeimoms (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018)

Kaip matome, finansinės paskatos priklauso išlaidų kompensavimui (priemonių kompensavimo kategorija), nes šios priemonės yra esmė kompensuoti atsiradusias išlaidas gimus vaikui, sveikatos apsaugos priemonėmis įvardijamos kaip vaiko ligos išmoka, o kitų priemonių grupėje vyrauja finansinės paskatos, kurios yra skirtos nepasiturinčioms šeimoms, socialinės rizikos ir vaikus globojančioms šeimoms.

Antra, pagrindinė šeimos politikos priemonė – paslaugos. Paslaugos yra teikiamos ne pinigais, o natūrinio produktu (Kulbauskas, Nadzveckas, 2018, p. 20). Galima pastebėti, kad didžioji dalis paslaugų šeimoms yra orientuotos į vaikų ir tėvų švietimą (žr. 3 pav.).

Paslaugos šeimoms			
<i>Švietimo priemonės</i> ↓	<i>Sveikatos apsaugos priemonės</i> ↓	<i>Išlaidų kompensavimo priemonės</i> ↓	<i>Kitos priemonės</i> ↓
<ol style="list-style-type: none"> 1. Šeimos ir sociokultūrinių įgūdžių ugdymas; 2. pozityviosios tėvystės 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Psichosocialinė pagalba. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nemokamos transporto paslaugos vaikams. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neteisminių konfliktų sprendimas; 2. vaikų dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugos;

mokymai; 3. transporto lengvatos moksleiviams; 4. vaikų (0–6 m.) ikimokyklinis ugdymas; 5. vaikų neformalus ugdymas.			3. vaikų vasaros užimtumo organizavimas; 4. vaiko priežiūros paslaugos; 5. apgyvendinimas nakvynių namuose ir krizių centruose; 6. socialinė globa; 7. nebegaliojančios, neįsigaliojusios ir universaliai netaikomos paslaugos; 8. moksleivių nemokamas maitinimas.
---	--	--	--

3 pav. Paslaugos šeimoms (sudaryta autorės pagal Kulbauską, Nadzvecką, 2018)

Taigi paslaugos šeimoms daugiausia yra nukreiptos į tam tikrų įgūdžių ugdymą, kurie padeda šeimoms planuoti ir organizuoti savo šeiminių gyvenimą. Būtent paslaugos papildo finansinę paramą šeimoms įvairiomis svarbiomis žiniomis, kurios padėtų kuriant šeimą. Kitos paslaugos yra orientuotos būtent į vaikų ugdymą ir sąlygų mokymuisi sudarymą. Pastebima, kad sveikatos apsaugos ir išlaidų kompensavimo priemonių yra mažai – tik psichosocialinė pagalba, kuri yra nukreipta į psichologinės sveikatos stiprinimą. Išlaidų kompensavimo priemonės apima tik nemokamą transportą vaikams. Kaip teigia Kulbauskas ir Nadzveckas (2018), Lietuvoje nėra priemonių, kurios būtų skirtos integracijai į darbo rinką.

Mills ir kt. (2011), apžvelgdami įvairių tyrimų rezultatus, skatina pronatalistinės socialinės politikos priemones grupuoti į keturis tipus (Mills ir kt., 2011, cit. Stankūnienė ir kt., 2013):

- tiesioginės išmokos (išmokos vaikui gimus, išmokos šeimai ir vaikams);
- netiesioginės išmokos (mokesčių lengvatos, būsto nuomos ar įsigijimo klausimai ir pan.);
- darbo ir šeimos derinimo gerinimas (apmokamos ir neapmokamos motinystės atostogos, vaiko priežiūros paslaugos ir kt.);
- implicitinės priemonės (susijusios su įvairiais politikos aspektais).

Reikia pažymėti, kad šeimos politikos priemonių suderinamumas yra labai svarbus aspektas įgyvendinant šeimos politiką. Jų suderinamumas priklauso nuo šeimos politikos tikslų. Labai svarbus aspektas – kokia yra sukurta šeimos politikos priemonių sistema, ar priemonės yra suderintos tarpusavyje, kokios jų veikimo garantijos (Stankūnienė ir kt., 2013, p. 28).

Apibendrinimas.

Šeimos politikos sampratą įvardijo nemaža dalis skirtingų autorių ir mokslininkų, visi šeimos politiką supranta skirtingai: vieni teigia, kad tai viešosios politikos dalis, kiti – kad socialinės politikos dalis, dar kiti nurodo, kad šeimos politikos tikslas yra pinigine parama, tačiau kita dalis mokslininkų teigia, kad vien tik finansine parama šeimos politika nesibaigia ir siūlo ją pažvelgti plačiau. Taip nutinka todėl, kad šeimos politiką galima skirstyti į siaurąją ir plačiąją. Remiantis siaurąja prasme, šeimos politika yra orientuota į asmenis, turinčius vaikų, ir į vienišus tėvus, o aptariant plačiąją šeimos politikos sampratą teigiama, kad ji apima ne tik finansinę paramą, bet ir

kitas politikos sritis (viešąją, socialinę): viešojo transporto paslaugas, kokybiško maisto užtikrinimą, lygias vyrų ir moterų galimybes, neįgaliųjų ir senyvo amžiaus žmonių gerovės užtikrinimą, palankios darbo aplinkos kūrimą ir kt. Šeimos politikos samprata įvardijama skirtingai, tačiau svarbu pabrėžti, kad Lietuvoje pagrindinė šeimos politiką vykdanči institucija yra SADM, o šeimos politika Lietuvoje dažnai suprantama siaurąja prasme – kaip pinigine parama vaikų turinčioms šeimoms. Šeimos politikos kūrimas Lietuvoje prasidėjo tik atgavus nepriklausomybę, tuo metu politikams reikėjo suvokti šeimos politikos tikslą, esmę ir parengti atitinkamą strategiją politikai įgyvendinti. Vykdomi veiksmai buvo nepastovūs ir fragmentiški.

Šeimos politikos tikslai ir priemonės skirtingu laikotarpiu, skirtingose situacijose ir šalyse reiškia vis kitus aspektus. Šeimos politika yra formuojama įvairių iniciatyvų kanalais, kurie susideda iš įvairių komponentų: juridinio, direktyvinio, administracinio pobūdžio susitarimų, įstatymų, programų, strategijų ir kt. Visa tai yra tam, kad būtų užtikrinta visa apimanti šeimos gerovė. Užsienio autoriai išskyrė šešias šeimos politikos tikslų kategorijas, kurios apima skurdo mažinimą, vaikų socialinės raidos gerinimą, gimstamumo skatinimą, darbo ir šeimos derinimą, lyčių lygybę, išlaidų kompensavimą. Galima teigti, kad Lietuvos šeimos politikos tikslas yra parengti priemonės, kad šeima galėtų būti autonomišku, atsakingu, tvirtu, aktyviu ir savarankišku dariniu, tačiau tenka pabrėžti, kad dėl Lietuvoje esančių politinių partijų neaiškių strategijų, nesutarimų dėl konkrečios institucijos, vykdančios tik šeimos politiką egzistavimo, Lietuvoje šeimos politika yra vykdoma tik fragmentiškai. Įvertinus Lietuvos Respublikos Šeimos stiprinimo įstatymą (2017) galima įvardyti ir šeimos politikos tikslus: didinti gimstamumą, mažinti emigraciją, didinti šeimų stabilumą, mažinti skurdą ir socialinę atskirtį. Šeimos politikos priemonės yra skirstomos į dvi kryptis: 1) finansinė išlaidų kompensavimo kategorija; 2) paslaugų kategorija.

1.2. Šeimos politiką įgyvendinančios institucijos ir teisinis reglamentavimas

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, pripažįstama, kad valstybė yra atsakinga už šeimos globą (Jančaitytė, 2008, p. 46). Jančaitytei (2008) pritaria ir Vorevičienė su Butkevičiene (2017) teigdamas, kad didžiausia atsakomybė įgyvendinant šeimos politikos priemones ir teikiant paslaugas šeimoms Lietuvoje tenka valstybei ir jos institucijoms bei įstaigoms. Pagrindinė institucija Lietuvoje, kuri kuruoja šeimos politiką, yra SADM. Ji įgyvendina šeimos, vaiko teisių apsaugos, jaunimo ir socialinės paramos šeimoms politiką. Tačiau reikia pažymėti, kad labai svarbus veikėjas vykdamas šeimos politiką yra nevyriausybinės organizacijos (NVO). Autorės pabrėžia, kad formuojant ir įgyvendinant šeimos politiką Lietuvoje, taip pat dalyvauja nevyriausybinės organizacijos (NVO), teikdamos paslaugas šeimoms, kurių negali ar neturi galimybės vykdyti valstybės institucijos (Vorevičienė, Būtkevičienė, 2015, p. 80).

Kulbausko ir Nadzvecko (2018) teigimu, NVO, savivaldos ir centrinė valdžia yra įtrauktos į šeimos politikos formavimą ir įgyvendinimą. Vyriausybė ir Seimas įvardijami kaip centrinė valdžia, kurios paskirtis yra formuoti socialinę politiką. Tačiau svarbiausią vaidmenį šeimos politikoje atlieka SADM. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra atsakinga už paramos sistemos veikimą ir funkcionavimą, taip pat SADM nustato paramos standartus ir informuoja apie tai visuomenę. Autoriai pabrėžia, kad svarbius paramos mechanizmus socialinei politikai nustato Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM), Sveikatos apsaugos ministerija (SAM), Susisiekimo ministerija (SM), Vidaus reikalų ministerija (VRM), Teisingumo ministerija (TM) ir Finansų ministerija (FM). Už individualų paramos priemonių įgyvendinimą atsakingos regioninės savivaldybės arba

specializuotai centrinei valdžiai pavaldžios institucijos, iš kurių dalį finansuojamų paslaugų teikia NVO (Kulbauskas, Nadzveckas, 2018, p. 26).

Autoriai pateikia detalią Lietuvos šeimos politikos institucinės sąrangos schemą, kurioje nurodoma kiekvienos institucijos paskirtis (žr. 4 pav.). Įvertinus institucinės sąrangos schemą pastebima, kad NVO yra įtraukiamos į paslaugų teikimą šeimoms, o savivaldybės įgyvendina didžiąją dalį šeimos politikos priemonių. Kulbauskas ir Nadzveckas (2018, p. 27) teigia, kad finansinių paskatų dydžiai ir gavėjai yra numatyti įstatymuose, todėl savivaldybės neturi didelės įtakos ir laisvės jas taikant. Vis dėlto savivaldybės gali kurti papildomas finansinės pagalbos priemones, savo nuožiūra teikti didesnes pinigines paramas arba skirti jas platesniam gavėjų ratui. Taip pat pabrėžiama, kad savivaldybė gali kurti papildomas pinigines paramos priemones, atsižvelgusi į biudžeto galimybes. Savivaldybės yra atsakingos už šeimoms skirtų paslaugų politikos formavimą, jos sprendžia, kokios paslaugos kuriose teritorijose yra aktualiausios bei reikalingiausios. Už šeimos politikos priemonių įgyvendinimą atsakingas Valstybinis socialinio draudimo fondas valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos („Sodra“) ir Valstybinis studijų fondas. „Sodra“ yra atsakinga už išmokas susirgus vaikui ir už periodines išmokas gimus vaikui. Valstybinis studijų fondas skirsto socialines stipendijas. Institucijos, kurios yra pavaldžios Centrinei valdžiai, dalį išskiriamų piniginių išmokų paslaugų teikimui perskirsto nevyriausybinėms organizacijoms. Taigi NVO ir vietos valstybės sektoriaus bendradarbiavimas šeimos politikos srityje įvardijama kaip socialinė partnerystė, kuri yra grindžiama abipusiu įsipareigojimu, mainais, konsultavimosi ir finansinės paramos teikimu (Vorevičienė, Butkevičienė, 2017, p. 122). Valstybės sektoriaus ir NVO bendradarbiavimas plačiau nagrinėjamas sekančiame poskyryje.

Šeimos politiką formuojančios institucijos:

Seimas
Vyriausybė
SADM
ŠMSM
SAM
SM
VRM
TM
FM

**Centrinei valdžiai
pavaldžios institucijos:**

Finansinės paskatos:

1. motinystės ir tėvystės išmoka;
2. vaiko priežiūros išmoka;
3. sergančio vaiko priežiūros išmoka;
4. socialinė stipendija.

**Centrinei valdžiai
pavaldžios institucijos
arba jų finansuojamos
NVO:**

Paslaugos:

1. vaikų dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugos;
2. tėvų konsultavimas.

Savivaldybės

Finansinės paskatos:

1. vienkartinė išmoka vaikui;
2. išmoka vienu metu gimus daugiau kaip 1 vaikui;
3. išmoka PPKT kario vaikui;
4. vienakartinė išmoka nėščiai moteriai;
5. išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai;
6. vaiko pinigai;
7. globos išmoka;
7. išmoka įvaikinus vaiką;
8. pinigine socialine parama;
9. parama nepasiturinčioms šeimos mokinio reikmėms įsigyti;
10. parama nepasiturinčioms šeimoms įsigyti ar išsinuomoti būstą;
11. kūdikio kraitelis;
12. Gausių šeimų nuolaidų kortelės.

Paslaugos: nemokamas moksleivių maitinimas.

**Savivaldybės arba jų finansuojamos NVO ar privatūs
paslaugų tiekėjai:**

Paslaugos:

1. neteisminių konfliktų sprendimas;
2. vaiko priežiūros paslaugos;
3. psichosocialinė pagalba;
4. sociokultūrinis ugdymas;
5. pozityvios tėvystės mokymai;
6. apgyvendinimas nakvynės namuose ar krizių centruose;
7. socialinė globa;
8. 0–6 m. vaikų ugdymas;
9. vaikų neformalus ugdymas;
10. vaikų vasaros stovyklų organizavimas;
11. transporto lengvatos moksleiviams;
12. nemokamos transporto paslaugos vaikams.

4 pav. Lietuvos šeimos politikos institucinė sąranga (Kulbauskas, Nadzveckas, 2018)

Šeimos politiką reglamentuoja ir reguliuoja norminiai teisės aktai ir strateginiai dokumentai. Norint įgyvendinti šeimos politiką, labai svarbu išsiaiškinti jos esmę ir parengtus dokumentus.

Svarbiausiame Lietuvos dokumente – Lietuvos Respublikos Konstitucijoje – skelbiama, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo, globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“ (LR Konstitucija). Apie šeimą kalba ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, kuri reglamentuoja, jog šeimai užtikrinama teisinė, ekonominė ir socialinė apsauga.

Kaip minėta anksčiau – vienas iš šeimos politikos tikslų yra ir vaiko teisių užtikrinimas. Tad Europos dokumentuose tai puikiai atsispindi: Europos konvencija dėl nesantuokinių vaikų teisinio statuso įtvirtina ir nesantuokinių vaikų teises. Pavyzdžiui, vaikas, gimęs ne santuokoje, turi tokią pačią teisę į paveldėjimą, kokią turi ir santuokoje gimę vaikai. Europos konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo deklaruoja, kad valstybėse, Europos Tarybos narėse, sprendžiant vaiko globos klausimą, svarbiausia – vaiko gerovė. Konvencija reglamentuoja teisinius vaiko globos aspektus. Apie vaiko teisių užtikrinimą kalba ir Europos konvencija dėl vaiko teisių užtikrinimo, joje nurodomos priemonės, kurių turi būti imamasi, siekiant vaiko teisių apsaugos.

Vienas iš šeimos politikos svarbiausių tikslų yra šeimos ir darbo derinimas. Būtent Europos užimtumo strategijoje pripažįstama būtinybė derinti darbą ir šeimą. Tai patvirtina ir Europos Tarybos „Rekomendacija dėl vaikų priežiūros“, kurioje pabrėžiamas galimybių dirbantiems ar besimokantiems tėvams derinti šeimos rūpesčius su darbinio užimtumu (studijomis) sudarymas. Siūloma šalims narėms kurti vaiko priežiūros paslaugas, lanksčiai organizuoti įvairias atostogas, priderinti darbo aplinką, darbo struktūrą ir darbo organizavimą darbuotojų, auginančių vaikus, poreikiams bei padrasinti lygų tėvystės pareigų pasidalijimą šeimoje.

Grįžtant prie Lietuvos norminių teisės aktų, pastebima, kad Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas nurodo šeimos santykių reglamentavimo principus, Lietuvos Respublikos darbo kodeksas nustato šeimoms, auginančioms vaikus, atitinkamas darbo sąlygas bei kitas lengvatas, Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas pažymi, kad „šeima yra sutuoktiniai arba bendrai gyvenantys asmenys“, Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros prarastas pajamas ar jų dalį. Taip pat šeimos politiką reglamentuoja ir Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams ir Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymai, kurie apima siaurąją šeimos politikos prasmę, t. y. piniginę paramą.

Šeimos gerovę užtikrina Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, kuriame numatoma, kokios socialinės paslaugos yra teikiamos šeimai, Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymas, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas gina asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl specializuotos pagalbos centrų veiklos aprašo patvirtinimo“ nurodo, kad smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo gauna specializuotą kompleksinę pagalbą.

Lietuvos Respublikos šeimos stiprinimo įstatymas įtvirtina šeimos politikos įgyvendinimą užtikrinančias institucijas, apibrėžia jų pagrindines funkcijas. Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes

numato nustatyti priėmimo taisykles, kurios nurodo prioritetą teikti specialiųjų poreikių vaikams, nepilnų šeimų ir pan. Rekomendacijose numatomi faktai, kuriais remiantis gali būti teikiami prioritetai.

Be norminių teisės aktų šeimos politiką reguliuoja ir strateginiai dokumentai: 1) Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija. Joje suformuluotas aiškus ryšys tarp šeimos gerovės ir valstybės intereso: šeimos gerovė reikalinga gimstamumui gerinti, todėl yra prioritetinis valstybės uždavinys. 2) Vaiko gerovės valstybės politikos strategija. Šioje strategijoje vaiko gerovė suprantama kaip sąlygų vaikui gyventi visavertį gyvenimą sudarymas, jo teisės į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime užtikrinimas. Nurodomi principai, kuriais siekiama vaiko gerovės užtikrinimo: vaiko gerovės klausimai yra politiniai, o vaiko gerovės užtikrinimas yra valstybės politinis prioritetas; šeima ir valstybė dalijasi vaiko gerovės užtikrinimo atsakomybę; priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, vadovaujamosi vaiko interesais; Valstybinė šeimos politikos koncepcija – atskleista šeimos išskirtinė vertė asmens ir visuomenės gyvenime; apibrėžtos šeimos atliekamos funkcijos; Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, kurioje numatomi įgyvendinimo principai, numatantys, kad politikoje daugiausia dėmesio reikia skirti žmonėms, mažinti skurdą, naikinti socialinę atskirtį, sudaryti vienodas sąlygas visų kartu atstovams, užtikrinti piliečių teises gauti informaciją ir galimybes kreiptis į teismus ir kt.; Šeimos politikos koncepcija, kurioje nurodoma, kad šeima – esminis visuomenės gėris, kylantis iš žmogaus prigimties ir grindžiamas savanorišku vyro bei moters santuokiniu pasižadėjimu skirti savo gyvenimą šeiminiams santykiams kurti, užtikrinantis šeimos narių – vyro ir moters, vaikų bei visų kartu – gerovę ir sveikos visuomenės raidą, tautos bei valstybės gyvybingumą ir kūrybingumą. Todėl valstybės ir nevyriausybinės institucijos privalo užtikrinti šeimos integralumui palankią aplinką, plėtodamos ir tobulindamos jos teisinę bei socialinę bazę.

Apibendrinimas.

Lietuvos socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra pagrindinė institucija, kurioje vykdoma šeimos politikos įgyvendinimą, taip pat ši ministerija atsakinga ir už jaunimo, vaiko teisių apsaugos bei socialinės paramos šeimoms politikos įgyvendinimą. Nevyriausybinės organizacijos yra vienas iš šiuolaikinių elementų, kuris dėl visuomenės gerovės bendradarbiauja su valstybiniu ir privačiu sektoriumi, todėl svarbu pabrėžti, kad šeimos politiką įgyvendina ir nevyriausybinės organizacijos. Lietuvoje būtent nevyriausybinės organizacijos šeimoms dengia paslaugas, kurių negali ar neturi galimybės vykdyti valstybės institucijos. Nevyriausybinių organizacijų teikiamų paslaugų skaičius priklauso nuo individualaus savivaldybės atvejo. Galima teigti, kad šeimos politika būtų formuojama ir įgyvendinama efektyviai, jei į politikos įgyvendinimą ir teikimą būtų įtrauktos centrinės valdžios (Seimas ir Vyriausybė), savivaldos institucijos, nevyriausybinės organizacijos. Be Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prie šeimos politikos įgyvendinimo prisideda ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM), Sveikatos apsaugos ministerija (SAM), Susisiekimo ministerija (SM), Vidaus reikalų ministerija (VRM), Teisingumo ministerija (TM) ir Finansų ministerija (FM). Taigi valstybės sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas šeimos gerovei yra vadinamas partneryste.

1.3. Vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo samprata ir teisinis reglamentavimas

Pastebima, kad tarpsektoriniai ryšiai, kurie vyksta tarp valstybės, vietos valdžios ir kitų organizacijų, tampa vis įtemptesni ir sudėtingesni. Šią įtampą lemia paslaugų, žinių plėtra, plėtėjančios socialinės grupės, tolerancija žmonių laisvei, augantys reikalavimai valdžiai ir narystė ES (Meinvald, 2005; cit. Raišienė, 2005, p. 318).

NVO atsiradimas yra siejamas ir susijęs su viduramžiais atsiradusiais labdariniais fondais, kurie teikia paramą ir pagalbą benamiams, vargšams. NVO yra laikomos pirmosiomis ne pelno siekiančiomis organizacijomis, kurios savo veikla panašios į Carito organizacijas. Šios teikia paramą ir paslaugas benamiams ar problemų turintiems žmonėms. Teigiama, kad nėra tikslų duomenų, kada Lietuvoje atsirado pirmoji NVO (Klokmanienė, 2014). Nevyriausybinių organizacijų sąvoka pirmą kartą buvo paminėta Jungtinių Tautų rezoliucijoje 1950 m. (Dichter, 1999 cit. V. Baršauskienę ir kt., 2009). Nors ši sąvoka pradėta vartoti jau prieš 70 m., nėra vieningos nuomonės apie tikslų NVO apibrėžtumą. Sąvoka NVO yra dažnai vartojama šiuolaikinėje visuomenėje, tačiau negalima apsistoti ties viena samprata, nes NVO ribos apima labai skirtingas organizacijas: nuo vietinių, mažų iki tarptautinių, kuriose dalyvuoja keli tūkstančiai narių. Būtent dėl šios priežasties sunku tiksliai apibrėžti NVO sąvoką. Nevyriausybines organizacijas yra įvardijamos kaip „savanoriškos“, „ne pelno siekiančios“, „trečiojo sektoriaus“, „pilietinės visuomenės“, taip pat kaip nevyriausybines organizacijas galima įvardyti net sporto klubą, bendruomenės namus ar kt. (Butkevičienė, Vaidelytė, 2013). J. Kendall, M. Knapp teigia, kad nėra vienos teisingos nevyriausybinių organizacijų apibrėžties (Kendall, Knapp 2000, cit. Hudson, 2000). Nevyriausybines organizacijas yra vadinamos „trečiojo sektoriaus“ organizacijomis, kurios yra susijusios su žmonių skurdo mažinimu, žmogaus teisėmis ir aplinkosaugos dalykais (Lewis, 2007). Lietuvoje vis dažniau randamas Vakarų šalyse populiarus terminas nevyriausybines organizacija – NVO. Verčiant iš anglų kalbos *non governmental organization* – nevyriausybines organizacija. Kaip teigia Šimašius (2007), NVO terminas atsiriboja nuo valstybinių institucijų, politinių jėgų, profesinių ir religinių bendruomenių. Šimašius (2007) NVO termino sampratai pritariama ir Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (2007). Galima teigti, kad NVO veikia visuomenės gerovei, yra savarankiškos, nepriklausomos nuo valdžios institucijų ir kitų jėgų. Šios organizacijos nesiekia pelno, valdžios ir yra įsteigtos savanoriškumo principu (Neverauskaitė, 2010, cit. Šimašius, 2007). Salomonas (1997) pateikė šiuos NVO kriterijus:

- turi institucinį statusą;
- pasižymi privatumu ir yra instituciškai atskirtos nuo valdžios;
- neskirstančios pelno;
- yra valdomos ne iš išorės, o kontroliuojamos remiantis savo vidaus procedūromis;
- pasižymi savanoriškumu, nėra privalomos.

Įvairūs autoriai pastebi, kad Salomono (1997) pateikiama NVO samprata šiuo metu yra labiausiai paplitusi. Jis teigia, kad geriausiai sampratą išreiškiantys žodžiai yra *ne pelno siekianti organizacija*, nes jis yra neutralus, neturintis jokio politinio prieskonio ir pažymi, kad organizacijos veikla tarnauja ne organizacijos vadovams.

Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo metodikoje (2017) teigiama, kad nevyriausybinėmis organizacijomis jos vadinamos dėl to, kad yra įkurtos ne valdžios iniciatyva. NVO yra įsteigtos laisva žmonių valia, žmonės į šias organizacijas renkasi bei jas remia savo noru, todėl NVO galima vadinti ir savanoriškomis organizacijomis. Tačiau tai nereiškia, kad tokiose organizacijose negali dirbti apmokami darbuotojai (Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas, 2017, p. 8). Lietuvoje NVO yra įvardijamos kaip asociacijos, labdaros ir paramos fondai bei daug kitų viešųjų įstaigų. Nevyriausybines organizacijas Lietuvoje yra įvardijamos tomis organizacijomis, kurios yra įsteigtos pagal Lietuvos Respublikos asociacijų, labdaros, paramos fondų bei viešųjų įstaigų įstatymus. NVO nelaikomos poliklinikos, ligoninės, universitetai ir pan., nes jos įkurtos valstybės institucijomis. LR Seimas 2013 m. gruodžio 19 d. priėmė NVO įstatymą, kuriame siekiama įvardyti ir apibrėžti nevyriausybinių organizacijų sąvoką. Šio įstatymo 2 straipsnyje teigiama, kad NVO yra nepriklausomos nuo valstybės institucijų, yra įsteigtos savanoriškumo pagrindais, veikia visuomenės naudai, nesiekia politinės valdžios.

Gaižiūnaitė ir Adomavičienė (2006) NVO apibūdina kaip savanorišką, nepriklausomą nuo vyriausybės organizaciją, kuri atstovauja visuomenei ir teikia paslaugas jos nariams. Autorių teigimu, NVO vykdo šias funkcijas: teikia paslaugas, atstovauja interesams, organizuoja renginius, parengia leidinius, koordinuoja ir vykdo įvairių veiklų įvairiose srityse. Tai gali būti švietimas, mokslas ar profesinis tobulinimas, neformalus, pilietinis ugdymas, sportas, socialinė apsauga ir kt. (Gaižiūnaitė, Adomavičienė, 2006).

Įvairūs užsienio autoriai apibrėždami NVO išskiria tam tikras savybes ir bruožus. Išskiriami 3 pagrindiniai bruožai, kurie yra tinkami NVO: savivalda, savanoriškumas, vertybės ir ideologija. Salomonas ir kt. (1999) išskyrė šiuos bruožus, kurie yra būdingi NVO:

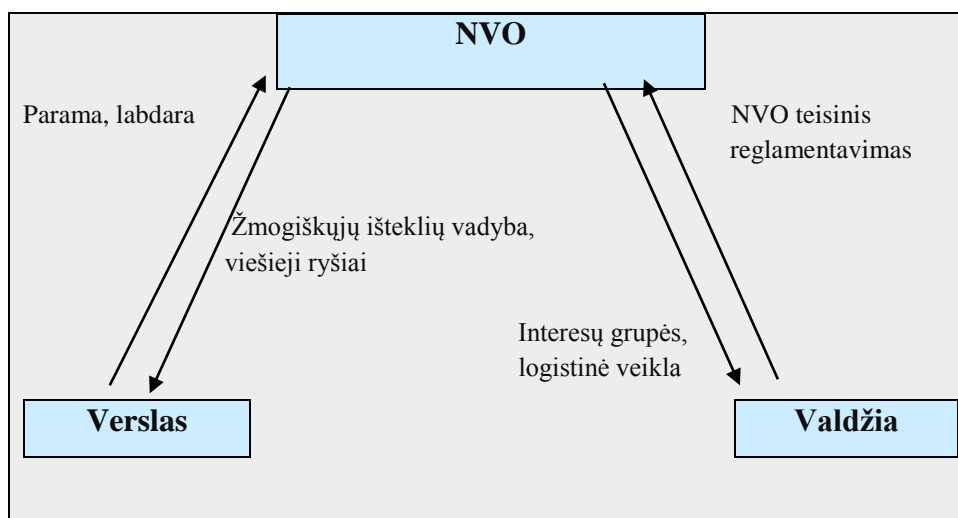
- pasižymi instituciniu statusu ir struktūra;
- nepriklausomos nuo valstybės;
- pajamos skiriamos organizacijos veiklai;
- veikla nėra tiesiogiai kontroliuojama valstybės, jos yra autonomiškos;
- darbai ir narių dalyvavimas veikloje yra pagrįsti savanoriškumo principu (Salomonas ir kt. 1999, cit. Butkevičienė, Vaidelytė, 2013, p. 9).

NVO veikla yra įvardijama kaip kolektyviniai veiksmai, kurie reikalauja telktis, derinti interesus ir orientuotis į viešąsias gėrybes. NVO veikla yra nukreipta į įvairias kultūrinės ir socialines sritis. Tai yra sveikatos, kultūros, meno, sporto, ekologijos ir kt. sritys. Nevyriausybinių organizacijų veikla išreiškiama trikampiu modeliu *valstybė – rinka – pilietinė visuomenė*, kurios vienu iš elementų yra NVO. Pabrėžiama, kad NVO veikla priklauso nuo šalies, kurioje vykdoma veikla, teisinės bazės, lemiančios NVO steigimą, veiklą, finansavimo klausimus (Butkevičienė, Vaidelytė, 2013).

Matonytė (2004) išskyrė du pagrindinius aspektus analizuodama NVO veiklą:

1. NVO santykiai su valdžia;
2. NVO santykiai su verslu.

Autorė pateikia paveikslėlį, kuriame nurodytas NVO santykis su valdžia ir verslu (žr. 5 pav.):

5 pav. NVO santykis su verslu ir valdžia (sudaryta autorės pagal Matonytė, 2004)

Nevyriausybinių organizacijų skirstymą, būdingą Lietuvai, pateikia Šimašius (2007). Autorius išskiria tokias Lietuvoje veikiančias NVO rūšis:

- asociacijos (dažniausia NVO forma Lietuvoje);
- paramos ir labdaros fondai;
- specifinės ne pelno organizacijos (tautinės bendrijos, draugijos, sąjungos, religinės bendruomenės, profesinės sąjungos, politinės partijos ir kt.).

Salamonas ir Sokolvskis (2004) teigia, kad NVO yra sudėtingas ir painus organizacijos rinkinys, kurį sudaro universitetai, ligoninės, įvairios specialistų organizacijos, įvairūs centrai (dienos, sveikatos ir pan.), organizacijos, teikiančios pagalbą šeimoms, sporto klubai, įvairūs mokymų centrai, bendruomenės asociacijos, žmogaus teisių organizacijos, labdaringos valgyklos, namai benamiams ir kt. (Salamonas, Sokolvskis 2004).

Nevyriausybinių organizacijų veikla visame pasaulyje yra labai įvairialypė. Priklausomai nuo šalies, kurioje vykdoma veikla, nuo susiklosčiusios žmonių socialinės padėties, ekonominio šalies išsivystymo, NVO veikla yra orientuota į paslaugų teikimą kenčiantiems nuo bado, skurdo, nedarbo ir kitų tokio pobūdžio problemų (Islam, 2015). NVO tampa galinga socialine jėga, kuri sutelkia pilietinę visuomenę ir daro įtaką politikoje (Suarez, Marshall, 2014).

Pastebima, kad NVO jau seniai dalyvauja formuojant politiką, įgyvendinant priemones ir užtikrinant gerovę. Tačiau dėl konkurencijos, tam tikrų nesutarimų tarp valdžios ir NVO bei pasyvaus visuomenės įsitraukimo NVO padeda šeimoms kritinėse situacijose, t. y. prisiima gelbėtojo vaidmenį. Teigiama, kad NVO bendradarbiavimas su valdžia yra grindžiamas įgyvendinamų politikos priemonių ir siekiamų rezultatų sutapimu. Teikiant bendrąsias ir socialines paslaugas, yra užtikrinama šeimos gerovė. Socialinių paslaugų tikslas yra patenkinti žmonių gyvybinius poreikius, jeigu jie negali to pasiekti savarankiškai, padėti formuoti ar atkurti gebėjimą savarankiškai funkcionuoti visuomenėje. Pažymima, kad tikslų ir priemonių tikslams pasiekti sutapimas yra labai svarbus aspektas, kuris lemia, ar bendradarbiavimas tarp NVO ir valdžios bus sėkmingas, siekiant visapusiškai stiprinti šeimas (Vorevičienė, Butkevičienė, 2017, p. 124).

Dažnai valstybė nepajėgi tenkinti visų žmonių poreikių bei interesų. Dėl šios priežasties visuomeninės organizacijos tampa nepriklausomomis ir atskiromis visuomenės interesų reiškėjomis bei idėjų įgyvendintojomis. ES tyrimai parodo, kad NVO veiklos pobūdis tampa veiksminga ir efektyvia priemone siekiant įgyvendinti socialinius ir ekonominius pokyčius (Weijcman, 2001). Teigiama, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir valstybės institucijų intensyvėja ir vystosi, kad regionuose, kur privati iniciatyva turi gilesnes tradicijas, NVO darbas yra žengęs toliau, nei tuose, kur privati iniciatyva buvo draudžiama. Pažymima, kad pastarąjį dešimtmetį galima pastebėti daug teigiamų pokyčių Centrinėje bei Rytų Europoje. Valstybės pradeda suvokti ir tinkamai vertinti NVO sektoriaus potencialą, todėl skatina žmones būti aktyvesnius, dalyvauti politikoje. Valstybės, kurios pasižymi aktyviais gyventojais, gali juos pasitelkti formuojant valstybės politiką. Kai žmonės aktyviai dalyvauja formuojant politiką, valstybės politika visuomenei tampa labiau suprantama ir priimtinesnė. Kai NVO ir valstybės institucijos efektyviai bei glaudžiai bendradarbiauja, visuomenėje kyla pasitikėjimas politika ir priimtais sprendimais, tada viešosios politikos vykdymas tampa paprastesnis. Sektorių pirmasis žingsnis ilgalaikio ir glaudaus bendradarbiavimo link yra palankios teisinės bazės NVO vystymuisi sukūrimas. Tai reiškia, kad aktai, reglamentuojantys NVO, neturi apsunkinti šių organizacijų steigimo, finansavimo ir pačios veiklos. Pastebima, kad valstybės valdžia skatindama visuomenės išitraukimą į politiką siekia labiau vystyti bendradarbiavimą su NVO socialinių paslaugų sferoje, taip pat įtvirtinti glaudų ir tvarų NVO finansavimą. Teigiama, kad NVO ir valdžia vysto partnerystę kurdamos ilgalaikį dialogą per įvairias strategijas ir dokumentus (NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015). Kaip teigia Marin, Mayntz (1991), valdžios ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė yra institucinių tinklų susiformavimas, kuris sudaro prielaidas pasitikėjimui ir sąveikai kurti bei skatinti įvairių išteklių mainus (Marin, Mayntz 1991, cit. Bučaitė, Ambotaitė, 2005).

Teigiama, kad be partnerystės principo socialinė pagalba bendruomenėje neįmanoma. Aptariant vietos valdžios funkciją tapo aišku, kad būtent socialinės funkcijos yra pagrindinis veiksnys, kuris skatina žmones pasireikšti savarankiškai. Tai lemia ne tik augantis socialinės pagalbos prašančių žmonių skaičius, bet ir tai, kad nėra sukurta sistema, kuri teiktų visapusiškas paslaugas. Taigi įtraukus visuomenę į šį procesą pamažu bus įgyvendintas svarbus viešosios politikos proceso sisteminis veiksnys – veiklos vertinimas. Jis remiasi tuo, kad patys žmonės aktyviai stebi ir tariasi, kam iš jų ar aplinkinių bendruomenės narių reikalinga socialinė pagalba (Nefas, 2009).

Galima teigti, kad NVO atlieka labai reikšmingą tarpininko vaidmenį bendradarbiaujant valdžios institucijoms ir visuomenei. Vorevičienė (2016) teigimu, toks NVO vaidmuo gerinant visuomenės gyvenimą pateikia gerus rezultatus, nes keičia į gera žmonių, gyvenančių atokiau nuo miestų, gyvenimo sąlygas. Toks NVO tarpininko vaidmuo reikšmingas dėl trijų svarbių priežasčių: 1) NVO savo veikla stiprina ir sutelkia visuomenę; 2) kuria bendradarbiavimo ryšius tarp bendruomenės ir vietos valdžios; 3) skatina pilietinį dalyvavimą (Vorevičienė, 2016).

Teisinis reglamentavimas ir reguliavimas lemia vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą. Svarbu, kad norminiai teisės aktai ir strateginiai dokumentai būtų palankūs abiem pusėms, taip būtų užtikrinamas kokybiškas NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992) piliečiams suteikiama teisė nepriklausomai ir laisvai burtis į organizacijas, bendrijas, asociacijas ir politines partijas. Kaip minėta anksčiau, Lietuvoje NVO yra įvardijamos asociacijos, labdaros ir paramos fondai bei daug kitų viešųjų įstaigų, būtent

tai yra numatoma Nevyriausybiinių organizacijų plėtros įstatyme (2014), kuris apibrėžia nevyriausybines organizacijas sąvoką. Pagal šį įstatymą NVO Lietuvoje vadinamos organizacijos, įkurtos pagal LR asociacijų, LR Labdaros ir paramos fondų bei LR viešųjų įstaigų įstatymus. Įstatymas aiškiai nustato ribą tarp NVO ir valstybės įstaigų. Tad Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas (2004, galiojanti suvestinė redakcija 2019) numato, kad asociacijos tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas (1996, galiojanti suvestinė redakcija 2019) įvardija, jog labdara yra labdaros teikėjų savanoriškas ir neatlygintinas labdaros dalykų teikimas. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas (1996, galiojanti suvestinė redakcija 2019) pateikia sąvoką *viešoji įstaiga* – tai pagal šį ir kitus įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant visuomenei naudingą veiklą.

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme (1999, galiojanti suvestinė redakcija 2019) akcentuojama vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo svarba. Įstatyme numatoma, kad NVO gali teikti siūlymus dėl viešųjų paslaugų tenkinimo. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006, galiojanti suvestinė redakcija 2019) numatyti socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principai labiausiai atitinka nevyriausybiinių organizacijų veiklos principus. Nevyriausybiinių organizacijų veiklos koncepcijoje siekiama pateikti nevyriausybiinių organizacijų funkcijas, pareigas ir reikšmingumą. Būtent šioje koncepcijoje (2010) teigiama, kad būtina sukurti tokią aplinką, kad šios organizacijos sėkmingai plėtotų savo veiklą.

Apibendrinimas.

Nevyriausybines organizacijas suprantamos kaip savanoriškos, ne pelno siekiančios, trečiojo sektoriaus ar pilietinės visuomenės dalis. Beje, teorijoje pabrėžiama, kad nevyriausybinių organizacija gali būti bendruomenės namai, asociacija ar kt. Nevyriausybines organizacijas nesiekia pelno, yra atsiribojusios nuo valdžios, politinių jėgų ir veikia savanoriškai. Nevyriausybėmis organizacijomis Lietuvoje įvardijamos organizacijos, kurios yra įkurtos pagal tam tikrus įstatymus: LR asociacijų, LR labdaros ir paramos fondų bei LR viešųjų įstaigų įstatymus. Tačiau jeigu organizacijos įkurtos pagal šiuos įstatymus, bet jų steigėjai yra valstybinės institucijos – tokios organizacijos nelaikomos nevyriausybėmis. Analizuodami nevyriausybinių organizacijų veiklą, vieni autoriai pabrėžia NVO santykius su valdžia ir verslu, kiti veiklą įvardija trikampių, t. y. valstybė – rinka – pilietinė visuomenė. Lietuvoje nevyriausybines organizacijas dažniausiai yra asociacijos, paramos ir labdaros fondai, specifinės ne pelno organizacijos. Valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas remiasi tuo, kad įgyvendinamos politikos priemonės ir siekiami rezultatai sutampa. Bendradarbiaujant NVO ir vietos valdžiai svarbu, kad būtų pasiektas visapusiškas šeimos stiprinimas.

1.4. Vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo modeliai ir įgyvendinimo strategijos

Lietuvos vidaus reikalų ministerija remdama projektą „Valdžios ir NVO bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas“, kurį atliko VŠĮ NVO teisės institutas 2013 m., pateikė vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo mechanizmus bei formas. Projekte teigiama, kad tvaraus sektorių bendradarbiavimo pamatu yra laikomi įvairūs organai ir struktūros,

kurios įgyvendina reikiamas priemones, skatinančias ilgalaikį NVO ir valstybės sektoriaus bendradarbiavimą. Nėra vieno bendradarbiavimo modelio, kuris tiktų tiek visuomenei, tiek teisinėms sistemoms. Tačiau pabrėžiama, kad Vakarų valstybės turi gilesnes tradicijas šiuo klausimu, nors kitose valstybėse dar tik išbandomi vakaruose populiarūs modeliai. Vakarų valstybėse NVO ir valdžios partnerystė formavosi dėl poreikio teikti paslaugas įvairiose srityse: socialinėje, gamtosaugos ir pan. Pamažu partnerystės modeliai ir taikomos praktikos tapo vis labiau naudojamos (informacijos teikimas, konsultavimas, dalyvavimas) (Bullain, Toftisova, 2004, cit. NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015).

Pasak Štuopytės (2010), NVO poreikis visuomenėje atsiranda dėl vykstančių pokyčių, o atsiradus problemai padeda spręsti įvairias socialines problemas. Tokiu būdu visuomenei atsiranda galimybė dalyvauti NVO veikloje, prisidėti, net dalyvauti politinėje veikloje (Štuopytė, 2010). Visuomenės dalyvavimas politinėje veikloje vadinamas besitęsiančiu procesu tarp valstybės institucijų ir NVO, kuris pasireiškia įvairiomis formomis. Formos priklauso nuo bendradarbiavimo tankumo, intensyvumo, bei abiejų pusių įsitraukimo lygmens. Įvairioje literatūroje ir tam tikruose teisės aktuose išskiriamos šios NVO ir valdžios bendradarbiavimo formos (NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015):

- informacijos teikimas;
- konsultavimas;
- aktyvus įsitraukimas.

Galima teigti, kad *informacijos teikimas* yra svarbiausia ir pagrindinė bendradarbiavimo forma. Informacijos teikimas vyksta viena kryptimi, t. y. valstybė skelbia visapusišką informaciją visuomenei apie priimamus sprendimus, įstatymų iniciatyvas ir kt. Valstybės institucijos, atsižvelgus į aplinkybes, pateikia informaciją kaip galima anksčiau, suteikdama laiko visuomenei susipažinti su nauja informacija. Siekdama tinkamo šios visuomenės teisės į informaciją įgyvendinimo, valstybė turi atvirai skelbti įvairius dokumentus, kurie yra susiję su atitinkama informacija, ir neužkirsti kelio suinteresuotiems asmenims tą informaciją gauti. Šalyse, kurios turi ilgesnę pilietinės visuomenės istoriją, visuomenė pati inicijuoja ir reikalauja informacijos iš valstybės institucijų. Šie partnerystės pavyzdžiai yra viešas priėjimas prie informacinių duomenų bazių, kur yra kaupiama visa aktuali informacija. Įvertinus šiuolaikinį informacijos teikimo reglamentavimą, būtina atkreipti dėmesį į šiuos veiksnius:

- laiko sąnaudos (per kurį turi būti pateikta informacija);
- kada ir kokiais atvejais galima reikalauti atlygio už informacijos teikimą;
- ar teikti informaciją, jeigu prašymas nėra formalus;
- kaip ir kokiais būdais užtikrinamas informacijos teikimas;
- koku būdu bus užtikrinti instituciniai informacijos teikimo resursai (NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015).

Konsultavimas įvardijamas kaip visuomenės kvietimas teikti savo nuomonę, idėjas ar siūlymus, susijusius su įvairiais klausimais. Suomija, Norvegija, Islandija ir Švedija pirmosios pradėjo taikyti šias bendradarbiavimo formas. Konsultavimas yra vykdomas remiantis neformaliomis taisyklėmis. Pavyzdžiui, Šveicarijos Konstitucijoje yra nustatyta konsultavimosi su visuomene pareiga.

Pažymima, kad šioje partnerystės formoje yra įtraukiamos abi pusės – tiek valdžia, tiek visuomenė. Valdžios institucijų atstovai domisi visuomenės nuomone, tuo metu visuomenė kartais nelaukdama valdžios domėjimosi pati teikia siūlymus. Konsultavimas yra laikomas antruoju bendradarbiavimo lygmeniu, nes valdžiai norint gauti atsakymą iš visuomenės, turi būti suteikta atitinkama informacija, susijusi su rūpimais klausimais. Įvairiose šalyse konsultavimas yra reglamentuojamas labai skirtingai. Pirmiausiai siekiama įtraukti žmones, kuriems tiesiogiai daro įtaką priimami sprendimai. Kai kurie teisės aktai numato viešus susitikimus su žmonėmis, per kuriuos vyksta diskusijos, konsultacijos su suinteresuotais asmenimis. Pateikiami keli konsultavimosi pavyzdžiai: visuomenės atstovų siūlymai teisės aktų projektams ir su tuo susijusios visuomenės apklausos, trišalės tarybos, kiti instituciniai dariniai, peticijos, referendumai ir kt. (NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015).

Aktyvus įsitraukimas – tai partnerystė, remiama bendru valstybės institucijų ir visuomenės darbu, siekiant bendrų rezultatų ir tikslų. Ši bendradarbiavimo forma vadinama naujausia ir ji nėra dar radusi savo vietos. Aktyvaus įsitraukimo formoje aktyviai veikia tiek valdžia, tiek visuomenės atstovai susitardami dėl numatytų rezultatų, paties proceso bei priemonių. Šio bendradarbiavimo esmė yra pasitelkti visuomenę ir jos potencialą sprendžiant svarbius klausimus. Dėl šių priežasčių aktyvus įsitraukimas gali būti įvardytas kaip aukščiausias bendradarbiavimo lygmuo. Valstybė, siekdama, kad visuomenė būtų aktyvi, kuria ir plėtoja įvairias galimybes šiam bendradarbiavimui veikti. Kai kuriose šalyse valdžia suteikia NVO pagrindinį vaidmenį kuriant visuomenės dalyvavimą skatinančias sistemas ir strategijas. Šioje situacijoje valdžios vaidmuo yra suteikti erdvės pilietinei visuomenei veikti ir pripažinti ją kaip lygiavertį partnerį. Tai reiškia – analizuoti visuomenės pateiktus siūlymus ir idėjas, analizuoti bei vertinti išsakytas pozicijas ir atsižvelgti į per procesą kartu pasiektus rezultatus priimant galutinius sprendimus. Dažniausiai pasitaikantys aktyvaus įsitraukimo pavyzdžiai: interaktyvus politikos tikslų nustatymas pasitelkiant NVO sektoriaus rekomendacijas, visuomenės dalyvavimas vertinant valstybės strategijas ir pateikiant rekomendacijas, taip pat jungtinės grupės bei įvairios trišalės. Pabrėžiama, kad tarp aktyvaus įsitraukimo ir konsultavimo išskiriamas dar vienas bendradarbiavimo lygmuo – dialogas. Dialogas pasireiškia komunikuojant uždaruose susirinkimuose su tikslu teikti rekomendacijas, siūlyti strategijas ir kt. Tačiau ši partnerystės forma mažai kuo skiriasi nuo konsultavimo. Reikia pažymėti, kad vis tiek galutinio sprendimo priėmimas išlieka valdžios rankose (NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015).

Najamas (2000, cit. Butkevičienė, Vaidelytė, Šnapštienė, 2010) pateikia „Keturių C“ NVO ir valdžios santykių modelyje išskiriamas keturias bendradarbiavimo formas:

1. kooperacija – siekdamas panašių tikslų, organizacijos taiko panašias priemones;
2. konfrontacija – organizacijos skirtingomis priemonėmis siekia skirtingų tikslų;
3. papildomumas – siekdamas panašių tikslų, organizacijos taiko skirtingas priemones;
4. kooptacija – organizacijos panašiomis priemonėmis siekia skirtingų tikslų.

Najamas (2000) (cit. Butkevičienė, Vaidelytė, Šnapštienė, 2010) išskyrė labiausiai pasiteisinančius ir nepriimtinius NVO bei vietos valdžios bendradarbiavimo tipus. Patys priimtinausi yra kooperacija ir papildomumas, o nepriimtinausi – kooptacija ir konfrontacija. Baltušnikienės ir Astrausko (2009) teigimu, bendradarbiavimo tipas tarp vietos valdžios institucijų ir NVO yra nusakomas įvertinus ir nustačius pasitikėjimo, bendro veiklos koordinavimo ir lėšų pasidalijimo

tarp abiejų pusių lygi. Šis aspektas priklauso nuo to, kokie bendram tikslui pasiekti keliami uždaviniai. Teigiama, kad geresnių rezultatų galima pasiekti, jeigu tarpsektorinis bendradarbiavimas yra glaudus ir sistemingas. Bendradarbiavimas yra platus apibrėžimas, kuris apima šiuos penkis organizacijų ir tarpusavio sąveikos tipus (žr. 3 lent.). Reikia pabrėžti, kad tarpsektorinės sąveikos modeliai yra panašūs ir gyvenime juos sunku atskirti. To priežastis yra dinamiška bendradarbiavimo struktūrų, procesų prigimtis ir bendradarbiavimo modelių taikymo metodologijos nepakankamumas (Baltušnikienė, Astrauskas, 2009).

3 lentelė. Bendradarbiavimo modeliai ir jų bruožai (sudaryta autorės pagal Baltušnikienė, Astrauskas, 2004)

Bendradarbiavimo tipai				
<i>Tinklai</i>	<i>Kooperacija</i>	<i>Partnerystė</i>	<i>Koalicijos</i>	<i>Integracinis bendradarbiavimas</i>
Tikslas ir uždaviniai: nuolatos keistis abiem pusėms naudinga, svarbia informacija. Tinklai neturi formalaus vadovo, nėra kryptingo vadovavimo. Narių vaidmenys neapibrėžti, bendrų sprendimų paieška vyksta labai retai. Santykiai nėra formalūs. Sąveikaujančių grupių ribos nuolat kinta.	Tikslas ir uždaviniai: nuolatos keistis informacija ir pasiskirstyti veiklas tikslams įgyvendinti. Pasižymi pusiau formalias ryšiais, apibrėžti kai kurie vaidmenys, dažnai komunikuojama. Jų veikla nukreipta į ryšių palaikymą, pozicijų derinimą. Galima apibrėžti sąveikaujančių grupių veiklos ribas.	Tikslas ir uždaviniai: nuolatos keistis informacija, pasiskirstyti veiklas, dalytis idėjomis bei išlaidomis siekiant rezultato. Pasižymi formaliais ryšiais, vaidmenys apibrėžti, pasidalyta lyderyste. Galima išskirti neformalų sąveikaujančių grupių sprendimų inicijavimo centrą.	Tikslas ir uždaviniai: nuolatos keistis informacija, pasiskirstyti veiklas, dalijantis idėjomis ir jungiant soc. ekonominius išteklius, ir pasiekti naują rezultatą. Ryšiai formalūs, vaidmenys apibrėžti. Vadovai renkami numatytam laikotarpiui daugumos narių pritarimu. Sudarytos subgrupės sprendimams rengti, vertinti ir koordinuoti. Vadovavimas nukreiptas į rezultatus, dažni susitikimai ir jų organizavimas, dėmesys narių interesams, kolegialus sprendimų priėmimas, įsipareigojimai formuluojami keleriems metams.	Tikslas ir uždaviniai: naudojantis bendrais žmonių, finansiniais, technologijų, informacijos ir kt. ištekliais, siekti bendro tikslo pasidalijant riziką, atsakomybę ir atlygi, taip pat sukurti savarankišką sistemą. Ryšiai formaliai apibrėžti, vaidmenų ir darbų pasiskirstymas, vadovavimo trukmė nustatoma konsensuso būdu. Vadovavimas nukreiptas į rezultatus ir santykius, pirmenybė grupių ryšiams palaikyti, susitikimams planuoti, organizuoti procesą. Didžiuoju dėmesys narių pasitikėjimo vieniems kitais stiprinimui, sprendimai priimami kolegialiai konsensuso būdu. Dėmesys narių mokymui ir gebėjimų ugdymui.

Siekiant efektyvaus bendradarbiavimo tarp vietos valdžios ir nevyriausybinų organizacijų, turi būti suteiktos sąlygos šiam bendradarbiavimui vyksti. Mažylis ir Vazgelavičius (2004) išskyrė bendradarbiavimo formas, kurios yra priimtinos tiek NVO, tiek valdžiai:

- *atstovavimas NVO interesams.* Ši bendradarbiavimo forma leidžia NVO atstovams sutartinais pagrindais dalyvauti savivaldybės politinių struktūrų ir vykdomųjų institucijų veikloje. Prie šios bendradarbiavimo formos taip pat priskiriamos atstovavimo NVO interesams bendros darbo grupės su savivaldybės atstovais problemoms spręsti.
- *Finansinė parama.* Tai NVO vykdomų projektų finansinis rėmimas savivaldybės ištekliais.
- *Nefinansinė parama.* Šią paramą galima įvardyti kaip kitas materialines ir nematerialines bendradarbiavimo formas:

- transporto suteikimas, galimybė naudotis informacinėmis technologijomis, leidimas pasinaudoti savivaldybės konferencijų sale ir kt.
- Konsultavimas ir informavimas. Savivaldybės privalo nuolat teikti informaciją apie savo veiklą ir konsultuotis su NVO priimant įvairius sprendimus. Taip pat teikiama informacija apie rengiamus teisės aktus, renginius ir kt. Tuo tarpu NVO informuoja vietos valdžią apie realią padėtį visuomenėje.
- Savivaldybės patalpų suteikimas NVO veiklai lengvatinėmis sąlygomis.
- Bendros mokymo programos. Tai NVO ir vietos valdžios abipusis susipažinimas su atliekamomis funkcijomis.
- Pagalba su tarptautiniais ryšiais. Savivaldybės yra sudariusios bendradarbiavimo sutartis su kitų valstybių vietos valdžia. Pasinaudodama vietos valdžios ryšiais, NVO gali užmegzti ryšius su tarptautinėmis, panašiomis į NVO organizacijomis.

Autoriai Mažylis ir Vazgelavičius (2001) išskyrė palankiausią bendradarbiavimo modelį, t. y. sukurti susivienijimą tarp NVO ir valdžios institucijų, nes nesukūrus bendradarbiavimo tinklo NVO nebus vertinamos tiek politikoje, tiek visuomenėje. Bendradarbiavimas teikiant įvairias paslaugas leidžia geriau suprasti ir atsižvelgti į vartotojo poreikius. NVO yra skatinamos laikytis įsipareigojimų dėl galimybės teikti paslaugas ateityje. Taigi NVO ir vietos valdžia turi tą patį tikslą, t. y. užtikrinti ir suteikti galimybę gauti paslaugas (Mažylis, Vazgelavičius, 2001).

Zaleskienė ir Rutkauskienė (2003), išanalizavusios NVO vaidmenį teikiant socialines paslaugas, pateikė šiuos NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo modelius:

- valdžios dominavimo modelis (valdžia vyrauja finansuojant bei teikiant paslaugas);
- NVO vyravimo modelis (NVO atlieka pagrindinį vaidmenį);
- paralelinis modelis (NVO ir valdžia lygiomis teisėmis pasižymi finansuojant ir teikiant paslaugas, tačiau kiekviena jų turi savo veiklos kryptį);
- bendradarbiavimo modelis (NVO ir valdžia dirba kartu, t. y. NVO teikia paslaugas, o valdžia reguliuoja finansavimą).

Kaip teigia Vigoda-Gadot (2003; cit. Raišienė, 2006, p. 52), bendradarbiavimas yra apibrėžiamas per jo struktūrą ir sąveikos elementus. Struktūra atsispindi tarp ryšių tipų ir pasiskirstant galią, o sąveika – bendradarbiaujančių vienetų procesinėse sąsajose. Inicijuojami pokyčiai, priimami sprendimai, pilietinis sąmoningumas ir sėkmė lemia ryšių tipus. Valdžios institucijos turi teisę skatinti arba apriboti iniciatyvios visuomenės vystymąsi bei augimą. Kaip teigia Himmelman (1999; cit. Raišienė, p. 52), visi išvardyti bendradarbiavimo aspektai yra priklausomi nuo taikomos bendradarbiavimo strategijos, kurios yra išskiriamos į rėmimo ir įgalinimo strategijas (žr. 4 lent.):

4 lentelė. Strategijų bruožai (sudaryta autorės pagal Raišienė, 2006)

Pagrindiniai rėmimo ir įgalinimo strategijų bruožai	
<p><u>Rėmimo strategija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vietos valdžia inicijuoja aplinkos analizę, nustato problemas, numato sprendimų galimybes (projektai, programos ir kt.). • Valdžia pagal nustatytą tvarką skiria arba atrenka sprendimų vykdytojus, t. y. administruoja sprendimų įgyvendinimą. 	<p><u>Įgalinimo strategija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiavimą inicijuoja bendruomenės, visuomenės organizacijos, bendrijos. • Aiškinamasi ir iš anksto nustatomi lūkesčiai bei bendra vizija. • Sritys, kurios reikalauja pokyčių, yra nustatomos naudojant statistinę analizę bei remiantis tikrais

<ul style="list-style-type: none"> • Darbo grupės, komitetai ir kitos grupės pasiskirsto veiklos sritys. • Sprendimai priimami pagal paskirtą kompetenciją. • Bendruomenė atlieka patariamąjį vaidmenį, tačiau nėra įtraukta į sprendimų priėmimą. • Rengiant programos arba projekto planą, dalyvauja tik vietos valdžios institucijų nariai, bendruomenė tiesiogiai nėra įtraukta. • Vykdytojai gali atsižvelgti į visuomenės nuomonę tam tikrais klausimais, tačiau jie yra atskaitingi tik vietos valdžiai. • Realizuojant projektą arba programą, siekiama, kad visuomenė pritartų sprendimams, tačiau ištekliai ir sprendimų kontrolė priklauso vietos valdžiai. 	<p>pavyzdžiais. Toks būdas leidžia bendruomenėms spręsti aktualias problemas, išsiryškinti prioritetus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiavimo programos misijoje įvardijami bendruomenių prioritetai. • Visuomeninių organizacijų atstovai savarankiškai ieško partnerių viešajame ir privačiame sektoriuje, jie padeda įgyvendinti tikslus. • Interesų derybose ar sprendimų priėmimo visi socialiniai veikėjai turi vienodas teises ir galias. • Siekdama įgyvendinti projektą ir palaikyti bendradarbiaujančias organizacijas, valdžia steigia priežiūros komitetą. • Priežiūros komitetas privalo atsiskaityti visiems bendradarbiavimo dalyviams. • Didelis dėmesys skiriamas proceso atvirumui. • Bendradarbiaujančių narių gebėjimų stiprinimas bei ugdymas. • Veiklos planus sudaro bendruomenių ir savivaldų atstovai atsižvelgdami į piliečių nuomonę. • Projektų ir programų stebėseną vykdo visuomeninės organizacijos ir bendruomenės.
--	--

Aptariant rėmimo strategiją pastebima, kad bendradarbiavimą inicijuoja pačios vietos savivaldos institucijos. Visuomenė informuojama apie projektus ar programas tada, kai jie dar veikia. Bendruomenės kviečiamos įsitraukti į procesą, kuriamą ir kontroliuojamą aukštesniųjų įstaigų. Ši strategija dažniausiai naudojama politiniams pokyčiams ir socialinėms programoms įgyvendinti. Tuo tarpu įgalinimo strategija yra prieštaringa rėmimo strategijai – tai valdžios gebėjimas nustatyti prioritetus ir valdyti bei disponuoti lėšomis, kuriant ir plėtojant žmonių pilietinį sąmoningumą. Pažymima, kad rėmimo strategija yra inicijuojama bendruomenėse. Išskiriami du pagrindiniai įgalinimo strategijos uždaviniai: 1) siekiama, kad bendruomenė remtų bendro tikslo siekimą; 2) vietos valdžios ir kitų organizacijų, bendruomenės integracija bei bendradarbiavimo procesu koordinacija. Įgalinimo strategija dažnai taikytina siekiant skatinti bendruomenės inicijuoti įvairias socialines, viešųjų ryšių paslaugų tobulinimo idėjas, programas. Reikia pažymėti, kad praktikoje grynųjų bendradarbiavimo modelių pasitaiko labai retai, o bendradarbiavimo strategijos gali pasižymėti įvairiomis, nepamirštomis savybėmis. Šios abi strategijos turi būti vertinamos kaip palengvinimas savivaldybių, kitų organizacijų ir visuomenės bendradarbiavimui. Pabrėžiama, kad rėmimą pakeisti į įgalinimą yra sunku, nes tokie pokyčiai susiję ne su valdžios funkcijų arba organizacinės struktūros koregavimu, o būtent su bendrųjų vertybių sistemos įvairinimu (Raišienė, 2006).

Buvo minėta, kad bendradarbiavimas – procesas, per kurį institucijos ir organizacijos keičiasi informacija, bendromis jėgomis atlieka tam tikras užduotis, dalijasi ištekliais ir lėšomis. Reikia pabrėžti, kad bendradarbiavimas yra glaudžiai susijęs su sprendimų priėmimu. Išskiriami penki pagrindiniai bendradarbiavimo proceso organizavimo principai (Strausas, 1982; cit. Raišienė, p. 54):

1. socialiniai veikėjai turi būti įtraukti į sprendimų priėmimą.
2. Siekti susitarimo priimant sprendimus. Susitarimas gali būti pasiektas tuomet, kai sprendimai nepažeidžia narių interesų ir kiekvienas iš jų remia priimtus sprendimus.
3. Parengti bendradarbiavimo planą (apibrėžiamos vizijos, siekiami rezultatai ir kt.).

4. Paskirti arba išrinkti bendradarbiavimo proceso vadovą. Svarbiausias vadovo gebėjimas yra tinkamai organizuoti susitikimų procesą. Vadovo tikslas yra užtikrinti sklandų dalyvių darbą.
5. Fiksuoti raštiškai susitikimus.

Išvardyti principai yra plačiai naudojami viešosiose ir privačiose organizacijose. Principai leidžia didinti bendradarbiavimo proceso efektyvumą įgyvendinant tiek socialinius, tiek politinius pokyčius.

Apibendrinimas.

Nėra vieno valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo modelio, tačiau bendradarbiavimą galima pradėti įvardyti nuo informacijos teikimo, konsultavimo ir dalyvavimo praktikų. NVO ir valdžios bendradarbiavimo procesas pasireiškia įvairiomis formomis, kurios yra: 1) informacijos teikimas – svarbiausia bendradarbiavimo forma, valstybė teikia informaciją apie sprendimus, įsakymų iniciatyvas; 2) konsultavimas – valdžia kviečia visuomenę pateikti savo nuomonę ir siūlymus, tai gali būti vieši susitikimai, per kuriuos vyksta konsultacijos; 3) aktyvus įsitraukimas – partnerystė tarp valdžios ir NVO, siekiant bendro tikslo, tai aukščiausias bendradarbiavimo lygmuo.

Kiti autoriai išskiria „Keturių C“ bendradarbiavimo formas: 1) kooperacija, kai organizacijos panašiomis priemonėmis siekia panašių tikslų; 2) konfrontacija, kai organizacijos skirtingomis priemonėmis siekia skirtingų tikslų; 3) papildomumas, kai organizacijos skirtingomis priemonėmis siekia panašių tikslų; 4) kooptacija, kai organizacijos panašiomis priemonėmis siekia skirtingų tikslų. Paaiškėjo, kad tarpsektorinės sąveikos modeliai yra panašūs ir gyvenime juos sunku atskirti vieną nuo kito. Todėl teorijoje pateikiamos mokslininkų suformuotos bendradarbiavimo formos, kurios priimtinos tiek NVO, tiek valdžiai: 1) atstovavimas NVO interesams – NVO atstovai dalyvauja savivaldybės politinių struktūrų ir vykdomųjų institucijų veikloje, bendros darbo grupės problemoms spręsti; 2) finansinė parama – NVO projektų finansinis rėmimas savivaldybės ištekliais; 3) nefinansinė parama – kitos materialinės ir nematerialinės formos.

Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimą galima apibrėžti ir per bendradarbiavimo struktūrą. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo pasirinktos bendradarbiavimo strategijos: 1) rėmimo strategija, dažniausiai taikoma siekiant įgyvendinti politinius pokyčius ir socialines programas; 2) įgalinimo strategija, kai vietos valdžia nustato prioritetus ir valdo išteklius plėtojant visuomenės pilietinį sąmoningumą ir veiksnumą. Vienodo svarbumo yra ir bendradarbiavimo proceso organizavimas, kuris pasižymi šiais principais: 1) į sprendimų priėmimą įtraukiami tiesiogiai su pokyčiais susiję veikėjai; 2) priimant sprendimus siekiama susitarimo; 3) rengiami bendradarbiavimo planai; 4) paskiriamas arba išrenkamas bendradarbiavimo proceso vadovas arba lyderis. Svarbiausias vadovo gebėjimas yra tinkamai organizuoti susitikimų procesą; 5) fiksuoti raštiškai susitikimus.

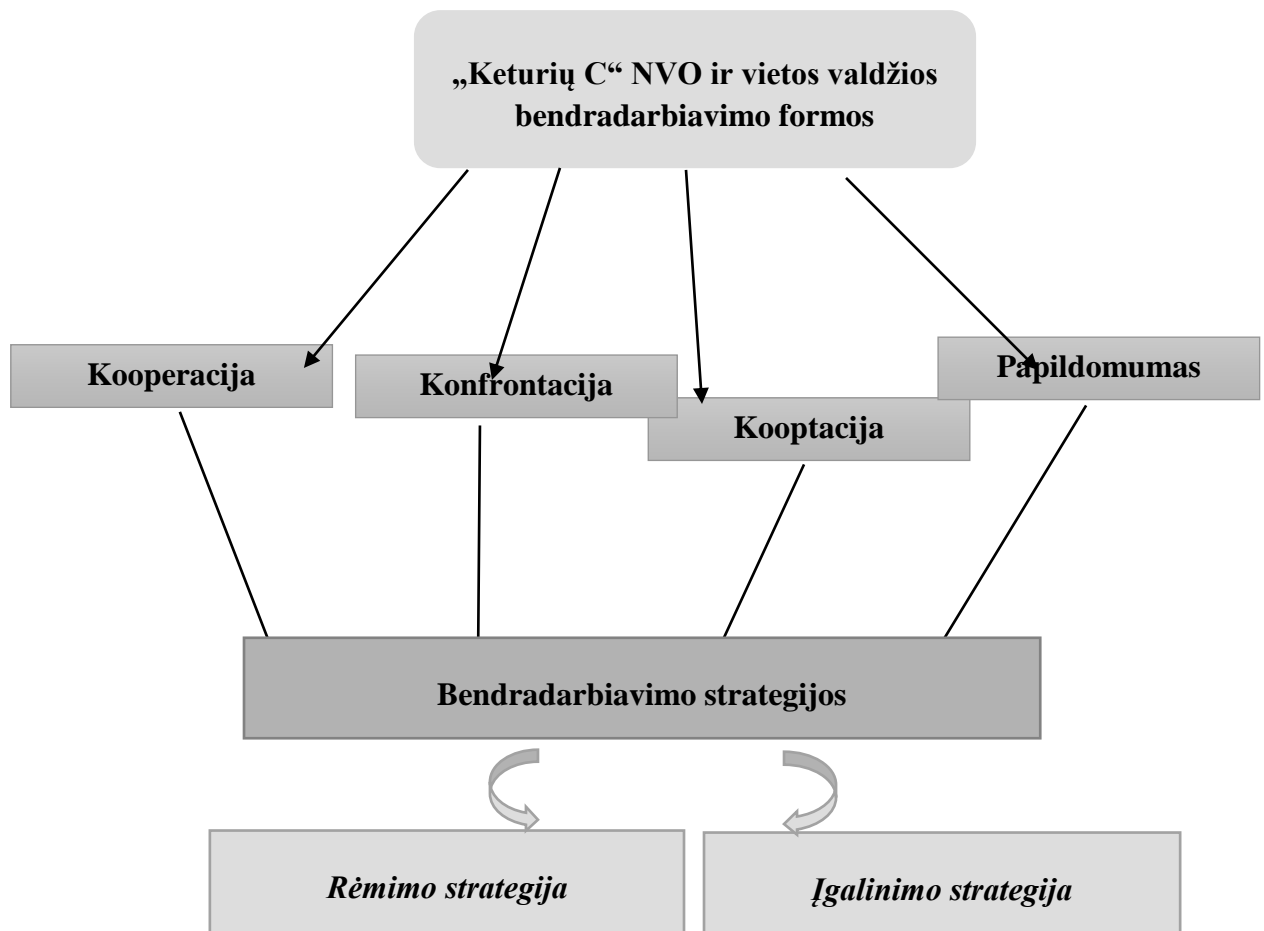
1.5. Teorinis tyrimo modelis

Išnagrinėjus vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką, galima išryškinti svarbiausius teorijos aspektus. Šeimos politika Lietuvoje yra įvardijama kaip pinigine parama šeimoms, be to, ji yra vykdoma fragmentiškai, pasigendama pastovumo ir tęstinumo. Įvertinus Lietuvos šeimos politikos stiprinimo įstatymą, galima išryškinti tikslus:

gimstamumo didinimas, emigracijos mažinimas, šeimos stabilumo didinimas, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas. Šeimos politikos priemonės yra finansinė pagalba ir paslaugų teikimas.

Lietuvoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra pagrindinė institucija, kuri kuruoja šeimos politikos įgyvendinimą. NVO yra organizacijos, kurios siekiant šeimos gerovės bendradarbiauja su valstybiniu ir privačiu sektoriumi. Jos yra ne pelno siekiančios, savarankiškos. Galima teigti, kad NVO taip pat yra šeimos politikos įgyvendinimo elementas. Lietuvoje nevyriausybinių organizacijų dažniausiai yra asociacijos, paramos ir labdaros fondai, specifinės ne pelno organizacijos. Valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas remiasi tuo, kad įgyvendinamos politikos priemonės ir siekiami rezultatai sutampa. Bendradarbiaujant NVO ir vietos valdžiai svarbu, kad būtų pasiektas visapusiškas šeimos stiprinimas.

Paaikškėjo, kad NVO ir valdžios bendradarbiavimo procesas pasireiškia įvairiomis formomis: 1) informacijos teikimas yra svarbiausia bendradarbiavimo forma, valstybė teikia informaciją apie sprendimus, įsakymų iniciatyvas. 2) Konsultavimas – valdžia kviečia visuomenę pateikti savo nuomonę ir siūlymus, tai gali būti vieši susitikimai, per kuriuos vyksta konsultacijos. 3) Aktyvus piliečių įsitraukimas – partnerystė tarp valdžios ir NVO, siekiant bendro tikslo, tai aukščiausias bendradarbiavimo lygmuo. Teorijoje išanalizuotos ir pateikiamos mokslininkų suformuotos bendradarbiavimo formos, kurios priimtinos tiek NVO, tiek valdžiai: 1) atstovavimas NVO interesams – NVO atstovai dalyvauja savivaldybės politinių struktūrų ir vykdomųjų institucijų veikloje bendros darbo grupės problemoms spręsti. 2) Finansinė parama – NVO projektų finansinis rėmimas savivaldybės ištekliais. 3) Nefinansinė parama – kitos materialinės ir nematerialinės formos. Taigi galima teigti, kad pagrindinės NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas pasireiškia informacijos teikimu, konsultavimu, aktyviu piliečių įsitraukimu, atstovavimu NVO interesams, finansine ir nefinansine parama bendradarbiaujant. Taip pat verta pabrėžti, kad bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo pasirinktos bendradarbiavimo strategijos. Teorijoje išryškėjo rėmimo (politiniams pokyčiams ir programoms įgyvendinti) ir įgalinimo (prioritetų nustatymas ir lėšų valdymas, kuriant ir plėtojant piliečių sąmoningumą) strategijos. Be bendradarbiavimo strategijų svarbūs yra ir bendradarbiavimo proceso organizavimo principai, kurie pasireiškia taip: 1) į sprendimų priėmimą įtraukiami tiesiogiai su pokyčiais susiję veikėjai; 2) priimant sprendimus siekiama susitarimo; 3) rengiami bendradarbiavimo planai; 4) paskiriamas arba išrenkamas bendradarbiavimo proceso vadovas arba lyderis. Svarbiausias vadovo gebėjimas yra tinkamai organizuoti susitikimų procesą; 5) fiksuoti raštiškai susitikimus. Teorinio tyrimo modelis yra pavaizduotas schemoje (žr. 6 pav.).

6 pav. Teorinio tyrimo modelis (sudaryta autorės pagal Najam, 2000)

Najamo (2000, cit. pagal Butkevičienė, Vaidelytė, Šnapštienė, 2010) pateiktame „Keturių C“ NVO ir vietos valdžios santykių modelyje išskirtos keturios bendradarbiavimo formos. Kooperacija – kai organizacijos siekiamos panašių tikslų, taiko panašias priemones. Konfrontacija – tai kai organizacijos siekia skirtingų tikslų skirtingomis priemonėmis, papildomumas – kai siekiama panašių tikslų skirtingomis priemonėmis. Kooptacija – kai organizacijos panašiomis priemonėmis siekia skirtingų tikslų. Galima teigti, kad būtent kooperacija ir papildomumas gali būti labiausiai pasiteisinančios bendradarbiavimo formos tarp NVO ir vietos valdžios, nes sutampantys tikslai gali būti naudingiausi veikloje. Nustačius bendradarbiavimo formas, reikia nustatyti ir strategiją, kuria bendradarbiaudama remiasi NVO ir vietos valdžia. Rėmimo strategija naudojama politiniams tikslams siekti, socialinėms programoms įgyvendinti. Įgalinimo strategija taikoma norint skatinti bendruomenę siūlyti socialines bei viešųjų paslaugų tobulinimo programas. Šios abi strategijos turi būti vertinamos kaip palengvinimas savivaldybių, kitų organizacijų ir visuomenės bendradarbiavimui.

2. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką tyrimo metodologija

2.1. Tyrimo metodika

Analizuojant Skuodo rajono vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką, buvo atliktas tyrimas, kuris parodė, koku būdu vietos valdžia bendradarbiauja su NVO, kokie bendradarbiavimo būdai ir formos, su kokiomis problemomis susiduriama, kaip jos sprendžiamos, kokios yra bendradarbiavimo galimybės.

Siekiant įgyvendinti iškeltus darbo uždavinius, buvo pasirinktas kokybinio empirinio tyrimo metodas. Taikant šį tyrimo metodą, gaunama įvairiapusė informacija. Tai reiškia, kad galima sužinoti tyrimo dalyvių nuomonę apie tiriamą reiškinį. Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016, p. 14) teigimu, atliekant kokybinį tyrimą, siekiama iširti tiriamojo reiškinio visumą. Šio tyrimo dalyvių nuomonei atskleisti buvo pasirinktas informacijos rinkimo būdas – interviu. Kokybinio interviu pagrindas yra atviri klausimai, į juos tikimasi gauti kuo išsamesnius, platesnius, atviresnius atsakymus. Interviu metu yra gilinamasi į tiriamųjų nuomonę, nuostatas, patirtis, motyvus ir kt. Autorės Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016, p. 16) išskyrė šias bendras skiriamąsias kokybinio interviu ypatybes:

- kokybinis interviu remiasi sąveika, t. y. pokalbis, per kurį sąveikauja tyrėjas ir tyrimo dalyvis;
- tai lankstus, neformalus pokalbis, kuris plėtojasi tuo metu, kai vyksta;
- siekiama ne tik gauti informacijos, bei ir ją suprasti bei tinkamai traktuoti, įsigilinti;
- kokybinio interviu metu galima užfiksuoti virbalinę ir neverbalinę informaciją, kuri kartais reikšmingai papildo tyrimo metu gautus duomenis.

Galima teigti, kad kokybinis interviu leidžia surinkti pusiau struktūruotus, su kontekstu susijusius, atvirus tyrimo dalyvių atsakymus, kurie išreiškia jų pozicijas, požiūrius, nuomones, patirtį ir žinias. Siekiant tikslingai interpretuoti gautus duomenis, buvo taikytas turinio analizės metodas (content). Garsinio įrašo konvertavimas į tekstą yra reikalingas žingsnis, kuris parengia interviu duomenis analizei. Teksto kodavimas struktūrizuoja interviu duomenis ir suteikia pagrindą gilesnei analizei. Kokybinės turinio analizės metodas sumažina duomenų apimtį ir leidžia koncentruotis į iškeltus aspektus, yra sistemingas ir lankstus. Šio turinio analizės metodo privalumai (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p. 320):

- dėmesys sutelkiamas į reikšmes, o ne į kiekybines kintamųjų išraiškas;
- surenkama daugiau duomenų iš kelių atvejų negu mažai iš daugelio;
- reiškinys tiriamas detaliai įsigilinant, neturint išankstinių nuostatų;
- tyrėjas yra tyrimo įrankis;
- siekiama išlaikyti jautrumą kontekstui, socialinėms aplinkybėms, o ne kurti universalius apibendrinimus;
- siekiama išsamiai aprašyti socialinę realybę, o ne išmatuoti konkrečius kintamuosius.

Šiai temai atskleisti buvo pasirinkti ir apklausti 4 Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios ir 4 NVO atstovai, tiesiogiai susiję su šeimos politika ir jos įgyvendinimu. Apdorojant gautus tyrimo duomenis, reikia laikytis tam tikrų anonimiškumo principų. Kaip teigia Gaižauskaitė ir Valavičienė

(2016, p. 20), informantai turėtų išlikti anonimiški, tyrimas neturėtų identifikuoti informantų. Kiekvienam tyrime dalyvavusiam informantui turi būti sukurtas kodas, kuris bus naudojamas cituojant informantą ir analizuojant gautus tyrimo duomenis.

5 lentelė. Tyrime dalyvavę informantai ir jų atstovaujamas sektorius (sudaryta autorės, 2019)

Eil. Nr.	Informantai	Atstovaujamas sektorius	Kodai
1.	Skuodo socialinių paslaugų šeimai centro atstovas	Vietos valdžios atstovas	I1VA
2.	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie SADM Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus atstovas	Vietos valdžios atstovas	I2VA
3.	Skuodo rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus atstovas	Vietos valdžios atstovas	I3VA
4.	Skuodo rajono savivaldybės specialistas	Vietos valdžios atstovas	I4VA
5.	NVO organizacijos vadovas	NVO atstovas	I5NA
6.	NVO organizacijos vadovas	NVO atstovas	I6NA
7.	NVO organizacijos vadovas	NVO atstovas	I7NA
8.	NVO organizacijos vadovas	NVO atstovas	I8NA

2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas

Kokybinio interviu pagrindas yra atviri klausimai. Pasak Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016, p. 20), dažniausiai naudojamas iš dalies struktūruotas interviu. Prieš tyrimo vykdymą buvo iš anksto apsvaistytos klausimyno pokalbio temos ir svarbiausi klausimai bei taikytas pusiau struktūruotas interviu klausimynas. Klausimyną sudaro atviri klausimai. Pasirinkus šį klausimyno būdą, informantai interviu metu atsakinėja į aiškius ir konkrečius klausimus. Buvo paruošti du klausimynai: 1) Skuodo rajono vietos valdžios klausimynas, kuris susideda iš 15 klausimų; 2) Skuodo rajono NVO klausimynas, kuris susideda iš 15 klausimų. Tyrimo dalyviai buvo apklausiami laikantis iš anksto numatytos klausimų tvarkos. Šiame tyrime taikyti atvirojo pobūdžio klausimai, kurie neturi atsakymo variantų. Atviri klausimai taikytini tuomet, kai siekiama išnagrinėti tam tikrą problemą. Taigi siekiant pagrįsti klausimyną, klausimai buvo išskaidyti į kategorijas, kurias atitinka interviu klausimai (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Interviu klausimyno kategorijos (sudaryta autorės)

Klausimų kategorijos	Klausimų tikslai	Vietos valdžios klausimynas	NVO klausimynas
1. Šeimos politikos įgyvendinimo tikslai, priemonės, įstaigos / organizacijos	Siekama atskleisti, kokie yra NVO ir vietos valdžios vykdomos šeimos politikos tikslai, ir kokie būdai numatyti tikslams pasiekti.	1, 2, 3, 8	1, 2, 3, 6
2. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas	Siekama atskleisti, ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO / valdžios įstaigomis, kokia bendradarbiavimo nauda.	4, 5, 7	4
3. Skuodo rajono šeimų problemos	Siekama atskleisti šeimos problemas, egzistuojančias Skuodo rajone.	6	5

4. <i>NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo sritys, būdai ir formos</i>	Siekama nustatyti, kokiose srityse vyksta bendradarbiavimas tarp NVO ir vietos valdžios, kokie būdai ir formos.	9, 10, 12, 13, 14	7, 8, 9, 10, 12, 13, 14
5. <i>Bendradarbiavimo problemos ir jų sprendimas</i>	Siekama nustatyti bendradarbiavimo problemas ir pateikti bendradarbiavimo stiprinimo būdus.	11, 15	11, 15

Pusiau struktūruoto interviu klausimynai pateikiami šio darbo 1 ir 2 prieduose.

2.3. Tyrimo organizavimo etapai ir tyrimo etika

Tyrimas buvo atliekamas 2019 m. balandžio mėnesį informantų darbo vietoje. Susitikimas buvo numatytas pagal išankstinį susitarimą. Buvo atlikti 8 interviu, 4 informantai – atstovaujantys Skuodo miesto vietos valdžiai, dar 4 – nevyriausybinių organizacijų atstovai. Interviu metu gauti įrašai buvo transkribuojami (žr. nuo 3 priedo), koduojami ir analizuojami. Norint užtikrinti informantų anonimiškumą ir privatumą, buvo naudojami kodai, kurie prasideda raide I ir jiems suteiktu individualiu numeriu. Pagrindinis informantų atrankos kriterijus yra vietos valdžios atstovai ir NVO nariai, susiję su šeimos politika ir jos įgyvendinimu.

Atliekant tyrimą, etikai skiriamas ypatingas dėmesys. Svarbi aukštos kokybės interviu duomenų sąlyga – išlaikyti dėmesio koncentraciją į interviu tikslą. Analizuojant duomenis ir rengiant tyrimo rezultatų analizę, tyrėjas yra atsakingas už šiuos uždavinius (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p. 59):

- apsaugoti interviu dalyvių tapatybes nuo viešumo;
- korektiškai pateikti tyrimo rezultatus.

Tai reiškia, kad tyrimo dalyviai turi būti nuasmeninti, t. y. jiems priskiriami kodai. Pateikiant tyrimo rezultatus, siekiama pristatyti visumą, vengti sensacingų išvadų. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016, p. 60) išskyrė šiuos etikos principus:

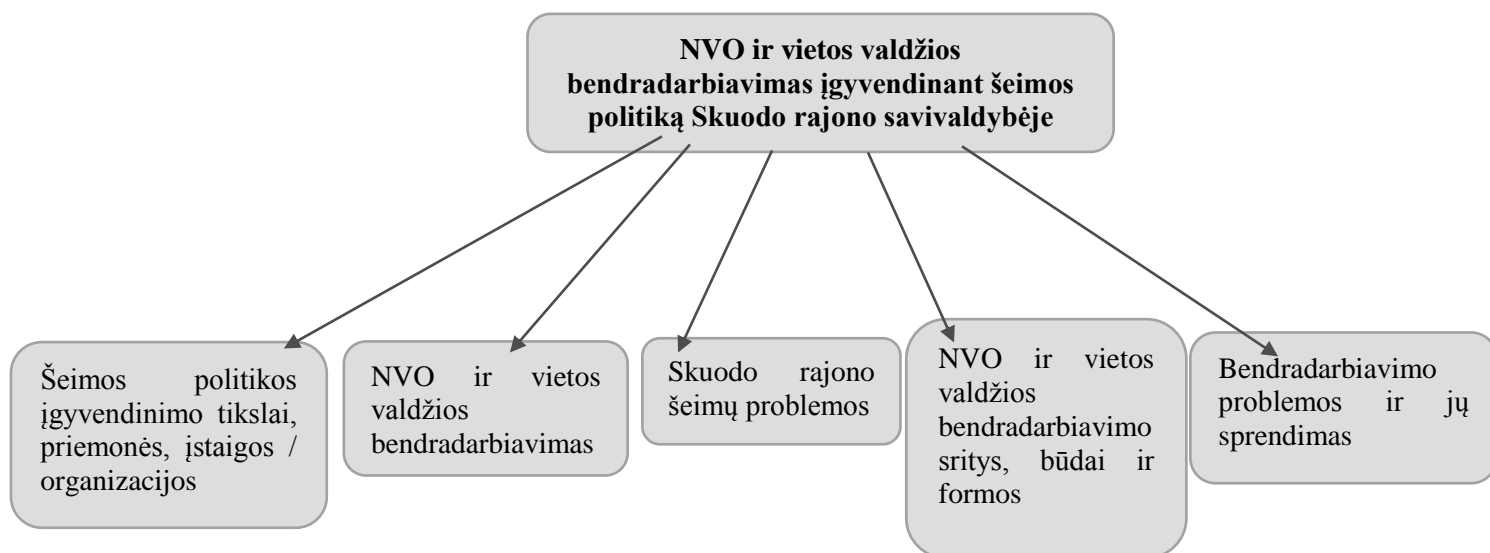
1. pripažinti ir gerbti asmens nepriklausomybę, laisvė dalyvauti ar atsisakyti dalyvauti tyrime;
2. suteikti tyrimo dalyviui pakankamai informacijos apie tyrimą;
3. saugoti tyrimo dalyvių anonimiškumą, konfidencialumą ir privatumą;
4. rūpintis tyrimo dalyvių saugumu, apsaugoti nuo moralinės žalos.

Žydžiūnaitė (2012) išskiria kelis etikos principus:

- *pasitikėjimo principas*: informantas užtikrinamas, kad tyrėjas yra patikimas ir saugos jų teises;
- *teisės gauti visą informaciją principas*: informantams suteikiama informacija apie tyrimą;
- *teisingumo principas*: informantas yra užtikrinamas, kad jo apklausos rezultatai yra konfidencialūs;
- *socialinio pasitikėjimo principas*: informantai yra gerbiami ir sąžiningai traktuojami.

3. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimo įgyvendinant šeimos politiką tyrimo rezultatai

Siekiant iširti, kokie yra NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo būdai įgyvendinant šeimos politiką Skuodo rajone, buvo atlikta pusiau struktūruotų interviu tekstų turinio analizė. Atliekant šią analizę, buvo sudarytos 5 tyrimo klausimų kategorijos, toliau analizė pristatyta pagal šias tyrimo klausimų kategorijas (žr. 7 pav.).

7 pav. Tyrimo klausimų kategorijos (sudaryta autorės, 2019)

3.1. Šeimos politikos įgyvendinimas

Tyrimo rezultatai parodė, kad Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios pagrindiniai šeimos politikos tikslai yra šeimos, turinčios įvairių socialinių ir finansinių problemų: „pagrindinis tikslas yra šeimos, turinčios problemų...“ (I1VA); „vertiname grėsmės lygį šeimose...“ (I2VA); „pagrindinis tikslas yra vykdyti įstatymus“ (I3VA); „užtikrinti ikimokyklinio ugdymo organizavimą, kad šeima galėtų derinti tėvystę ir darbą“ (I4VA). Tuo tarpu nevyriausybinių organizacijų didelį dėmesį skiria vaikams, jų užimtumui ir šeimų problemoms: „yra kokia problema, kas liečia tėvus, vaikus, šeimas – ieškom būdų, kaip jas spręsti“ (I5NA); „teikiame pagalbą žmonėms, kurie patyrė smurtą artimoje aplinkoje“ (I6NA); „sprendžiame problemas, susijusias su šeima, vaikais“ (I7NA); „organizuojame vaikams užimtumą jų atostogų metu“ (I8NA). Stankūnienės (2013) teigimu, šeimos politikos tikslai yra išlaidų kompensavimas, vaikų gerovės ir socialinės raidos gerinimas, skurdo mažinimas, gimstamumo skatinimas, moterų užimtumo skatinimas ir lyčių lygybė, darbo derinimas su šeima. Galima teigti, kad informantai įgyvendina svarbiausius šeimos politikos tikslus, kurie padeda šeimoms spręsti problemas, sudaromos sąlygos vaikų užimtumui, darbo bei šeimos derinimui, socialinės rizikos šeimų prevencija. Reikia pabrėžti, kad šeimos politikos iškelti tikslai būna labai įvairūs ir jie nėra konkrečiai nustatomi. Jie gali būti nustatomi remiantis atsiradusiomis problemomis, veiklos kryptimis. Remiantis teorijoje pateiktais teiginiais ir tyrimo gautais duomenimis, galima teigti, kad Skuodo rajono NVO ir vietos valdžia

teikia kompleksinę pagalbą šeimoms. Tai yra darbo ir šeimos išsipareigojimų derinimas, ikimokyklinio ugdymo plėtra, išmokos vaikams, vyresnio amžiaus žmonių globos klausimai.

7 lentelė. Šeimos politikos įgyvendinimo tikslai (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
<i>Tikslai</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „pagrindinis tikslas yra šeimos, turinčios problemų“ (I1VA). – „vertiname grėsmės lygį šeimose“ (I2VA). – „pagrindinis tikslas yra vykdyti įstatymus“ (I3VA). – „užtikrinti ikimokyklinio ugdymo organizavimą, kad šeima galėtų derinti tėvystę ir darbą“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „jei yra kokia problema, kas liečia tėvus, vaikus, šeimas, ieškome būdų, kaip jas spręsti“ (I5NA). – „teikiame pagalbą žmonėms, kurie patyrė smurtą artimoje aplinkoje“ (I6NA). – „sprendžiame problemas, susijusias su šeima, vaikais“ (I7NA). – „organizuojame vaikams užimtumą jų atostogų metu“ (I8NA).

Siekiant įgyvendinti šeimos politikos tikslus, tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kokios priemonės taikomos tikslams pasiekti. Anot Kulbauskio ir Nadzvecko (2018), šeimos politikos priemonės yra išskiriamos į dvi grupes: 1) finansinės paskatos; 2) paslaugos. Finansinės paskatos yra piniginės paramos šeimoms, įvairios išmokos. Paslaugos susideda iš švietimo, socialinių ir sveikatos apsaugos sričių. Tyrimo metu paaiškėjo, kad vietos valdžia orientuojasi į psichologų paslaugas, transporto paslaugas, vaikų dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugas, teikiama socialinė globa suaugusiems asmenims, turintiems negalią, ar senyvo amžiaus žmonėms, finansinės lengvatos daugiavaikėms šeimoms, įvairios kompensacijos, nemokamas vaikų maitinimas, atidaromos naujos vaikų darželių grupės. Galima teigti, kad šeimos politikos priemonės yra įgyvendinamos per finansinę paramą ar kompensacijas. Tuo tarpu NVO labiausiai pasižymi vaikų užimtumu, t. y. priemonės taikomos per paslaugas. Taip pat yra organizuojami seminarai tėvams, šeimos šventės, įsitraukiama į mokyklų gyvenimą, organizuojamos akcijos šeimoms patiriančioms nepriteklių, organizuojami įvairūs vakarėliai vaikams, teikiama trumpalaikė vaikų priežiūra (žr. 7 lent.). Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad Skuodo rajono savivaldybėje yra taikoma dauguma paslaugų šeimoms, kurios buvo nagrinėjamos teorinėje dalyje: tai švietimo, sveikatos apsaugos priemonės ir kitos priemonės (vaikų dienos soc. priežiūros ir ugdymo paslaugos, vasaros užimtumo organizavimas, vaiko priežiūros paslaugos, ilgalaikis / trumpalaikis apgyvendinimas, socialinė globa, nemokamas moksleivių maitinimas).

8 lentelė. Priemonės tikslams pasiekti (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO

<p>Priemonės</p>	<ul style="list-style-type: none"> – „<...> tikslas yra šeimos, turinčios socialinių problemų. <...> teikiamos psichologo paslaugos, <...> EPP mokymai, pavėžėjimo paslaugos šeimoms, vaikų dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugos, <...> šeimose formuojami įgūdžiai, <...> socialinė pagalba suaugusiems neįgaliesiems asmenims ar senyvo amžiaus asmenims namuose; „<...> teikiama pagalba tėvams ir globėjams, ruošiamas šeimas, galinčias priimti vaikus“ (I1VA). – „mes neteikiame šeimos politikos paslaugų, bet jas administruojame“ (I2VA). – „teikiame finansines lengvatas daugiavaikėms šeimoms, maisto davinius daliname, kompensacijos už šildymą, tvarkome nemokamą maitinimą vaikams švietimo įstaigose. Mūsų paslaugos eina per paramą ir kompensaciją“ (I3VA). – „atidarome naujas darželio grupes, skiriame tam finansavimą <...>, inicijuojame, kad darželiai dirbtų ir vasarą.“ „Šeimos politiką įgyvendiname per administruojamas paslaugas: švietimo, sveikatos, socialinės, na ir per paramą“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „Siūlome anonimišką konsultaciją, psichologo ir teisininko paslaugas. Užsiimame švietėjiška ir mokomąja veikla suteikdami įgūdžių.“ (I6NA) – „Rūpinamės vaikų užimtumu mieste, miesto renginiuose. Sprendžiame problemas susijusias su šeima, vaikais“ (I7NA). – „<...> kompleksines paslaugas šeimoms mes teikiame Bendruomeniniuose šeimos namuose <...>, organizuodami stovyklas vaikams ir šeimoms, organizuojame vaikams užimtumą jų atostogų metu. Neužilgo pradėsime teikti paslaugas ir neįgaliesiems“ (I8NA).
------------------	---	--

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kas įgyvendina šeimos politiką Skuode, kokie skyriai dirba su šeimomis. Vietos valdžios atstovų teigimu, šeimos politiką įgyvendina tiek viešasis sektorius, tiek nevyriausybinės organizacijos: „šeimos politiką įgyvendina Socialinės paramos skyrius. Vaikų teisės apsaugos skyrius“ (I1VA); „Socialinės paramos skyrius, Socialinių paslaugų šeimai centras“ (I2VA); „Skuodo šeimos komisija, <...> aktyviai su šeimomis dirba Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras“ (I3VA); „Skuodo soc. paslaugų šeimai centras, Soc. paramos skyrius, Vaikų teisių apsaugos skyrius, Skuodo rajono savivaldybės atviro jaunimo centras. Na žinoma, šeimos politiką įgyvendina ir švietimo, sveikatos įstaigos“ (I4VA). Analizuojant NVO atstovų gautus atsakymus matyti, kad šeimos politiką dažniausiai įgyvendina Skuodo rajono savivaldybė, Socialinių paslaugų šeimai centras, Socialinės paramos skyrius: „Skuodo rajono savivaldybės administracija. NVO – Skuodo krašto bendruomenė, Socialinių paslaugų šeimai centras. Visos švietimo įstaigos ir meno mokyklos“ (5INA). Taip pat pažymima, kad šeimos politiką įgyvendina ir Anoniminių alkoholikų klubas, Vaiko teisių apsaugos skyrius, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Veiklių mamų klubas, Skuodo savivaldybė: „Soc. paslaugų šeimai centras, Anoniminių alkoholikų klubas, Soc. paramos skyrius, Vaikų teisės“ (I6NA); „Skuodo rajono savivaldybė, Soc. paramos skyrius, Skuodo krašto bendruomenė, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija“ (I7NA); „Veiklių mamų klubas, Skuodo rajono savivaldybė, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Soc. paramos skyrius, Soc. paslaugų šeimai centras“ (I8NA). Galima pastebėti, kad pagrindinės institucijos, įgyvendinančios šeimos politiką, yra Skuodo savivaldybė, Soc. paslaugų šeimai centras, Soc. paramos skyrius, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Vaiko teisių apsaugos skyrius.

Tyrimo metu iš vietos valdžios atstovų buvo siekiama sužinoti, kurios NVO įgyvendina šeimos politiką Skuode. Tyrimo duomenys rodo, kad pagrindinės NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode, yra Skuodo bendruomeniniai šeimos namai, Skuodo vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Veiklių mamų klubas, neįgaliųjų draugijos. Vienas iš informantų teigia, kad Skuode yra mažai

NVO. Galima daryti išvadą, kad Skuode šeimos politiką įgyvendina tiek valdžia, tiek nevyriausybines organizacijos (žr. 9 lent.).

9 lentelė. NVO, įgyvendinančios šeimos politiką Skuode (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys
<i>NVO įgyvendinančios šeimos politiką</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „Yra Skuodo bendruomeniniai šeimos namai <...>, neįgaliųjų „Viltis“, Anonimiškų alkoholikų klubas, Silpnaregių ir aklųjų klubas. Skuodo dekanato šeimos centras“ (I1VA). – „Skuodo rajone NVO yra mažai, tačiau tikrai naudojamės Bendruomeninių šeimos namų paslaugomis, dar yra Moksleivių ir vaikų tėvų asociacija, Veiklių mamų klubas“ (I2VA). – „Jie vadinasi Bendruomeniniais šeimos namais, čia įeina ir psichologinė pagalba, ir pozityviosios tėvystės mokymai, vaikų priežiūros paslauga <...>. Skuodo vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, <...> Veiklių mamų klubas“ (I3VA). – „Šeimai padeda neįgaliųjų draugijos, Veiklių mamų klubas, Skuodo bendruomeniniai šeimos namai <...>. Yra Vaikų ir moksleivių asociacija“ (I4VA).

Informantų, atstovaujančių NVO, buvo klausama, koks yra jų organizacijų veiklos pobūdis. Tyrimo duomenys rodo, kad tai nevyriausybines organizacijos, teikiančios įvairias paslaugas ar paramą šeimoms, vaikams: „*Mes esame Skuodo savivaldybės vaikų ir moksleivių tėvų asociacija*“ (I5NA); „*Tai smurto artimoje aplinkoje prevencija, pagalba aukoms. <...> darnaus bendravimo šeimoje skatinimas*“ (I6NA); „*<...> kurti jaukią aplinką, steigti šeimos klubus, susibūrimo vietas, tenkinti šeimų poreikius*“ (I7NA); „*Esame bendruomenė <...> organizuojame vaikams stovyklas, jų užimtumą. Dabar teikiame ir kompleksines paslaugas šeimoms*“ (I8NA). Kaip teigia Kulbauskas ir Nadzveckas (2018), NVO veiklą apima vaiko priežiūros paslaugos, psichologinė pagalba, sociokultūrinis ugdymas, pozityvios tėvystės mokymai, laikinas apgyvendinimas, socialinė globa, ikimokyklinis ir neformalus ugdymas, vaikų vasaros stovyklų organizavimas, transporto lengvatos moksleiviams, nemokamas transportas vaikams. Galima daryti išvadą, kad Skuode esančios nevyriausybines organizacijos teikia tokio pobūdžio paslaugas šeimoms.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kokiais būdais vietos valdžia ir NVO siekia įgyvendinti savo tikslus. Paaikšėjo, kad valdžios atstovai siekia įgyvendinti savo tikslus teikdami kokybiškas paslaugas: „*Teikdami kokybiškas paslaugas <...>*“ (I1VA); pateikia reikiamų paslaugų sąrašus ir rekomendacijas: „*Mes įvertinę grėsmę vaikui šeimoje pateikiame reikiamų paslaugų sąrašą ar rekomendacijas savivaldybei*“ (I2VA); užtikrina savo vykdomas funkcijas: „*Sekame įstatymus <...>. Ieškosime partnerių, kurie padės mūsų šeimoms suteikti lengvatas*“ (I3VA). NVO atstovai, įgyvendina savo organizacijų tikslus teigia, kad siekdami savo tikslų įsijungia į švietimo įstaigų gyvenimą: „*Įsitraukiame į mokyklos gyvenimą <...>. Vykdomė sklaidą, įsijungiame į švietimo įstaigų gyvenimą, dalyvaujama mokyklų tarybose, valdžios komitetuose, reiškiamo savo nuomonę, ko trūksta šeimoms*“ (I5NA); teikia nemokamas paslaugas: „*Teikdami nemokamas paslaugas: konsultacijas, psichologo pokalbius, teisinę pagalbą*“ (I6NA); organizuoja akcijas šeimoms: „*Organizuojame akcijas šeimoms, kurios gyvena nepritekliuje <...>, tad kreipiamės į Socialinės paramos skyrių sužinoti, kurioms šeimoms ši mūsų pagalba būtų reikalinga. <...> jeigu reikia, renkama pinigais visais įmanomais būdais, kreipiamės į valdžią, kad jie mums padėtų tai įgyvendinti*“ (I7NA); organizuoja vaikų užimtumą: „*Organizuojame vaikų užimtumą jų atostogų metu <...>, tad sprendžiame vaikų užimtumo klausimą <...>. Teikiame psichologo pagalbą, trumpalaikę vaikų dienos priežiūrą <...>. Leidžiame tėvams rinktis jiems aktualius seminarus, mokymus <...>*“ (I8NA).

Apibendrinant galima teigti, kad Skuode yra vykdoma šeimos politika, kuri yra įgyvendinama per vietos valdžią ir nevyriausybinės organizacijos. Pagalba šeimoms, turinčioms įvairių (socialinių, finansinių, psichologinių) problemų, grėsmės lygio vertinimas šeimose, ikimokyklinio ir neformalaus ugdymo organizavimas, tėvystės ir darbo derinimas yra pagrindiniai tikslai, kuriuos pateikė informantai. Atsižvelgus į teorijoje esančius teiginius, kad šeimos politikos tikslai yra finansinė pagalba, vaikų gerovė ir socializacijos gerinimas, skurdo mažinimas, gimstamumo skatinimas, lyčių lygybė bei darbo derinimo su šeima galimybės, galima teigti, kad informantai įgyvendina svarbiausius šeimos politikos tikslus, kurie padeda šeimoms spręsti įvairias problemas, teikiama finansinė parama, sudaromos sąlygos vaikų užimtumui, ikimokyklinio ir neformalaus ugdymo užtikrinimas, darbo bei šeimos derinimas, socialinės rizikos šeimose prevencija.

3.2. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas

Tyrimo metu, pateikiant informantams klausimus apie NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimą, buvo siekiama sužinoti, su kokiomis organizacijomis bendradarbiauja NVO ir vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką Skuodo rajono savivaldybėje. Įvertinant informantų pateiktus duomenis, pastebima, kad NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas vyksta. Vietos valdžios atstovai teigia, kad dažniausiai bendradarbiavimas vyksta su valdžios įstaigomis, tačiau paminėtos ir šios NVO: Skuodo rajono bendruomeniniai šeimos namai, specializuotos pagalbos centras, anoniminių alkoholikų klubas, vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, veiklių mamų klubas. NVO informantų teigimu, jų organizacijos bendradarbiauja su vietos valdžios įstaigomis ir tarpusavyje. Dažnai kreipiamasi į Skuodo socialinės paramos skyrių. Taip pat NVO bendradarbiauja su Skuodo rajono administracija, Skuodo krašto bendruomene, su švietimo ir sveikatos įstaigomis ir kt. (žr. 10 lent.).

10 lentelė. Bendradarbiavimas su vietos valdžia ir NVO (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
<i>Bendradarbiavimas su vietos valdžia ir NVO</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „<...> su valdžios įstaigomis: Soc. paramos skyrius, vaikų teisės, seniūnijos, net policija, <...> Skuodo bendruomeniniais šeimos namais, su organizacija „Viltis“, specializuotu pagalbos centru“ (I1VA). – „<...> su Paramos skyriumi ir Paslaugų centru. Naudojamės Bendruomeninių šeimos namų paslaugomis, <...> su Anoniminių alkoholikų klubu“ (I2VA). – „Skuodo krašto bendruomene <...>. <...> su Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Veiklių mamų klubu, <...> su socialinių paslaugų šeimai centru“ (I3VA). – „Su visomis Skuodo rajono savivaldybės valdžios ir NVO organizacijomis“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „Su Skuodo rajono savivaldybės administracija, Skuodo krašto bendruomene, Soc. paslaugų šeimai centru, visos švietimo įstaigos ir mokyklos. <...> tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius“ (I5NA)/ – „Su Soc. paslaugų šeimai centru. <...> kreipiamės į Anoniminių alkoholikų klubą. <...> Vaikų teisėmis ir su policija“ (I6NA). – „Socialinės paramos skyriumi, su seniūnijų socialiniais darbuotojais, Skuodo krašto bendruomene, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija. <...> vietos bendruomenėmis“ (I7NA). – „Su socialinės paramos skyriumi, su Švietimo skyriumi ir švietimo įstaigomis“ (I8NA).

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar NVO padeda vietos valdžiai įgyvendinti šeimos politiką. Nustatyta, kad pagalba iš NVO yra įvairi. Skuodo bendruomeniniai šeimos namai padeda vietos valdžiai suteikdami savo paslaugas šeimoms: „*Esame nukreipę šeimą pasinaudoti Bendruomeninių*

šeimoms namų paslaugomis“ (I1VA); „Naudojamės Bendruomeniniais šeimoms namais, rekomenduojame šeimoms, nurodydami jų paslaugas“ (I2VA). Taip pat pagalba sulaukiama ir iš Anoniminių alkoholikų klubo: „<...> taip pat padeda Anoniminių alkoholikų klubas“ (I2VA); NVO dalyvauja priimančios šeimos politikos sprendimus ir valdžios paskelbtuose projektuose: „<...> kai sudaroma komisija priimančios sprendimą, <...> dalyvauja mūsų paskelbtuose projektuose ar konkurse“ (I3VA). Vienas iš informantų teigia, kad jiems tenka padėti nevyriausybinėms organizacijoms: „Daugiau jie prašo mūsų pagalbos, ar tai patalpų suteikimui ar finansavimui“ (I4VA).

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar vietos valdžiai yra reikalingas bendradarbiavimas su NVO. Tyrimo metu gauti duomenys rodo, kad bendradarbiavimas su NVO yra reikalingas (žr. 10 lent.). Informantai tikina, kad bendradarbiavimas yra būtinas, NVO turėtų padėti valdžiai, perimti ar papildyti tai, ko jie patys nėra pajėgūs padaryti. Taip pat pabrėžiama, kad nors NVO padeda neženkliai, ta pagalba yra vertinga. Informantai teigia, kad jie atsižvelgia į įstatymuose pateiktas rekomendacijas, kad siekiant įgyvendinti šeimos politiką vertėtų įtraukti ir nevyriausybines organizacijas (žr. 11 lent.).

11 lentelė. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo poreikis (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys
Bendradarbiavimo poreikis	Vietos valdžia
	<ul style="list-style-type: none"> – „Manau, kad reikalingas. <...> NVO turėtų papildyti ir perimti tai, ko negalime mes padaryti“ (I1VA). – „Žinoma, visada reikia tartis ir kalbėtis. Negalime padėti šeimai ar vaikui be bendradarbiavimo, reikalingos kompleksinės paslaugos, kurios padėtų grėsmes šalinti, o tas paslaugas teikia ir NVO. Kad ir mažai, bet veiksmingai“ (I2VA). – „Aišku, o kaip kitaip. <...> Mums net įstatymuose rekomenduojama su jais bendradarbiauti“ (I3VA). – „Be bendradarbiavimo tikrai negali valdžia žinoti, ko reikia jaunai šeimai, vaikui, neįgaliajam <...>“ (I4VA).

Apibendrinant ir remiantis tyrimo metu gautais duomenimis galima teigti, kad vietos valdžia ir nevyriausybines organizacijas, esančios Skuodo rajone, bendradarbiauja, siekdamas įgyvendinti šeimos politiką. Ši teiginį patvirtina tyrimo rezultatai, kuriuose skelbiama, kad tiek valdžios atstovai, tiek NVO kreipiasi vieni į kitus dėl tam tikrų klausimų ir paslaugų, susijusių su šeimomis. Tai vyksta tuomet, kai valstybės įstaigos ar NVO nepajėgios tenkinti visų šeimų poreikių ir išspręsti iškilusių problemų savarankiškai. Tokiais atvejais ir pasireiškia tarpinstitucinis šių įstaigų bendradarbiavimas. Vietos valdžios teigimu, bendradarbiavimas su NVO yra labai reikalingas siekiant įgyvendinti šeimos politiką.

3.3. Skuodo rajono šeimų problemos

Problemos, atsirandančios šeimose, ir jų sprendimas yra vienas iš svarbiausių aspektų įgyvendinant šeimos politiką. Remiantis teorijos teiginiais, pagrindinėmis šeimų problemomis įvardijamas skurdas šeimose, vaikų užimtumo įstaigų trūkumas, gimstamumo mažėjimas, problemos dėl darbo santykių lankstumo, globos klausimai, socialinė atskirtis, skyrybų didėjimas, emigracija

(Stankūnienė ir kt., 2013; Kulbauskas, Nadzveckas, 2018). Tyrimo metu buvos siekiama sužinoti, su kokiomis problemomis susiduria šeimos, gyvenančios Skuodo rajone.

12 lentelė. Skuodo rajono šeimų problemos (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
<i>Skuodo rajono šeimų problemos</i>	<p>– „Jeigu yra problema ir mes negalime jos išspręsti, aš būtinai kreipiuosi į socialinės paramos skyrių <...> kartais reikia ilgesnio apgyvendinimo“ (I1VA).</p> <p>– „Socialinių įgūdžių trūkumas šeimoje ir alkoholio vartojimas. Sprendžiame per rekomendacijas šeimoms, skiriamos savivaldybės paslaugos“ (I2VA).</p> <p>– „Nedarbas. <...> reikalingos lengvatos, nemokamo maitinimo vaikams paslauga, kompensacijos ir kitos lengvatos“ (I3VA).</p> <p>– „Kai vienas iš sutuoktinių dirba ne Skuode. <...> neturime tokių, kas norėtų kurti darbo vietas. <...> mažėja Skuode vaikų, todėl medicinos centrai mano, kad geriau vaikus vežti į kitą miestą. <...> deriname, kad šeimos paslaugos būtų nemokamos <...>. <...> susiduriama su švietimo įstaigų problema“ (I4VA).</p>	<p>– „<...> labiausiai trūksta meilės <...> sau ir pačioje šeimoje“ (I5NA).</p> <p>– „<...> šeimose yra didelis neišsikalbėjimas. <...> bedarbystė, alkoholizmas. Reikalingas švietėjiškas darbas“ (I6NA).</p> <p>– „Skuodo šeimoms reikia šeimų klubų. Reikia konkrečiai numatyti šeimos politiką, Skuodo rajono savivaldybėje, nes šeimos politikos čia matome labai mažai. Valdžia tik atlieka savo darbus, kas jiems priklauso, bet konkrečių veiksmų aš nematau“ (I7NA).</p> <p>– „Pagrindinė problema – tarpusavio santykiai šeimoje. Mes teikiame psichologo paslaugas, vykdomė pozityvios tėvystės mokymus. Vaikų užimtumas ir neįgaliųjų vaikų problema <...>. Mes juos integruojame ir priimame, tad reikia daugiau veiklų“ (I8NA).</p>

Analizuojant vietos valdžios atsakymus apie šeimų problemas, egzistuojančias Skuodo rajone, paaiškėjo, kad susiduriama su laikinojo ar ilgesnio apgyvendinimo problema: „<...> kartais reikia ilgesnio apgyvendinimo, nei laikinas“ (I1VA), socialinių įgūdžių trūkumu: „Socialinių įgūdžių trūkumas šeimoje <...>“ (I2VA), alkoholio vartojimu: „<...> alkoholio vartojimas“ (I2VA), nedarbu: „Nedarbas <...>“ (I3VA), susiduriama su sveikatos ir švietimo įstaigų problemomis: „<...> medicinos centrai mano, kad geriau vaikus vežti į kitą miestą“; „susiduriama su švietimo įstaigų problema“ (I4VA). Informantai teigia, kad sprendžiant šias išvardytas problemas, kreipiamasi į socialines paramos skyrių: „<...> kreipiuosi į socialinės paramos skyrių <...>“ (I1VA), skiriamos savivaldybės paslaugos: „Sprendžiame per rekomendacijas šeimoms, skiriamos savivaldybės paslaugos“ (I2VA), taikomos įvairios lengvatos ir kompensacijos: „<...> reikalingos lengvatos, nemokamo maitinimo vaikams paslauga, kompensacijos ir kitos lengvatos“ (I3VA), derinamos nemokamos paslaugos šeimoms: „<...> kad šeimos paslaugos būtų nemokamos“ (I4VA).

Remiantis tyrimo gautais duomenimis, nevyriausybinų organizacijų atstovų teigimu, Skuodo rajone pasireiškia problemos, susijusios su psichologinėmis problemomis ir tarpusavio santykių šeimose problemomis: „<...> trūksta meilės <...> sau ir pačioje šeimoje“ (I5NA), „Šeimose yra didelis neišsikalbėjimas“ (I6NA), „Pagrindinė problema – tarpusavio santykiai šeimoje“ (I8NA). Taip pat pasireiškia nedarbo ir alkoholizmo problemos: „Dar Skuode egzistuoja bedarbystė, alkoholizmas“ (I6NA). Taip pat teigiama, kad trūksta šeimos politikos tikslesnio apibrėžtumo: „Reikia konkrečiai numatyti šeimos politiką Skuodo rajono savivaldybėje, nes šeimos politikos čia matome labai mažai“ (I7NA), ir vaikų užimtumo bei neįgaliųjų problemos: „Vaikų užimtumas ir neįgaliųjų vaikų problema <...>“ (I8NA). Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad sprendžiant šias išvardytas problemas reikėtų organizuoti mokymus šeimoms: „Reikalingas švietėjiškas darbas“ (I6NA); „Skuodo šeimoms reikia šeimų klubų“ (I7NA). Taip pat NVO sprendžia problemas, teikdami

psichologo paslaugas ir mokymus: „Mes teikiame psichologo paslaugas, vykdomė pozityvios tėvystės mokymus“ (I8NA) ir integruodami neįgaliuosius: „Mes juos integruojame ir priimame <...>“ (I8NA).

Apibendrinant galima teigti, kad sprendžiant Skuodo rajono šeimų problemas pasigendama glaudesnio bendradarbiavimo tarp NVO ir vietos valdžios. Manoma, kad būtent intensyvus tarpsektorinis bendradarbiavimas padėtų efektyviau spręsti Skuodo rajono šeimų problemas.

3.4. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo sritys, būdai ir formos

Šiame klausimų bloke yra aptariamos Skuodo rajono vietos valdžios ir nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo sritys, būdai ir formos.

13 lentelė. Bendradarbiavimo sritys (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
Bendradarbiavimo sritys	<p>– „Tai vyksta pagal poreikį. <...> dažniausiai bendradarbiaujame, kai suteikdavome savo patalpas, kai norime padėti konkrečiam asmeniui <...>“ (I1VA).</p> <p>– „Dažniausiai dėl teikiamų paslaugų. <...> mes nustatome reikalingas paslaugas, mes jas ir administruojame. Tad bendradarbiaujame dėl seminarų, mokymų tėvams, psichologo konsultacijų. Tai vyksta gana dažnai <...>, pagal poreikį <...>“ (I2VA).</p> <p>– „Rengiame kartu renginius <...>. Bendraujame tikrai dažnai, dažniausiai esant reikalui“ (I3VA).</p> <p>– „NVO pirmiausiai kreipėsi į mus su idėja ir prašymu įrengti vaikams ir šeimoms vaikų užimtumo aikštes. <...> ir tai yra realizuota ir puikai pasitvirtina“ (I4VA).</p>	<p>– „<...> su mokyklomis dažniausiai bendraujame, kai jau yra problemos. <...> nagrinėjame daug klausimų, susijusių su šeima. <...> sistemiškumo nėra, tai vyksta pagal poreikį ar iškilusias problemas. <...> kalbamės, kokių paslaugų šeimoms trūksta, kaip prevenciškai dirbti su šeima <...>“ (I5NA).</p> <p>– „<...> daugiausia bendraujame su Soc. paslaugų šeimai centru, nes turime panašius tikslus. Labai padeda suteikdami savo patalpas teikti paslaugoms. <...> suteikia net ir savo psichologą <...>. Bendradarbiavimas priklauso nuo poreikių <...>“ (I6NA).</p> <p>– „Kreipiamės į seniūnijų soc. darbuotojus, kad nukreiptų pas mamas, kurioms reiktų mūsų pagalbos. Bendradarbiaujame su valdžios įstaigomis dėl patalpų, gavome kambariuką, kur galime rinktis. <...> buvau pakviesta į pirmąjį susirinkimą dėl Skuodo rajono savivaldybės strategijos kūrimo“ (I7NA).</p> <p>– „Realiai jie mums teikia pagalbą įgyvendinant savo projektus. Savivaldybė mums patalpas yra suteikusi. <...> esame pagrindinis savivaldybės partneris savivaldybės vykdomame projekte socialinių paslaugų tiekime šeimai <...>“ (I8NA).</p>

Skuodo rajono vietos valdžios atstovai teigia, kad su nevyriausybinėmis organizacijomis bendradarbiauja tose srityse, kurios yra reikšmingos ir svarbios siekiant įgyvendinti anksčiau paminėtus veiklos tikslus ir priemones. Informantai nurodo, kad į NVO vietos valdžia kreipiasi įvairiais klausimais – nuo nedidelių problemų sprendimo, iki projektų įgyvendinimo. Skuodo rajono vietos valdžia taip pat teigia, kad su NVO bendradarbiauja organizuojant renginius ir viešosios infrastruktūros priežiūros darbus: „Rengiame kartu renginius“ (I3VA); „įrengti vaikams ir šeimoms vaikų užimtumo aikštes“ (I4VA). Taip pat bendradarbiavimas vyksta rengiant seminarus,

mokymus, derinant sveikatos ir apgyvendinimo klausimus: „*kai suteikdavome savo patalpas*“ (I1NA); „*dėl seminarų, mokymų tėvams, psichologo konsultacijų*“ (I2NA). Vietos valdžios informantai teigia, kad jų bendradarbiavimas su NVO vyksta pagal poreikį, t. y. kai yra tam būtinumas. Analizuojant NVO informantų atsakymus apie bendradarbiavimo sritis, galima teigti, kad daugiausia akcentuotas vietos valdžios patalpų suteikimas nevyriausybinėms organizacijoms: „*Labai padeda suteikdami savo patalpas*“ (I6NA); „*<...> dėl patalpų, gavome kambariuką <...>*“ (I7NA); „*Savivaldybė mums patalpas yra suteikusi <...>*“ (I8NA). Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad bendradarbiaujama dėl šeimos gerovės: „*<...> nagrinėjame daug klausimų, susijusių su šeima. <...> kalbamės, kokių paslaugų šeimoms trūksta <...>*“ (I5NA); „*kreipiamės į seniūnijų socialinius darbuotojus, kad nukreiptų pas mamas, kurioms reikia mūsų pagalbos*“ (I7NA). Svarbu pažymėti, kad bendradarbiavimas vyksta ir tiesiogiai dalyvaujant šeimos politikoje, ir įgyvendinant įvairius projektus: „*dėl Skuodo rajono savivaldybės strategijos kūrimo*“ (I7NA); „*Vietos valdžia teikia pagalbą įgyvendinant savo projektus. Vykdomė projektą socialinių paslaugų tiekime šeimai*“ (I8NA).

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kokiais būdais vietos valdžia ir NVO vykdo bendradarbiavimą, t. y. buvo siekiama sužinoti, ar vyksta susitikimai, susibūrimai ir pan. (žr. 14 lent.).

14 lentelė. Bendradarbiavimo būdai (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
Bendradarbiavimo būdai	Vietos valdžia	NVO
	<ul style="list-style-type: none"> – „Dažniausiai telefonu. Būna, kad susitinkame <...>. Arba rašo elektroniniu paštu“ (I1VA). – „<...> elektroniniai laiškai su jų organizuojamais renginiais <...>. Būna, kad patys skambiname ir tariamės, ar būtų galima suderinti susitikimą ir priimti šeimą konsultavimui <...>. Bendraujame e. paštu, telefonu, gyvai susitinkame. <...> kviečia į renginius sudalyvauti, prisidėti“ (I2VA). – „Posėdžio metu, telefonu, renginiai vienija“ (I3VA). – „Bendraujame švenčių metu, telefonu, e. laiškais. Esu net pats susikvietęs visas NVO pas save ir su jais kalbėjęs“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „Tai susitikimai, elektroniniai laiškai. <...> bendraujame visais įmanomais būdais priklausomai nuo to, su kuo bendraujame. <...> internetu, <...> raštais“ (I5NA). – „Pagrindė mes bendradarbiaujame telefonu ir raštu, nes tarp mūsų yra atstumas. Tačiau būna ir pasitarimai“ (I6NA). – „Einame ir kalbamės. Elektroniniais laiškais nebendraujame niekada, kartą esu rašiusi raštą, bet jokio atgalinio ryšio nebuvo“ (I7NA). – „Visais įmanomais būdais, jei ne iš karto, bet atsakymą tikrai gauname. Manau, kad gyvas susitikimas yra pats efektyviausias“ (I8NA).

Tyrimo metu gauti duomenis leidžia teigti, kad NVO ir vietos valdžios bendravimas ir bendradarbiavimas vyksta įvairiais būdais, tačiau dažniausiai minimi – bendravimas telefonu, elektroniniais laiškais, raštais, susitikimai: „*<...> telefonu. <...> susitinkame. <...> rašo elektroniniu paštu*“ (I1VA); „*Bendraujame e. paštu, telefonu, gyvai susitinkame. Būna, kad kviečia į renginius sudalyvauti, prisidėti*“ (I2VA); „*Posėdžio metu, telefonu, renginiai vienija*“ (I3VA); „*Bendraujame švenčių metu, telefonu, e. laiškais. Esu net pats sukvietęs visas NVO pas save ir su jais kalbėjęs*“ (I4NA).

Nustatyta, kad vietos valdžia dažniausiai bendradarbiauja dėl įvairių klausimų: informacija apie vykdomus renginius, projektus, posėdžius, konsultavimą, susitikimus, t. y. jie keičiasi informacija. Galima teigti, kad NVO taiko panašius bendradarbiavimo būdus: tai bendravimas telefonu, elektroniniais laiškais, susitikimai. Tačiau NVO atstovai teigia, kad susitikimams trukdo atstumas, todėl tenka bendrauti telefonu ir raštais: „<...> bendradarbiaujame telefonu ir raštu, nes tarp mūsų yra atstumas“ (I6NA). Taip pat nustatyta, kad trūksta atgalinio ryšio iš vietos valdžios atstovų, dėl šios priežasties bendraujama tik gyvai: „Einame ir kalbamės. Elektroniniais laiškais nebendraujame niekada, kartą esu rašiusi raštą, bet jokio atgalinio ryšio nebuvo“ (I7NA); „Manau, kad gyvas susitikimas yra pats efektyviausias“ (I8NA). Galima teigti, kad nevyriausybinių organizacijų atstovai noriai bendradarbiauja su vietos valdžia, aktyviai dalyvauja ir organizuoja susitikimus, kuriuose yra aptariami įvairūs šeimos politikos klausimai, sprendžiamos problemos, siekiama bendro tikslo.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kokį vaidmenį atlieka nevyriausybinių organizacijų bendradarbiaudamos su vietos valdžia šeimos politikos klausimais (žr. 15 lent.). Nustatyta, kad NVO poreikis vykdam ir įgyvendinant šeimos politiką tikrai yra. Abu sektoriai padeda vieni kitiems, NVO yra kviečiami išreikšti savo nuomonę, įgyvendinami bendri tikslai, projektai, NVO atstovai dalyvauja valdžios sudarytose grupėse. Galima teigti, kad bendrų tikslų siekimas yra vienas iš svarbiausių šeimos politikos uždavinių, kuris gali užtikrinti glaudų, abipusį, efektyvų bendradarbiavimą, būti partneriais įgyvendinant šeimos politiką.

15 lentelė. NVO vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys
NVO vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia	<ul style="list-style-type: none"> – „Tikrai turime vaidmenį bendradarbiaujant su vietos valdžia. Jie mus kviečiasi išreikšti savo nuomonę. O mes kreipiamės į juos, kai matome problemą, padedame ją jiems spręsti, kviečiame prisidėti prie šeimos šventės Skuodo šeimoms“ (I1VA). – „<...> padedame įgyvendinti tikslus. Įgyvendiname valstybės projektą. Nes LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tikslas yra mažinti smurtą artimoje aplinkoje“ (I2VA). – „Mes esame tie, kurie inicijuoja ir kviečia valdžią prisidėti prie bendrų tikslų. Bet esame ir tie, kurie dalyvauja valdžios sudarytose grupėse“ (I3VA). – „Esame valdžios partneriai, padedame įgyvendinti tikslus“ (I4VA).

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar NVO atstovai dalyvauja priimant sprendimus įgyvendinant šeimos politiką. Analizuojant vietos valdžios informantų atsakymus, matyti, kad kelių vietos valdžios atstovų NVO tikrai dalyvauja priimant sprendimus, o keli – nedalyvauja. Teigiama, kad NVO atstovai dalyvauja rengiant savivaldybės strateginį planą: „<...> organizacijos kviečiamos dalyvauti savivaldybės strateginio plano rengime“ (I2VA); „Kviečiame NVO prisidėti prie strateginio plano kūrimo <...>“ (I4VA), taip pat NVO atstovai yra įtraukiami į darbo grupes, komitetus: „<...> NVO yra įtraukiamos į darbo grupes, komitetus“ (I4VA). Vienas iš informantų teigia, kad susitikimams trukdo atstumai, nes dažniausiai NVO neteikia savo paslaugų kaimuose (žr. 15 lent.). NVO informantų teigimu, jų atstovai dauguma atveju dalyvauja susitikimuose priimant sprendimus, išsako savo nuomones, idėjas. Tik vienas informantas pabrėžia, kad jie nedalyvauja šiame procese, o ir valdžia jų nekviečia: „Skuode tai ne. <...> o valdžia mūsų ir nekviečia“ (I7NA). Kaip teigiama teorijoje (Raišienė, 2006), socialiniai veikėjai turi būti įtraukiami į sprendimų priėmimą, nes šis procesas yra glaudžiai susijęs su bendradarbiavimu. Pabrėžiama, kad

turi būti siekiama susitarimo priimant tam tikrus sprendimus, negali būti pažeidžiami narių interesai, susitikimai turi būti raštiškai fiksuojami. Tyrimas rodo, kad tik vieno informanto teigimu, posėdžiai ir susitikimai yra oficialūs ir raštiškai protokoluojami: „Dalyvauju posėdžiuose, jie yra oficialūs, raštiškai protokoluojami“ (I8NA). Taigi galima teigti, kad yra pasigendama vietos valdžios iniciatyvos įtraukti socialinius veikėjus į sprendimų priėmimą.

16 lentelė. NVO dalyvavimas priimant sprendimus (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
<i>Dalyvavimas priimant sprendimus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „Mūsų sprendimuose jie nedalyvauja“ (I1VA). – „Problema, kad yra atstumai, dažniausiai kaime NVO nebeteikia paslaugų“ (I2VA). – „Taip, tai yra organizacijos kviečiamos dalyvauti savivaldybės strateginio plano rengime <...>“ (I3VA). – „ Tikrai taip, NVO yra įtraukiamos į darbo grupes, komitetus. Kviečiame NVO prisidėti prie strateginio plano kūrimo, kviečiame išreikšti savo nuomonę ir siūlymus“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „<...> asmeniškai nekviečiami, bet, kai būna viešai skelbiama, kad bus galima išsakyti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu, tai sudalyvauju <...>“ (I5NA). – „<...> šiuo metu jau pradeda tai vykti. <...> dažniausiai tai vyksta tik formaliai. <...> buvome pakviesti kaip NVO, galėjome kelti klausimus ir siūlyti savo idėjas. <...> galėjome reikšti savo nuomonę ir priimti sprendimus dėl vaiko kraitelio <...>“ (I6NA). – „Skuode tai ne. Mes dirbame anonimiškai, tad apie savo teikiamas paslaugas nekalbame. O valdžia mūsų ir nekviečia“ (I7NA). – „Taip, mane, kaip NVO atstovę, tikrai kviečia. Kai priima tam tikrus sprendimus, kviečia ir klausia mano nuomonės. Dalyvauju posėdžiuose, jie yra oficialūs, raštiškai protokoluojami“ (I8NA).

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar NVO gauna išsamią informaciją iš vietos valdžios dėl priimamų sprendimų. Nustatyta, kad informantams reikia patiems ieškoti priimtų sprendimų paskelbimo arba tie patys NVO dalyvauja tiesiogiai švietimo politikoje. Remiantis NVO informantų tyrimo duomenimis, galima teigti, kad valdžia neteikia išsamos informacijos, tačiau tie NVO, kurie dalyvauja švietimo politikoje, yra informuoti (žr. 17 lent.).

17 lentelė. Informacijos teikimas NVO

Kategorija	Teiginys
<i>Vietos valdžios informacijos teikimas NVO</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „Taip, kad konkrečiai tai ne. Jeigu pati esu komisijoje ar pakviesta, tai žinau, ką nusprendėme. Suprantu, kad tai nėra paslėpta, tai reikėtų patiems ieškoti priimtų sprendimų paskelbimo“ (I1NA). – „Mes esame tie, kurie inicijuoja ir kviečia valdžią prisidėti prie bendrų tikslų. Bet esame ir tie, kurie dalyvauja valdžios sudarytose grupėse“ (I3NA). – „Esame valdžios partneriai, padedame įgyvendinti tikslus“ (I4NA).

Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokios yra pagrindinės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos (žr. 17 lent.). Kaip teigiama teorijoje (NVO ir vietos valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai, 2015), išskiriamos šios formos: informacijos teikimas, konsultavimas, aktyvus įsitraukimas. Tyrimo duomenys rodo, kad valdžia pabrėžia informacijos mainymąsi su nevyriausybinėmis organizacijomis, o tai leidžia daryti

išvadą, kad Skuode yra taikoma viena iš pagrindinių bendradarbiavimo formų – informacijos teikimas: „Mainomės informacija <...>“ (I1VA); „<...> informuojame vieni kitus <...>“ (I2VA); „<...> informacijos mainai <...>“ (I3VA). Taip pat nustatyta, kad tiek NVO, tiek vietos valdžios atstovai siekia panašių tikslų panašiomis priemonėmis: „Turim ir bendrus tikslus <...>“ (I2VA); „Aš manau, kad mes siekiame panašių tikslų“ (I3VA); „Visi dirba dėl žmonių, dėl šeimos, tai mūsų tikslai persipina natūraliai“ (I5NA); „Manau, kad tai bendras tikslas“ (I7NA); „manau, kad dalį valdžios tikslų mes įgyvendiname <...>“ (I8NA). Taip pat pastebimos konsultacijų formos: „<...> kalbamės“ (I1VA); „klausiname, kokių gali pasiūlyti paslaugų“ (I2VA). Nustatyta, kad pasireiškia ir aktyvus NVO įsitraukimas į bendradarbiavimą. Šios formos pagrindas yra bendri valstybės institucijų ir NVO darbai, siekiant bendrų rezultatų bei tikslų. Galima daryti išvadą, kad įvertinus duomenis galima išvelgti kelias iš Najamo (2000) „Keturių C“ santykių modelių bendradarbiavimo formas: kooperacija ir papildomumas. Kooperacijos forma yra grindžiama panašių tikslų siekimu panašiomis priemonėmis, o papildomumas grindžiamas panašių tikslų siekimu skirtingomis priemonėmis. Remiantis Baltušnikienės ir Astrausko (2004) išskirtais bendradarbiavimo tipais, galima teigti, kad išvelgiami partnerystės kooperacijos tipo bruožai. Šio tipo tikslas ir uždaviniai – nuolatos keistis informacija, pasiskirstyti veiklas siekiant rezultatų – pasižymi pusiau formaliais ryšiais.

18 lentelė. Bendradarbiavimo formos (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
Bendradarbiavimo formos	Vietos valdžia	NVO
	<ul style="list-style-type: none"> – „Mainomės informacija, kalbamės. Esame teikę savo paslaugas specializuotos pagalbos centrui, dalinamės psichologu. Suteikiame kartais tam centrui ir savo patalpas“ (I1VA). – „<...> informuojame vieni kitus, jie mus apie renginius, mes klausiname, kokių gali pasiūlyti paslaugų. Turim ir bendrus tikslus, mes norime pašalinti grėsmes, numatome paslaugas“ (I2VA). – „Manau, kad finansinė parama ir informacijos mainai. <...> mes tarpininkavome, kad neįgaliųjų organizacija turėtų savo transportą <...>. Aš manau, kad mes visi siekiame panašių tikslų“ (I3VA). – „Iš vadovo pozicijos aš dalyvauju visuose renginiuose, į kuriuos galiu ateiti. Taip pat kai įsikuria kokio NVO, mes susitinkame ir stengiamės padėti, paremti, finansuoti. Inicijuojame projektus, kuriuos jie gali mums teikti. Suteikiame patalpas, mokame atlyginimą vairuotojui“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „Tai renginiai, posėdžiai, telefonu, kiti būdai. Visi dirba dėl žmonių, dėl šeimos, tai mūsų tikslai persipina natūraliai. Dabar šeimos šventę, tai mus remia valdžia, jie finansiškai paremia tą šventę, kad ji įvyktų“ (I5NA). – „Kai perduodama mums ar mes kažkokią tai informaciją, kai reikia suderinti, paprašyti pagalbos patalpų suteikimui, psichologo paslaugų suteikimui. Kai norime nukreipti asmenis pasinaudoti anoniminių alkoholikų klubu“ (I6NA). – „Renginiai <...>. Kai patys rodome iniciatyvą, jie neatsisako, bet norėtųsi būti pakviestam – taip suprastume, kad esame reikalingi. <...> Pradėjome patys rinkti pinigus, kreipėmės į valdžią, kartu su valdžios atstovais rinkome vietą, kur žaidimo aikštes statyti <...>. Manau, kad tai bendras tikslas“ (I7NA). – „<...> susitikimas su valdžia dėl strateginio plano buvo labai efektyvus, <...> bendradarbiavimas stiprėja, jis pradeda atsirasti. Pagrindinė bendradarbiavimo forma būtų tai, kad mes esame valdžios partneriai įgyvendinant projektus, manau, kad dalį valdžios tikslų mes įgyvendiname <...>“ (I8NA).

Siekiant nustatyti, kaip vietos valdžia informuoja NVO apie savo vykdomus konkursus ir projektus (žr. 19 lent.), paaiškėjo, kad kai kurios valdžios įstaigos nerengia apskritai jokių konkursų (I1VA, I2VA). Kiti valdžios informantai teigia, kad konkursai bei projektai yra skelbiami ir jie yra pateikiami telefonu, e. paštu, internete: „<...> bus skelbiamas kvietimas teikti projektus“ (I3VA); „Yra skelbiami konkursai. <...> informuoja telefonu, e. paštu, skelbia internetinėje erdvėje ar socialiniuose tinkluose“ (I4VA). Išanalizavus NVO atstovų tyrimo rezultatus, galima teigti, kad yra panaši situacija, lyginant su vietos valdžios atsakymais. Keli informantai teigia, kad jokia informacija nėra teikiama: „Skuode tai neteikia“ (I6NA); „Mes negauname, net nežinome, kokia yra Skuodo rajono vizija, misija ir strategija“ (I7NA). Likusieji informantai pažymi, kad projektai yra skelbiami savivaldybės tinklalapiuose: „informuoja telefonu, <...> skelbiami projektai savivaldybės tinklalapyje“ (I5NA); „Buvo paskelbta oficiali partnerių atranka, mes atsiliepėme ir tapome partneriais. Šiuo atveju buvo atsakingas Socialinės paramos skyrius, tai jie viešai informavo <...>“ (I8NA). Galima teigti, kad bendradarbiavimas vyksta tose įstaigose, kuriose yra užsimezges tam tikras ryšis, NVO turi partnerio statusą.

19 lentelė. Informacijos teikimas apie vykdomus projektus (sudaryta autorės, 2019).

Kategorija	Teiginys	
Informacijos teikimas apie vykdomus projektus	Vietos valdžia	NVO
	<ul style="list-style-type: none"> – „Mes asmeniškai neorganizuojame projektų ar konkursų, kuriuos reikėtų skelbti“ (I1VA). – „Kad mes neturime, ką pasiūlyti“ (I2VA). – <...> bus skelbiamas kvietimas teikti projektus <...> šiuo projektu bus galima pasinaudoti ir įgyvendinti šeimos politiką, nes prioritetas teikiamas asmenims, kam reikalinga socialinių įgūdžių“ (I3VA). – „Yra skelbiami konkursai. Koks skyrius inicijuoja projektą ar konkursą informuoja telefonu, e. paštu, skelbia internetinėje erdvėje ar socialiniuose tinkluose“ (I4VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „<...> dažniausiai mes dalyvaujame kaip partneriai. Kai vyksta apdovanojimai, konkursai, kad apdovanotume šeimas. <...> jie mus kviečiasi, kad taptume vieno ar kito projekto partneriu, apie tai informuoja telefonu, <...> skelbiami projektai savivaldybės tinklalapyje“ (I5NA). – „Skuode tai neteikia. Kitose savivaldybėse mums leidžiama dalyvauti kaip NVO ir teikti jiems projektus“ (I6NA). – „Mes negauname, net nežinome, kokia yra Skuodo rajono vizija, misija ir strategija“ (I7NA). – „Buvo paskelbta oficiali partnerių atranka, mes atsiliepėme ir tapome partneriais. Šiuo atveju buvo atsakingas socialinės paramos skyrius, tai jie viešai informavo <...>“ (I8NA).

Išanalizavus tarpsektorinį bendradarbiavimą, tapo aišku, kad bendradarbiaujant Skuodo rajonui ir vietos valdžiai išvelgiami rėmimo strategijos bruožai: visuomenė informuojama apie projektus tada, kai jie yra veikimo procese. Ši strategija naudojama politiniams pokyčiams ir socialinėms programoms įgyvendinti. Rėmimo strategija yra inicijuojama bendruomenėse (Raišienė, 2006).

3.5. Bendradarbiavimo problemos ir jų sprendimas

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia ir NVO įgyvendinant švietimo politiką, bei kaip jas sprendžia. Analizuojant vietos valdžios pateiktas problemas nustatyta, kad susiduriama su vangumu, pasigendama stiprių nevyriausybinių organizacijų, trukdo atstumas arba finansavimo problemos (žr. 20 lent.). NVO atstovų teigimu,

trūksta teigiamo požiūrio į juos, valdžia nesidomi jų veiklomis, trūksta dėmesio iš valdžios pusės. Kaip vieną svarbiausių galima išskirti šią bendradarbiavimo problemą: trūksta tęstinumo, iniciatyvos iš valdžios. Tyrimo rezultatai rodo, kad vietos valdžiai reikėtų keisti požiūrį į NVO, turėtų būti sukoordinuoti bendradarbiavimo veiksmai, turi būti aišku, kas už ką yra atsakingas įgyvendinant šeimos politiką.

20 lentelė. Bendradarbiavimo problemos (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO
<i>Bendradarbiavimo problemos</i>	<ul style="list-style-type: none"> – „Su vangumu. <...>. Problema, kad projektai nukeliami nevyriausybininkams, tačiau neturime jų stiprių, nėra kam dirbti. Skuode NVO negali būti stiprūs, nes mažėja šeimų, žmonių“ (I1VA). – „Problema, kad yra atstumai, dažniausiai kaime NVO nebeteikia paslaugų“ (I2VA). – „<...> neturime, kas Skuode turėtų stiprių resursų, tokių, kad galėtų teikti mums svarbias paslaugas, manau, kad joms trūksta finansavimo, mūsų savivaldybė yra labai skurdi juos finansuoti“ (I3VA). 	<ul style="list-style-type: none"> – „Kad geranoriškai valdžia ar valdžios įstaigos į mus žiūrėtų. <...> siekiame tai bendro tikslo, juk norime tik gero, o kartu tai galima išspręsti“ (I5NA). – „Jų nėra, mes nesusiduriame“ (I6NA). – „Valdžia neklausia, nesidomi, kaip sekasi įgyvendinti vieną ar kitą projektą <...>. Dažnai trūksta tęstinumo, iniciatyvos ir iš valdžios pusės. <...>. Todėl toliau turėtų būti sukoordinuojama, kokie veiksmai seks toliau, kas yra už ką atsakingas“ (I7NA). – „Trūksta domėjimosi NVO veiklų efektyvumu. Aukščiausiu lygmeniu nerodomas pakankamas dėmesys. Trūksta kartais ir to geranoriškumo <...>. <...> prisidėjimo dėl remonto sulaukėme mažai, tai didžiąją dalį padarėme patys. <...>. Reikia keisti požiūrį pirmiausia“ (I8NA).

Nustačius bendradarbiavimo problemas, informantų buvo klausiama, kaip būtų galima pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios (žr. 21 lent.). Valdžios teigimu, trūksta pasitikėjimo nevyriausybinėmis organizacijomis, Bendruomeninių namų ir NVO kaimuose bei seniūnijose, taip pat reikėtų tarpinstitucinio koordinatoriaus, kuris inicijuotų bendradarbiavimą. Nustatyta, kad trūksta iniciatyvų iš nevyriausybinių organizacijų teikiant projektus, pritraukiant lėšas. Analizuojant NVO atstovų atsakymus, paaiškėjo, kad siekiant gerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą vietos valdžia turėtų įtraukti NVO į projektų teikėjus, organizuoti dažnesnius susitikimus, skirti dėmesį NVO ir jų veiklai. Pritariama ir vietos valdžios nuomonei, kad reikalingas žmogus, kuris koordinuotų bendradarbiavimą tarp valdžios ir nevyriausybinių organizacijų. Galima teigti, kad tiek valdžios atstovai, tiek NVO, siekia to paties – efektyvios šeimos politikos įgyvendinimo.

21 lentelė. Bendradarbiavimo gerinimo gairės (sudaryta autorės, 2019)

Kategorija	Teiginys	
	Vietos valdžia	NVO

<p><i>Bendradarbiavimo gerinimas</i></p>	<p>– „Kad mums būtų didelis poreikis – mes belstumėmės. Bet mes matome, kad niekas už mus geriau nepadaro“ (I1VA).</p> <p>– „Gerai, kad Skuode turime Bendruomeninius šeimos namus, bet ir norisi ir kaimuose tokių, galėtų bendruomenės su tuo dirbti. <...> kad būtų vaikų dienos centrų. <...> ne tik mieste, bet ir kaime. <...> seniūnijose, nes jie daugiau daro per renginius, o reikia paslaugų“ (I2VA).</p> <p>– „Reikia žmogaus, kuris inicijuotų bendradarbiavimą. <...> turėjome tarpinstitucinę veiklos koordinatorę, kuri buvo šeimos stiprinimo komandos pirmininkė, tai ji inicijuodavo susirinkimus ir būdavo už tai atsakinga, tai tikrai buvo efektyvu“ (I3VA).</p> <p>– „pritraukdami lėšas, rašydami kitus projektus <...> šioje vietoje pritrūksta aktyvumo“ (I4VA).</p>	<p>– „Dabar sunku pasakyti, ar valdžia darydama daugiau bendrų posėdžių tikrai pagerins bendradarbiavimą. <...> tas, kas turi idėją ar organizuoja akciją, renginį, turėtų kreiptis į kitus ir burti komandą, manau, kad kažkas tikrai atsiras, o jeigu neatsiranda, vadinasi, turime resursus skirti kitų siūlomam projektui <...>“ (I5NA).</p> <p>– „Žinoma, kad bendradarbiavimas yra svarbus. Mūsų atveju galėtume Skuodo savivaldybėje būti įtraukiami kaip projektų teikėjai, tada galėtume padaryti daugiau“ (I6NA).</p> <p>– „Manau, kad reikia pasitikėjimo valdžia, jeigu turi idėją, problemą, reikia eiti ir kalbėtis. Faktas, kad reikia daugiau susirinkimų bendrų <...>. <...> pasidarę tokį susirinkimą, mes išsiaiškiname daug problemų <...>. Reikia atsakingo žmogaus, kuris koordinuotų bendradarbiavimą tarp valdžios ir NVO, kuris sukviestų visus spręsti vieno ar kito klausimo, žmogaus, kuris matytų, kad tai yra svarbu“ (I7NA).</p> <p>– „<...> norėtųsi, kad pasidomėtų valdžia, kaip mes gyvename, ar nieko netrūksta. Aišku, mes suteikiame tą informaciją per ataskaitas. Niekaip to neišspręsimė, nes čia yra žmogiškieji faktoriai“ (I8NA).</p>
--	--	---

Išvados

1. Šeimos politika yra socialinės politikos dalis, turinti tikslą remti ir skatinti šeimos elgesį, kuris yra susijęs su lyčių lygybe, gimstamumu, šeimų narių įsipareigojimu, senyvo amžiaus žmonių ir neįgalųjų globos klausimais. Pagrindinė šeimos politiką vykdanči institucija yra SADM. Šeimos politika yra formuojama įvairių iniciatyvų kanalais, kurie susideda iš juridinio, direktyvinio, administracinio pobūdžio susitarimų, įstatymų, strategijų ir programų. Pagrindiniai ir esminiai šeimos politikos aspektai yra tikslai ir priemonės. Reikia pabrėžti, kad šių aspektų susiderinimas ir atitikimas realiomis sąlygomis kuria sėkmingos šeimos politikos prielaidas. Šeimos politikos pagrindiniai tikslai yra didinti gimstamumą, mažinti emigraciją, didinti šeimų stabilumą, mažinti skurdą ir socialinę atskirtį. Šeimos politikos įgyvendinimo priemonės yra finansinė ir paslaugų kategorijos. Finansinės priemonės yra parama šeimai ir vaikams (išmokos), o paslaugos – tai švietimo, socialinių ir sveikatos apsaugos sritis apimančios paslaugos.
2. Siekiant, kad šeimos politika būtų įgyvendinama efektyviai, reikia įtraukti centrinę valdžią, savivaldos institucijas ir nevyriausybinės organizacijas. Vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimas remiasi tuo, kad įgyvendinamos šeimos politikos priemonės ir siekiami rezultatai sutampa. Bendradarbiavimo procesas pasireiškia įvairiomis formomis ir būdais – informacijos teikimu, konsultavimu, aktyvių įsitraukimu, kooperacija, konfrontacija, papildomumu ir kooptacija, atstovavimu NVO interesams, finansine ir nefinansine parama. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso ir nuo bendradarbiavimo strategijos. Išskirtos rėmimo ir įgalinimo strategijos. Be bendradarbiavimo strategijų svarbūs yra ir bendradarbiavimo proceso organizavimo principai, t. y. į sprendimų priėmimą įtraukiami tiesiogiai su pokyčiais susiję veikėjai, priimant sprendimus siekiama susitarimo, rengiami bendradarbiavimo planai, paskiriami arba išrenkami bendradarbiavimo proceso vadovai arba lyderiai, raštiškai fiksuojami susitikimai.
3. Siekiant iširti, koku būdu Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžia ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiauja įgyvendinant šeimos politiką, atliktas kokybinis tyrimas. Tyrimui atlikti pasirinktas tiesioginio interviu metodas, informantai buvo apklausiami taikant pusiau struktūruotą klausimyną.
4. Kokybinis tyrimas leido atskleisti Skuodo rajono vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų požiūrį į bendradarbiavimą įgyvendinant šeimos politiką. Tyrimas atskleidė, kokie yra vietos valdžios ir nevyriausybinių organizacijų įgyvendinamos šeimos politikos tikslai, kokiomis priemonėmis siekiami tikslai, kokios bendradarbiavimo formos naudojamos, su kokiomis problemomis susiduriama ir kaip jos sprendžiamos:
 - 4.1. Nustatyta, kad Skuodo rajono NVO ir vietos valdžia siekia bendrų tikslų – problemų sprendimai, vaikų užimtumo organizavimas, darbo ir šeimos derinimo galimybės, socialinės rizikos šeimų prevencija, kompleksinės pagalbos šeimoms teikimas. Nustatyta, kad Skuodo rajone yra taikoma dauguma paslaugų šeimoms: šveitimo, sveikatos apsaugos ir kitos socialinės paslaugos. Pagrindinės institucijos, įgyvendinančios šeimos politiką yra Skuodo savivaldybė, Soc. paslaugų šeimai centras, Soc. paramos skyrius, Vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, Vaiko teisių apsaugos skyrius, Skuodo bendruomenė (Skuodo bendruomeniniai šeimos namai), Veiklių mamų klubas ir Neįgalųjų draugija. Siekdama savo tikslų, vietos valdžia teikia kokybiškas paslaugas šeimoms, užtikrindama savo vykdomas funkcijas. NVO – įsijungia į švietimo įstaigų gyvenimą, teikia nemokamas paslaugas, organizuoja akcijas šeimoms, vaikų

užimtumą. Tyrimo duomenys rodo, kad NVO padeda vietos valdžiai įgyvendinti šeimos politiką teikdamos įvairias paslaugas, dalinai dalyvaudamos priimant sprendimus, projektuose.

4.2. Atliktas tyrimas rodo, kad Skuodo rajone egzistuoja ilgalaikio apgyvendinimo problemos, šeimoms trūksta socialinių įgūdžių, pasireiškia alkoholizmas, nedarbas, sveikatos ir švietimo įstaigų trūkumas, psichologinės problemos šeimose, vaikų užimtumo ir neįgaliųjų problemos, trūksta konkretaus šeimos politikos įgyvendinimo apibrėžtumo. Nustatyta, kad problemos sprendžiamos šiais būdais: Soc. paramos skyriaus teikiama pagalba, skiriamos savivaldybės paslaugos, taikomos lengvatos ir nemokamos paslaugos šeimoms, organizuojami mokymai šeimoms, derinami sveikatos apsaugos ir apgyvendinimo klausimai.

4.3. Nustatyta, kad NVO ir vietos valdžia dažniausiai bendradarbiauja telefonu, e. paštu ir susitikimuose. Taikomos šios bendradarbiavimo formos: kooperacija ir papildomumas, informacijos teikimas ir aktyvus įsitraukimas į bendradarbiavimą. Paaikškėjo, kad bendradarbiaujant trūksta vietos valdžios iniciatyvos įtraukti NVO į sprendimų priėmimą, vietos valdžia teikia mažai informacijos apie vykdomą veiklą, NVO vangiai teikia projektus, trūksta finansavimo, teigiamo požiūrio į NVO, bendradarbiavimo tęstinumo, iniciatyvos iš vietos valdžios atstovų. Nustatyta, kad siekiant gerinti bendradarbiavimą, reikia daugiau pasitikėjimo, dėmesio abipusėmis vykdomomis veiklomis, įsteigti daugiau bendruomeninių namų, įtraukti NVO į sprendimų priėmimą, organizuoti dažnesnius susitikimus, pasitelkti tarpinstitucinį koordinatorių.

Rekomendacijos

Atlikus Skuodo vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo galimybių tyrimą įgyvendinant šeimos politiką, parengtos šios rekomendacijos:

Rekomendacijos Skuodo rajono vietos valdžios atstovams:

- Įtraukti nevyriausybinės organizacijos į šeimos politikos priimamų sprendimų dalyvavimą, inicijuoti susitikimus ir įtraukti kuo daugiau NVO į šeimos politikos įgyvendinimą, skelbti išsamią informaciją apie vykdomus projektus ir priimamus sprendimus, skirti finansavimą.
- Paskirti arba išrinkti tarpinstitucinį koordinatorių, kuris inicijuotų, organizuotų ir raštiškai fiksuotų susitikimus, ieškotų efektyvių bendradarbiavimo būdų ir galimybių.

Rekomendacijos Skuodo rajono nevyriausybinėms organizacijoms:

- Aktyviai teikti įvairius siūlymus ir projektus vietos valdžiai, rodyti iniciatyvą bendradarbiauti, siekti susitarimo įgyvendinant šeimos politiką, inicijuoti susitikimus.
- Steigti bendruomeninius namus kaimuose, seniūnijose.

Literatūros sąrašas

1. Alcock P. (2010). A Strategic Unity: Defining the Third Sector in the UK. The Policy Press 1.
2. Baltušnikienė J. Astrauskas A. (2009). Viešojo valdymo institucijų funkcijų ir decentralizavimo aspektų analizė. Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
3. Bagdonienė, D., Daunorienė, A., Simanavičienė, A. 2011. Nevyriausybių organizacijų veiklos kokybės ir efektyvumo vertinimas, *Ekonomika ir vadyba*, 16.
4. Baršauskienė V., Butkevičienė E., Vaidelytė E. (2009). Nevyriausybių organizacijų veikla. Kaunas. ISBN 978- 9955-25-456-0
5. Bučaitė-Vilkė, J., Motiejūnaitė, D. (2011). Tarpinstitucinės partnerystės ir pilietinio sektoriaus vaidmuo, sprendžiant vietos problemas. *Socialinis darbas: mokslo darbai*, 10.
6. Bučaitė J., I. Ambotaitė- Mazeliauskienė (2005). Viešoji politika ir administravimas. Kaunas: Kauno technologijos universitetas. ISSN 1648-2603.
7. Butkevičienė, E. Vaidelytė, E. 2013. Nevyriausybines organizacijos ir jų veikla. Kaunas: Technologija.
8. Butkevičienė, E; Vaidelytė, E; Šnapštienė, R. Role of civil society organizations in local governance: theoretical approaches and empirical challenges in Lithuania: theoretical approaches and empirical challenges in Lithuania = Pilietinės visuomenės vaidmuo vietos valdyme: teorinės perspektyvos ir empiriniai iššūkiai Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Kauno technologijos universitetas, Mykolo Romerio universitetas. Kaunas : Technologija. ISSN 1648-2603. 2010, nr. 33, p. 35-44. [Academic Search Complete; Central & Eastern European Academic Source (CEEAS); IndexCopernicus] [M.kr.: 03S, 02S]
9. Bovaird T. (2014). Efficiency in third sector partnerships for delivering local government services: the role of economic of scale, scope and learning. *Public Management review* (16).
10. Brown K. M., Kenny S., Turner B. S. (2002). A basis for association? Trole of third sector welfare organisations. *Community, Work and Family*. Abingdon. ISSN 1366-8803. Vol. 5, No 2.
11. Evers, A. Laville, J.-L. 2004. The third sector in Europe. Cheltenham: Edward Elgar. [Žiūrėta 2019.01.06]. Prieiga per internetą: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_2/NON%20PROFIT%20ORGANIZATION%20The%20Third%20Sector%20in%20Europe.pdf.
12. Fenwick J. , Gibbon J. (2016). Localism and the third sector: New relationships of public service? *Public Policy and Administration* 31.
13. Guogis A., Stasiukynas A. (2007). Nevyriausybių organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmė, plėtojant vietinę demokratiją: atvėjo tyrimas dviejose Lietuvos savivaldybėse. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
14. Gaižaiskaitė I., Valavičienė N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Valstybės įmonės registrų centras.
15. Gaižiūniatė R., Adomavičienė G. (2006). Nevyriausybių organizacijų socialinės-edukacinės paslaugos šeimai. Kaunas: Kauno kolegija.
16. Hudson M. (1995). Managing without profit: The art of managing non-profit organizations. Harmondsworth, UK: Penguin.

17. Islam M. R. (2015). "NGOs' Social Capital Development Initiatives for Social Welfare: Bangladesh Experience." *Global Social Welfare* 2.
18. Jančaitytė R. (2008). Šeimos politikos institucionalizavimas: požiūriai ir vertinimas. *Socialinis darbas* (p.44-50). Vol.7, No.2.
19. Jančaitytė R. (2011). Pilietinės visuomenės vaidmuo priimant šeimos politikos sprendimus. *Socialinis darbas*.
20. Kavoliūnaitė – Ragauskienė E. (2012). Viešosios politikos realumas: galimybės nustatyti priemonių ryšį su rezultatu. Teisės problemos. ISSN 1392-1592. [Žiūrėta 2018.11.18]. Prieiga per internetą: <http://teise.org/wp-content/uploads/2016/10/2011-3-kavoliunaite.pdf>.
21. Klokmanienė D., Klokmanienė L. (2014). Nevyriausybių organizacijų socialinė veikla. Studijų knyga. Panevėžys: Panevėžio kolegija.
22. Kučikas A., Pivoraitė V. (2001). Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų partnerystė. Vilnius: Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras.
23. Lewis D. (2001). *The Management of Non-Governmental Development Organizations*. London and New York: Routledge. [Žiūrėta 2019.01.06]. Prieiga per internetą: http://hr.law.vnu.edu.vn/sites/default/files/resources/management_of_non_governmental_development_organizations_an_introduction.pdf.
24. Lewis D. (2007). *The management of non-governmental development organizations*. London: Routledge.
25. Matonytė I. (2004). Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. Politikos sociologija. ISSN 1392-3358. [Žiūrėta 2018.10.16]. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/article/view/5946/4854>.
26. Mažylis L., Vazgelavičius D. (2004). Nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis, teikiant socialines paslaugas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.
27. Maslauskaitė A. (2005a). Šeima ir šeimos politika: patirtis ir neokonservatyvios politikos gairės. Vilnius: Demokratinės politikos institutas.
28. Maslauskaitė A. (2005b). Lietuvos šeima: tarp rinkos ir politikos. Vilnius: Demokratinės politikos institutas.
29. Miginis N., Ulozas M. (2013). Tarpžinybinis bendradarbiavimas nacionaliniu lygmeniu jaunimo politikos srityje. Vilnius. [Žiūrėta 2019.01.06]. Prieiga per internetą: http://ijpp.lt/file/TB_ANALIZĖ.pdf
30. Morris S. (2000). Defining the Nonprofit Sector: Some Lessons from History. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 11.
31. Najam A. (1996). NGO Accountability: A Conceptual Framework. *Development policy review*. Vol. 14. USA: Overseas Development Institute.
32. Nefas S. (2009). Socialinės pagalbos žmogui organizavimas – vietos bendruomenės funkcija. *Socialinis ugdymas*. [Žiūrėta 2019.02.06]. Prieiga per internetą: [http://www.i-manager.lt/upload/201004/Socialinis.ugdymas.Nr8\(19\).-Socialine.pedagogine.pagalba.\[2009\].pdf#page=48](http://www.i-manager.lt/upload/201004/Socialinis.ugdymas.Nr8(19).-Socialine.pedagogine.pagalba.[2009].pdf#page=48).
33. Pestoff, V. (2012). Co-production and third sector social services in Europe: Some concepts and evidence. *Voluntas. International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 23. London: Routledge.

34. Puškorius S., Raipa A. (2002). Teoriniai viešojo sektoriaus veiklos modernizavimo aspektai. Viešoji politika ir administravimas. Vilnius: MRU.
35. Raišienė A. G. (2006). Teoriniai vietos savivaldos institucijų bendradarbiavimo aspektai. Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Monografija. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
36. Salomon L. M. (1997). The International Guide to Nonprofit Law, John Wiley & Sons, Inc.
37. Salomon L. M., Sokolowski, S. W. 2004. Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector. Volume Two. Kumarian Press, Inc.
38. Stankūnienė V., Jasilionienė A., Jančaitytė R. (2005). Šeima, vaikai, šeimos politika. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
39. Stankūnienė V., Maslauskaitė A., Baublytė M. (2013). Ar Lietuvos šeimos bus gausesnės? Lietuvos Vilnius: Socialinių Tyrimų Institutas. Demografinių Tyrimų Institutas.
40. Stankūnienė V., Jonkarytė A., Mikulionienė S., Mitrikas A.A., Maslauskaitė A. (2003). Šeimos revoliucija? Iššūkiai šeimos politikai“ Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
41. Stankūnienė V. (1995). Šeimos politikos koncepcija. Vilnius: Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas.
42. Suárez D., Marshall J. H. (2014). Capacity in the NGO Sector: Results from a National Survey in Cambodia. *Voluntas* 25 (1)
43. Šimašius R. (2007). Ne pelno organizacijos: prigimtis ir reglamentavimas. Vilnius: Eugrimas. [Žiūrėta 2019.02.12]. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/ds2/stream/?#/documents/674e3e29-f39e-412c-b7d9-e29ffced8e4e/page/1>.
44. Štuopytė E. (2010). Savanorių mokymasis vykdant socioedukacinę veiklą nevyriausybinėse organizacijose. *Socialiniai mokslai* 2(68).
45. Vorevičienė J. (2016). Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinių organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje. Kaunas : Kauno technologijos universitetas. ISSN 2029-4573. [Žiūrėta 2019.01.19]. Prieiga per internetą: https://eltalpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/33924/ISSN2335-8777_2016_N_7_2.PG_49-71.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
46. Vorevičienė J., Butkevičienė E. (2015). Kauno miesto nevyriausybinių organizacijų vaidmuo įgyvendinant šeimos politiką. *Viešoji politika ir administravimas*. Vol.14, No.1. Kaunas: Kauno Technologijos universitetas.
47. Vorevičienė J., Butkevičienė E. (2017). Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis. *Viešoji politika ir administravimas*. Vol. 16, No.1. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
48. Zaleskienė I., Rutkauskienė L. (2003). NVO vaidmuo teikiant socialines paslaugas. Lietuvos teisės universitetas. [Žiūrėta 2019.02.09]. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/ds2/stream/?#/documents/580c847c-1fe9-455d-8127-1df2b8186bcb/page/1>.
49. Žalimienė L. (2015). Šeimos paramos politika Lietuvoje: ar galime identifikuoti paradigminius pokyčius 1996-2013 metų laikotarpių? *Tiltai*. (p.40). Vilnius: Vilniaus universitetas.
50. Žydžiūnaitė V. (2012). Baigiamojo darbo rengimo metodologija. *Mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija.

51. Wejcman Z. (2001). Vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis – galimybės ir barjerai Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.

Informacijos šaltinių sąrašas

1. Europos konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197962>
2. Europos konvencija dėl vaikų teisių užtikrinimo. [Žiūrėta 2019.01.14]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>
3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>
4. Europos Užimtumo Strategija. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aem0028>
5. Europos Tarybos „Rekomendacija dėl vaikų priežiūros. [Žiūrėta 2019.01.10]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10916>
6. Europos konvencija dėl nesantuokinių vaikų teisinio statuso. [Žiūrėta 2019.02.05]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.40945>
7. Kulbauskas S., Nadzveckas G. (2018). Finansinių paskatų ir paslaugų jaunoms ar vaikus auginančioms šeimoms plėtros galimybių analizės tyrimas. Galutinė ataskaita. [žiūrėta 2019.01.30]. Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklosritys/seima/seimos-politika/SADM%20seimos%20politika_galutine%20ataskaita.pdf
8. Lietuvos Respublikos šeimos stiprinimo įstatymas (2017). [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/71039aa2b98511e7967a9645b537eb05>.
9. Lietuvos Respublikos Konstitucija. [Žiūrėta 2019.02.10]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>
10. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/uAsNSkBrmA>
11. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89>
12. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1DEDD43B92AE/asr>
13. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas. [Žiūrėta 2019.01.20]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7f76aa757b7a11e89188e16a6495e98c>
14. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymas. [Žiūrėta 2019.01.2]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.413828>
15. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Specializuotos Pagalbos Centrų Veiklos Aprašo Patvirtinimo“. [Žiūrėta 2019.01.20]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.424133/WHolzGsxDN>
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl rekomendacijų savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes“. [Žiūrėta 2019.01.22]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215191>
17. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas. [Žiūrėta 2019.02.15]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FF00B0EA2F0E/asr>

18. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas. [Žiūrėta 2019.02.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26243/EnpvQSDbGb>
19. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas. [Žiūrėta 2019.02.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29578/bYZuFeSGqr>
20. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. [Žiūrėta 2019.03.18]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/foxtQMYVWY>
21. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. [Žiūrėta 2019.03.15]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr>
22. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. [Žiūrėta 2019.03.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/LuSTzyOScm>
23. NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai (2015). [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: http://www.3sektorius.lt/docs/NVOTi_TYRIMAS_2015-03-26_11:08:32.pdf.
24. Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija. [Žiūrėta 2019.02.06]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.244119/BVHNIJBLKT>
25. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija. [Žiūrėta 2019.02.13]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EAC62D7F8C15/asr>
26. Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas. [Žiūrėta 2019.03.03]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439>
27. Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija. [Žiūrėta 2019.03.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.364564/DgDmHfvpfe>
28. Raišienė A. G. (2005). Bendradarbiavimo kaip viešojo sektoriaus veiklos organizavimo alternatyvos teoriniai aspektai. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. [Žiūrėta 2019.01.04]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Agota_Raisiene/publication/268288295_Bendradarbiavimas_o_kaip_viesojo_sektoriaus_veiklos_organizavimo_alternatyvos_teoriniai_aspektai/links/54be4f310cf218da9391e3c8/Bendradarbiavimo-kaip-viesojo-sektoriaus-veiklos-organizavimo-alternatyvos-teoriniai-aspektai.pdf.
29. Savivadybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. Metodika, II leidimas. [Žiūrėta 2018.12.17]. Prieiga per internetą: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf.
30. Šeimos politika. (2019). Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika>. [Žiūrėta 2019.01.28].
31. Vaiko gerovės valstybės politikos strategija. [Žiūrėta 2019.01.15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.250552/mRkqQiexYf>
32. Valstybinė šeimos politikos koncepcija. [Žiūrėta 2019.02.20]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152/AjTTvgkerq>

Priedai

1 priedas. Pusiau struktūruoto interviu klausimai vietos valdžios atstovams.

1. Kaip Jūsų institucija įgyvendina šeimos politiką?
2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?
3. Ar žinote, kokių yra NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode? Įvardinkite.
4. Su kokiomis organizacijomis Jūs bendradarbiaujate?
5. Ar yra NVO, kurios Jums padeda? Įvardinkite.
6. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?
7. Ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO? Ką jis Jums duoda?
8. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?
9. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su NVO įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?
10. Kokiais būdais bendradarbiaujate su NVO?
11. Su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia bendradarbiaudama su NVO? Kaip spręsti šias problemas?
12. Ar NVO dalyvauja priimant sprendimus vietos valdžios įstaigose?
13. Kokios yra esminės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas...)?
14. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?
15. Kaip manote, kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

2 priedas. Pusiau struktūruoto interviu klausimai nevyriausybinių organizacijų atstovams.

1. Kaip Jūsų organizacija įgyvendina šeimos politiką? Kiek esate asmenų? Ar pakanka resursų veiklai vykdyti?
2. Koks yra Jūsų nevyriausybinės organizacijos veiklos pobūdis?
3. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?
4. Su kokiomis organizacijomis Jūs bendradarbiaujate?
5. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?
6. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?
7. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?
8. Kokiais būdais Jūsų nevyriausybinių organizacija ir vietos valdžia bendradarbiauja? Koks bendradarbiavimo būdas yra labiausiai priimtinas ir naudingas?
9. Ar Jūsų nevyriausybinių organizacijos atstovai dalyvauja priimant sprendimus vietos valdžios įstaigose?
10. Koks Jūsų nevyriausybinių organizacijos vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia?
11. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų organizacija bendradarbiaudama su vietos valdžia? Kaip jas būtų galima išspręsti?
12. Kokios yra esminės Jūsų organizacijos ir vietos valdžios bendradarbiavimo formos (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas...)?
13. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?
14. Ar gaunate išsamią informaciją dėl priimamų sprendimų?
15. Kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

3 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I5NA (Skuodo savivaldybės vaikų ir moksleivių tėvų asociacija)

1. Kaip Jūsų organizacija įgyvendina šeimos politiką? Kiek esate asmenų? Ar pakanka resursų veiklai vykdyti?

„Dažniausiai visą darbą daro branduoliukas – tarkime 10 žmonių, kuris atstoja visą 60 narių. Turim būrį merginų, visos jos yra iš skirtingų švietimo įstaigų, na jų vaikai lanko švietimo įstaigas. Tai jeigu jos kažką pastebi, yra kokia problema, kas liečia tėvus, vaikus, šeimas – ieškome būdų kaip jas spęsti. Stengiamės, kad šeimoms Skuode būtų gera gyventi, tad net pastebėję, kad trūksta perėjų, mes kreipiamės ir darome viską, kad jos ten atsirastų. Nėra taip, kad naudotume daug finansinių išteklių, visa komanda dirba iš idėjos.“

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Aišku, bet koku atveju Skuodo rajono savivaldybės administracija. Nevyriausybinkai – Skuodo krašto bendruomenė. Socialinių paslaugų šeimai centras. Visos švietimo įstaigos ir meno mokykla.“

3. Su kokiomis organizacijomis Jūs bendradarbiaujate?

„Visus kuriuos įvardinau, kas įgyvendina šeimos politiką, tai su jais ir bendradarbiaujame. Dar nepaminiėjau koordinatorių tarpinstituciniam bendradarbiavimui. Iš tiesų, dabar organizuojame šventę šeimoms, tai visos šios organizacijos vienaip ar kitaip prisideda prie šios šventės.“

4. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?

„Aš sakyčiau – labiausiai trūksta meilės. Meilės kiekvienam sau ir pačioje šeimoje. Kai negauna žmogus šeimoje pakankamai meilės, jis jos reikalauja per kitus dalykus, per nevyriausybinkus ar kitas įstaigas. Mes tas tuštumas stengiamės užpildyti. Tas žmogus, kuris save myli, jis stengiasi dienoje matyti gražius dalykus, juos fiksuoti. Šeimos pamiršta, kad žmogui daug nereikia, bet yra per daug informacijos, kuri mums užgožia.“

5. Kokių šeimos politikos tikslų Jus siekiate?

„Mūsų tikslai yra skleisti šeimos politiką – kokia ta šeima turėtų būti.“

6. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

„Tu tiesiog gyveni ir viskas, rodai savo realiu pavyzdžiu. Negalima eiti ir aiškinti, kaip šeimos turi gyventi. Bet tai mes skaidžiame rodydami savo pavyzdžiu. Mums reikia kiekvieną žmogų priimti taip, koks jis yra. Inicijuojame stovyklas, teikiame užimtumą, suteikiame meilę. Organizuojame seminarus tėvams. Dabar telkiame jėgas į šeimos šventę, šeimos bus kartu, džiaugsis savo vaikų pasirodymais, užimsime vaikus, siūlysime pramogas visai šeimai, tad natūralu, kad jie formuosios požiūrį į šeimą, blaivias pramogas, laiką kartu. Dirbam prevenciškai. Įsitraukiame į mokyklos gyvenimus: vieni tėvai atstovauja gimnaziją, kitos progimnaziją ir pan. Vykdomė sklaidą, išsijungiamo į švietimo įstaigų gyvenimą, dalyvaujama mokyklų tarybose, valdžios komitetuose, reiškiamo savo nuomonę ko trūksta šeimoms“.

7. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Tarkim su mokyklom dažniausiai bendraujame, kai jau yra problemos. Nors pati asmeniškai aš dažnai bendrauju, nes esu įtraukta į mokyklos tarybą, tai sprendžiame daug dalykų ten. O taip tai, mes teikiame savo paslaugas kitoms įstaigoms. Savivaldybėje aš priklausau šeimos komitetui, ten nagrinėjame daug klausimų susijusių su šeima. Kažkokio sistemiškumo nėra, tai vyksta pagal poreikį ar iškilusias problema. Pavyzdžiui, kaip tėvų asociacija mes matėme, kad pilnam vaikų užimtumui vaikų darželyje trūksta žaidimo aikštelių, tad pajutome didžiulę tėvų vienybę ir bendradarbiaudami su darželiu mes pagaminome ir įrengėme supynes. Po šeimos stiprinimo įstatymo buvo sudarytas šeimos komitetas Skuode, ten esame du nevyriausybininkai, ten kalbamės kokių paslaugų šeimoms trūksta, kaip prevenciškai dirbti su šeima, iš komiteto posėdžių ir šeimos šventė atsirado, rinkome metų šeimą Skuode ir pan.“

8. Kokiais būdais Jūsų nevyriausybinių organizacija ir vietos valdžia bendradarbiauja? Koks bendradarbiavimo būdas yra labiausiai priimtinas ir naudingas?

„Tai susitikimai, elektroniniai laiškai. Čia žinokite bendraujame visais įmanomais būdais priklausomai nuo to, su kuo bendraujame. Tarkime jaunoji karta yra lengvai pasiekama internetu, su vyresniais įstaigų atstovais bendraujame oficialiau – raštais. Todėl ieškome priimtinausių būdų tiems, su kuriais bendradarbiaujame“.

9. Ar Jūsų nevyriausybinių organizacijos atstovai dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Taip, mane, kaip NVO atstovę, tikrai kviečia. Kai priima tam tikrus sprendimus, kviečia ir klausia mano nuomones. Dalyvauju posėdžiuose, jie yra oficialūs, raštiškai protokoluojami.“

10. Koks Jūsų nevyriausybinių organizacijos vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia?

„Tikrai turime vaidmenį bendradarbiaujant su vietos valdžia. Jie mus kviečiasi išreikšti savo nuomonę. O mes kreipiamės į juos, kai matome problemą, pradedame ją jiems spręsti, kviečiame prisidėti prie šeimos šventės Skuodo šeimoms“.

11. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų organizacija bendradarbiaudama su vietos valdžia? Kaip jas galima būtų išspręsti?

„Kad geranoriškai valdžia ar valdžios įstaigos į mus žiūri. Kartais, kai ateiname su problema, šiek tiek išsigąstama, tai reikėtų suprasti, kad siekiame tai visi bendro tikslo, juk norime tik gero, o kartu tai galima išspręsti. O šiaip tai geranoriškai įsijungiame į valdžios veiklą, jie prisideda prie mūsų, nors mus daug nereikia, viską pasidarome patys.“

12. Kokios yra esminės Jūsų organizacijos ir vietos valdžios bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Tai renginiai, posėdžiai, telefonu, kiti būdai. Visi dirba dėl žmonių, dėl šeimos, tai mūsų tikslai persipina natūraliai. Dabar ir ta šeimos šventė, tai mus remia valdžia, jie finansiškai paremia tą šventę, kad ji įvyktų.“

13. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Iš tikrųjų dažniausiai mes dalyvaujame kaip partneriai. Kai vyksta apdovanojimai, ar konkursai, kad apdovanotume šeimas. Tokiu atveju jie mus kviečiame, kad taptume vieno ar kito projekto partneriu, apie tai informuoja telefonu, bet tai nėra slapta informacija, yra skelbiami projektai savivaldybės tinklapyje“.

14. Ar gaunate išsamią informaciją dėl priimamų sprendimų?

„Taip, kad konkrečiai tai ne. Jeigu pati esu komisijoje ar pakviesta, tai žinau ką nusprendėme. Suprantu, kad tai nėra paslėpta, tai reikėtų patiems ieškoti priimtų sprendimų paskelbimo.“

15. Kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Šitoje vietoje kiekvienas turėtų būti atsakingas, kuo aš galiu padėti ar prisidėti. Bendradarbiavimas geriausiai vyksta, kai kiekvienas kažkuo prisideda. Dabar sunku pasakyti ar valdžia darydama daugiau bendrų posėdžių tikrai pagerins bendradarbiavimą? Manau, kad tas, kas turi idėją ar organizuoja akciją, renginį turėtų kreiptis į kitus ir burti komandą, manau, kad kažkas tikrai atsiras, o jeigu neatsiranda, vadinasi turime resursus skirti kitam, kitų siūlomam projektui ar pasiūlymui. Jeigu turime bendrus tikslus – nesvarbu prie kurių siūlomos idėjos prisidedam“.

4 priedas. Interviu su nevyriausybinų organizacijų atstovu I6NA (Specializuotos pagalbos centras)

1. Kaip Jūsų organizacija įgyvendina šeimos politiką? Kiek esate asmenų? Ar pakanka resursų veiklai vykdyti?

„Mes esame nevyriausybinė organizacija Kretingos moterų informacijos ir mokymų centras, kuris nuo 2012 metų atlieka specializuoto pagalbos centro funkcijas ir aptarnauja Skuodą. Mes teikiame pagalbą žmonėms, kurie patyrė smurtą artimoje aplinkoje. Mes siūlome anonimišką konsultaciją, psichologo ir teisininko paslaugas. Užsiimame švietėjišką ir mokomąją veiklą suteikdami įgūdžių. Norime užtikrinti moterų ir šeimų gerovę. Esame 6 asmenys.“

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Socialinių paslaugų šeimai centras, anoniminių alkoholikų klubas, socialinės paramos skyrius, vaikų teisės“.

3. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Daugiausia su socialinių paslaugų šeimai centru. Būna, kad kreipiamės į anoniminių alkoholikų klubą. Ir su vaikų teisėmis, jeigu tai liečia vaikus. Na ir su policija.“

4. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?

„Galiu pasakyti, kad Skuodas iš mūsų aptarnaujamų miestų yra pats ramiausias. Mažiausiai teikiama savo paslaugų Skuode. Bet turbūt šeimose yra didelis neišsikalbėjimas. Dar Skuode egzistuoja bedarbystė, alkoholizmas. Todėl labai reikalinga švietėjiškas darbas.“

5. Kokių šeimos politikos tikslų Jus siekiate?

„Norime, kad būtų užtikrinta saugi aplinka šeimoje, kad nebūtų smurtą patiriančių artimoje aplinkoje asmenų,“.

6. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

„Teikdami nemokamas paslaugas: konsultacijas, psichologo pokalbius, teisinę pagalbą. Užsiimam ir švietėjišku darbu, kalbamės su šeima, tėvystės įgūdžius formuojame.“

7. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Skuode daugiausia bendraujame su socialinių paslaugų šeimai centru, nes turime panašius tikslus. Jie mums labai padeda suteikdami savo patalpas teikti paslaugoms. Būna, kad jie suteikia net ir savo psichologą toms aukoms, kurios patiria smurtą šeimoje. Bendradarbiavimas priklauso nuo poreikių, nuo to, kiek turime asmenų, kurie patiria smurtą savo šeimoje. Mes gauname informaciją iš policijos apie tuos asmenis, kuriems reikia mūsų pagalbos tad čia bendradarbiavimas yra būtinas, taip pat yra ir su pagalbos šeimai centro patalpomis, mums jos be galo svarbios, nes Skuode savo patalpų neturime“.

8. Kokiais būdais Jūsų nevyriausybinių organizacija ir vietos valdžia bendradarbiauja? Koks bendradarbiavimo būdas yra labiausiai priimtinas ir naudingas?

„Pagrindė mes bendradarbiaujame telefonu ir raštu, nes tarp mūsų yra atstumas. Tačiau būna ir pasitarimai.“

9. Ar Jūsų nevyriausybinių organizacijos atstovai dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Skuode tai ne. Mes dirbame anonimiškai, tad apie savo teikiamas paslaugas nekalbame. O valdžia mūsų ir nekviečia.“

10. Koks Jūsų nevyriausybinių organizacijos vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia?

„Kalbant bendrąją prasme, tai padedame įgyvendinti tikslus. Įgyvendiname valstybės projektą. Nes gi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tikslas yra mažinti smurtą artimoje aplinkoje“.

11. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų organizacija bendradarbiaudama su vietos valdžia? Kaip jas galima būtų išspręsti?

„Jų nėra, mes nesusiduriame.“

12. Kokios yra esminės Jūsų organizacijos ir vietos valdžios bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Kai perduodama mums ar mes kažkokią tai informaciją, kai reikia suderinti, paprašyti pagalbos patalpų suteikimui, psichologo paslaugų suteikimui. Kai norime nukreipti asmenis pasinaudoti anoniminių alkoholikų klubu.“

13. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Skuode tai neteikia. Kitose savivaldybėse mums leidžiama dalyvauti kaip nevyriausybiniams ir teikti jiems projektus.“

14. Ar gaunate išsamią informaciją dėl priimamų sprendimų?

15. Kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Žinoma, kad bendradarbiavimas yra svarbus. Mūsų atveju galėtume Skuodo savivaldybėje būti įtraukiami kaip projektų teikėjai, tada galėtume padaryti daugiau.“

5 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I7NA (Veiklių mamų klubas)

1. Kaip Jūsų organizacija įgyvendina šeimos politiką? Kiek esate asmenų? Ar pakanka resursų veiklai vykdyti?

„Idėja įkurti veiklių mamų klubą kilo iš to, kad Skuodo šeimų vyrai daugelis dirba užsienyje, o mamos su vaikais lieka namuose, tad natūralu, kad ieškai bendraminčių. Teikiame emocinę pagalbą viena kitai, auginant vaikus. Rūpinamės vaikų užimtumu mieste, miesto renginiuose. Sprendžiame problemas susijusias su šeima, vaikais. Organizuojame teminius vakarėlius vaikams. Pagrindė yra vedlys, nuo kurio priklauso ir komandos stiprumas, tai mūsų yra nemažai, bet ties viena ar kita idėja susiburia mažesnis skaičius aktyviausių narių. Mamos pasirenka ties kuria idėja prisidės. Ne viskam įgyvendinti reikia piniginių resursų, dažniausiai nepakanka laiko, nes šalia šios veiklos visi turime savo darbus“.

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Skuodo rajono savivaldybė, socialinė paramos skyrius, Skuodo krašto bendruomenė, vaikų ir moksleivių tėvų asociacija“.

3. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Socialinės paramos skyriui, su seniūnijų socialiniais darbuotojais, su Skuodo krašto bendruomene, nes teikia kompleksines paslaugas šeimoms. Su Skuodo savivaldybės vaikų ir tėvų asociacija“. Tenka bendrauti ir su vietos bendruomenėmis.

4. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?

„Skuodo šeimoms reikia šeimų klubų, todėl dažnai sakau, kad vien tik mamų klubas yra per siauras. Šeimoms klubas gali veikti plačiau. Apskritai, Reikia konkrečiai numatyti šeimos politiką Skuodo rajono savivaldybėje. Nes šeimos politikos mes čia matome labai mažai. Valdžia tik atlieka savo darbus, kas jiems priklauso, bet konkrečių veiksmų aš nematau. Tėvų asociacija daro šeimų šventę, bet tai yra visiškai tik iš jų iniciatyvos. Reikia piknikų ant pievos, pokalbių ir užimtumų. Mes kalbamės su mamomis, su šeimomis – jie teigia, kad renginiai yra nepatrauklūs, pas mus yra nepagalvojama apie užimtumą šeimoms, renginyje su vaiku nėra ką veikti, arba nėra kur jų dėti, arba ką daryti šeimų vyrams? Jie dažniausiai išvis neina, nes su vaikais lieka namuose, reikalinga nusimatyti net šeimos sportinių renginių“. Trūksta dėmesio šeimai, mes ypatingai turime skirti jiems dėmesio. Ką turi veikti jauna šeima? Jiems reikia būrelių. Sensta ir Skuodo visuomenė – tai irgi problema.“

5. Kokių šeimos politikos tikslų Jus siekiate?

„Veiklių mamų klubas atstovauja mamas. Tačiau gali sakyti, kad tai yra per maža terpė. Todėl jau pereiname link šeimų klubo, nes mama yra per maža veikimo terpė. Mūsų tikslas yra savęs realizacija, kad mamos su vaikais nedepresuotų, galėtų save realizuoti. Kad šeimos Skuode turėtų kur leisti laiką, ieškoti tave suprantančių ir prijauniančių. Norime mažinti atskirtį tarp šeimų, kad jų vaikai turėtų vienodas galimybes“.

6. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

„Organizuojame akcijas šeimoms, kurios gyvena nepritekliuje ir negali aprūpinti pilnai vaikų, tad kreipiamės į socialinės paramos skyrių, kur norėjome sužinoti, kurioms šeimos ši mūsų pagalba būtų reikalinga. Mes organizuojame vaikams vakarėlius, su personažais ir užimtumu. Savivaldybės organizuojamose miesto šventėse užimame vaikus, pasistatome savo palapines, kur šeimos su vaikais pas mus ateina. Mes realiai iškeliamo problemas, sprendžiame jas savo jėgomis, jeigu reikia renkama pinigais įmanomais būdais, kreipiamės į valdžią, kad ir jie mums padėtų tai įgyvendinti“.

7. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Didžiausias bendradarbiavimas vyko, kai mamų klubas ėjo pas valdžią ir prašė įrengti vaikų žaidimo aikšteles. Šiuo klausimo dialogas vyko ir dabar turime rezultatą. Manau, kad gauname tai, jog bendrai geriname vaikų, mamų ir apskritai šeimų gyvenimą. Kreipiamės į seniūnijų socialinius darbuotojus, kad nukreiptų pas mamas, kurios reiktų mūsų pagalbos. Bendradarbiaujame su valdžios įstaigomis dėl patalpų, gavome kambariuką, kur galime rinktis. Valdžia atskirų patalpų neišlaiko, bet suteikė vietą jaunimo centro patalpose. Buvome susirinkusi šeimos stiprinimo komanda, kur buvo labai neblogas susirinkimas, ten sprendėme svarbius klausimus dėl naujagimio kraitelio, renkama metų šeima. Ten buvo suteikta galimybė kalbėti, ten buvo klausomasi. Buvo tikras susirinkimas, jis buvo protokuojamas, bet to yra mažai. Pirmieji žingsniai jau yra bendradarbiavimo link, kaip nevyriausybininkas buvau pakviesta į pirmąjį susirinkimą dėl Skuodo rajono savivaldybės strategijos kūrimo. Turint bendrą viziją su nevyriausybininkais ir vietos valdžia – būtų aišku kam skiriami prioritetai. Bet kai kreipiamės į savivaldybės valdžią mes visada esame priimti ir išklaustyti, tačiau tęstinumo nėra, manau todėl, kad nėra atsakingo asmens“.

8. Kokiais būdais Jūsų nevyriausybinių organizacija ir vietos valdžia bendradarbiauja? Koks bendradarbiavimo būdas yra labiausiai priimtinas ir naudingas?

„Einame ir kalbamės. Elektroniniais laiškais nebendruojame niekada, kartą esu rašiusi raštą, bet jokio atgalinio ryšio nebuvo.“

9. Ar Jūsų nevyriausybinių organizacijos atstovai dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Seniau nebūdavo, tačiau šiuo metu jau pradeda tai vykti. Mamų klubo atstovai yra komisijose, bet tenka pripažinti, kad dažniausiai tai vyksta tik formaliai. Bet, kad būtume tikrai išgirsti, kad mes jaustume jog tikrai kartu priimame sprendimus – būna retai. Nors tai jau stiprėja: bus kuriama nauja Skuodo rajono savivaldybės strategija, tai jau buvo pirmas susirinkimas, buvome pakviesti kaip nevyriausybinkai, galėjome kelti klausimus ir siūlyti savo idėjas. Taip pat ir šeimos stiprinimo komitete galėjome reikti savo nuomonę ir priimti sprendimus dėl vaiko kraitelio ar kt. klausimų“

10. Koks Jūsų nevyriausybinių organizacijos vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia?

„Mes esame tie, kurie inicijuoja ir kviečią valdžią prisidėti prie bendrų tikslų. Bet esame ir tie, kurie dalyvauja valdžios sudarytose darbo grupėse.“

11. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų organizacija bendradarbiaudama su vietos valdžia?

Kaip jas galima būtų išspręsti?

„Vietos valdžia neklausia, nesidomi kaip sekasi įgyvendinti vieną ar kitą projektą. Buvo kartą savivaldybės administracija susikvietusi visus nevyriausybininkus, na pasikalbėjome, išklause mūsų bėdas, bet viskas tuo ir baigėsi. Dažnai man trūksta tęstinumo, iniciatyvos ir iš valdžios pusės. Gerai, meras išgirdo mūsų problemas ar poreikius, bet jis vienas juk visko nepadarys? Todėl toliau turėtų būti sukoordinuojama kokie veiksmai seks toliau, kas yra už ką atsakingas.“

12. Kokios yra esminės Jūsų organizacijos ir vietos valdžios bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Renginiai, mes net patys įsiprašome į valdžios organizuojamus renginius, nes matome ko ten šeimoms trūksta. Vienais metais užėmėme vaikus, piešėme jiems veidukus ir pan., tai be galo pasiteisino. Kitais metais jau jie mus pasikvietė pasistatyti savo palapinę ir sudalyvauti. Tačiau jau šiais metais vėl mūsų niekas nebekviečia, vėl turime patys rodyti iniciatyvą. Dažnai net nereikia finansavimo, tikrai galėtų valdžia mus dažniau kviesti. Kai patys rodome iniciatyvą – jie neatsisako, bet norėtųsi būti pakviestam – taip suprastume, kad esame reikalingi. Keliame problemas iš realių problemų: nėra šeimai kur nueiti su vaikais, tai pradėjome patys rinkti pinigų, kreipėmės į valdžią, kartu su valdžios atstovais net rinkome vietą kur žaidimo aikštelės statyti ir mes jas turime. Manau, kad tai bendras tikslas.“

13. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Niekaip nėra. Savivaldybėje atstovo nėra. Yra vienas žmogus rajono savivaldybėje, kuris tai daro, bet jai tai daryti nepriklauso, kai ji gauna kažkokią aktualią informaciją tiesiog persiunčia mums el. paštu. Bet atstovo atsakingo už šią veiklą nėra.“

14. Ar gaunate išsamią informaciją dėl priimamų sprendimų?

„Negauname, mes net nežinome kokie yra Skuodo rajono savivaldybės vizija, misija ir strategija.“

15. Kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Manau, kad reikia pasitikėjimo valdžia. Jeigu turi idėją, problemą reikia nebijoti eiti ir kalbėtis. Faktas, kad reikia daugiau susirinkimų bendrų, kad susirinktume ir kalbėtume apie problemas. Gerai, gal kartais tų problemų ir nėra, bet atlikime tiesiog minčių lietu, gal pasidžiaugti kuo turime. Valdžia organizuoja Skuodo miesto šventę, kodėl niekas nepasidomi ir nepaklausia: o kodėl ten vis mažiau žmonių ateina? Manau, kad pasidare tokį susirinkimą, mes išsiaiškintume daug problemų: gal neina todėl, kad vaikams tokioje šventėje nėra ką valgyti? Mes pasiūla tik suaugusiems. Reikia suprasti, kad šeima yra ir vaikai ir net seneliai, tai ir jiems reikia pasiūlos. Visa šeima atėjusi turi atrasti tai, kas jiems yra įdomi. Taip pat, nevyriausybininkai padarytų daugiau šeimų labai jeigu savivaldybė prisidėtų prie projekto finansavimo, nes iš kur nevyriausybininkas gali projektą įgyvendindamas prisidėti prie jo finansiškai. Juk kaip savivaldybei turėtų būti naudinga, savo tikslus įgyvendinti per nevyriausybininkus. Reikia atsakingo žmogaus, kuris koordinuotų

bendradarbiavimą tarp valdžios ir nevyriausybinių organizacijų, kuris sukviestų visus spręsti vieno ar kito klausimo, žmogaus, kuris matytų, kad tai yra svarbu“.

6 priedas. Interviu su nevyriausybinių organizacijų atstovu I8NA (Skuodo krašto bendruomenė)

1. Kaip Jūsų organizacija įgyvendina šeimos politiką? Kiek esate asmenų? Ar pakanka resursų veiklai vykdyti?

„Mes esame Skuodo krašto bendruomenė, esame 132 žmonės. Be projekto lėšų niekaip negalėtume išsilaikyti. Kompleksines paslaugas šeimoms mes teikiame du metus, nes įgyvendiname projektą ir jo dėka tas kompleksines paslaugas šeimoms teikiame Bendruomeniniuose šeimos namuose. O šiaip šeimos politiką įgyvendiname jau 5 metus – organizuodami stovyklas vaikams ir šeimoms, organizuojame vaikams užimtumą jų atostogų metu. Neužilgo pradėsime teikti paslaugas ir neįgaliesiems“.

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeimą? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Veiklių mamų klubas, Skuodo rajono savivaldybės vaikų ir moksleivių tėvų asociacija, socialinės paramos skyrius, socialinių paslaugų šeimai centras“.

3. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Iš valdžios tai mes labai bendradarbiaujame su socialinės paramos skyriumi, su švietimo skyriumi ir švietimo įstaigomis“.

4. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip galima būtų jas išspręsti?

„Pagrindinė problema yra – tarpusavio santykiai šeimoje, tik ne visi tai nori pripažinti. Mes teikiame psichologo paslaugas, vykdomė pozityvios tėvystės mokymus – nustebino, kad yra labai didelė paklausa šių mokymų. Vaikų užimtumas ir neįgalių vaikų problema, daugėja autistų. Mes juos integruojame ir priimame, tad reikia daugiau veiklų ir jiems, pritaikyti veiklas taip, kad tiktų“.

5. Kokių šeimos politikos tikslų Jus siekiate?

„Sprendžiame vaikų užimtumo klausimą, vaikų trumpalaikę priežiūrą, kad tėvai galėtų susitvarkyti savo reikalus, teikti psichologinę pagalbą, ugdome sąmoningą šeimą, organizuojame pozityvios tėvystės mokymus. Tiesiog teikiame paslaugas į kurias įeina ir pagalba ir švietimas ir aktyvios pramogos.“

6. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

Organizuojame vaikų užimtumą jų atostogų metu, nes tėvai tai tuo metu atostogų neturi, tad sprendžiame vaikų užimtumo klausimą, kai tėvai derina darbą ir tėvystę. Teikiame psichologo pagalbą, trumpalaikę vaikų dienos priežiūrą iki 4 valandų, kad tėvai galėtų susitvarkyti jiems būtinus reikalus. Pas mūsų yra laisvesnė forma, leidžiame šeimoms rinktis jiems aktualius seminarus, mokymus, stebime kur yra didžiausias susidomėjimas. Mes vykdomė ne tik stovyklas vaikų atostogų metu, bet ir po pamokinę veiklą.

7. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su vietos valdžia įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Realiai tai jie mums teikia pagalbą įgyvendinant mums savo projektus. Savivaldybė mums patalpas yra suteikusi. Ir mes esame pagrindinis savivaldybės partneris savivaldybės vykdomame projekte socialinių paslaugų tiekime šeimai, vykdytojas yra savivaldybė, bet mūsų nevyriausybinių bendruomenė yra tų veiklų vykdytojai. Na, o realiai stengiamės nesikreipti ir netrukdyti, stengiamės išsispřesti patys, savo jėgomis. Kai vyksta socialinis dialogas tarp valdžios ir nevyriausybinių yra labai svarbu, manau, kad perduodama valdžia paslaugas nevyriausybiniams daro labai naudingai, nes mes turime kitokį požiūrį“.

8. Kokiais būdais Jūsų nevyriausybinių organizacija ir vietos valdžia bendradarbiauja? Koks bendradarbiavimo būdas yra labiausiai priimtinas ir naudingas?

„Visais įmanomais būdais, jeigu ne iš karto, bet atsakymą tikrai gauname. Mano būdas yra toks, kad vienokiu ar kitokiu būdu aš juos pasieksiu. Manau, kad gyvas susitikimas yra pats efektyviausias.“

9. Ar Jūsų nevyriausybinių organizacijos atstovai dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Ko gero – asmeniškai nekviečiami, bet, kai būna viešai skelbiama, kad bus galima išsakyti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu tai sudalyvauju, bet asmeniškai, tai ne. Iš tikrųjų šito pasigendami, bent jau pakvietimas galėtų būti.“

10. Koks Jūsų nevyriausybinių organizacijos vaidmuo bendradarbiaujant su vietos valdžia?

„Esame valdžios partneriai, padedame įgyvendinti tikslus“.

11. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų organizacija bendradarbiaudama su vietos valdžia? Kaip jas galima būtų išspręsti?

„Trūksta domėjimosi nevyriausybinių organizacijų veiklų efektyvumu. Aukščiausiu lygmeniu nerodomas pakankamas dėmesys. Trūksta kartais ir to geranoriškumo, šiaip negaliu sakyti, kad turime daug problemų, mes patys daug ką padarome, todėl kreipiamės jau retai, kai reikia patalpų ar dėl pastato remonto, tai prisidėjimo dėl remonto sulaukėme mažai, tai didžiąją dalį padarėme patys. Buvo, kad esam prašę, kad savivaldybė pavišintų mūsų informaciją, bet sunkus atvejis, mano, kad jus vykdo, tai jus ir sukietės. Tai manau reikia keisti požiūrį pirmiausia. Nors sakau, kas buvo prieš du metus ir kaip yra dabar, tai tikrai keičiasi šis požiūris, nors daug kas priklauso ir nuo mano bendruomenės narių, nuo to kaip jie bendrauja, kreipiasi ir pan.“

12. Kokios yra esminės Jūsų organizacijos ir vietos valdžios bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Mes mūsų renginius, nes juos kviečiame. O mus kviečia jeigu jau kažkas „dega“. Šiaip susitikimas su valdžia dėl strateginio plano buvo labai efektyvus, turiu pripažinti, kad bendradarbiavimas stiprėja, jis pradeda atsirasti. Pagrindinė bendradarbiavimo forma būtų tai, kad mes esame valdžios partneriai įgyvendinant projektus, manau, kad dalį valdžios tikslų mes įgyvendiname, faktiškai visoms įstaigoms siūlėme savo paslaugas“.

13. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Buvo paskelbta oficiali partnerių atranka, mes atsiliepėme ir tapome partneriais. Šiuo atveju buvo atsakingas socialinės paramos skyrius, tai jie viešai informavo, bet, kad asmeniškai mūsų, tai ne.“

14. Ar gaunate išsamią informaciją dėl priimamų sprendimų?

„Kad konkrečiai būtų perduodama, tai tikrai ne. Žinoma, sprendimai nėra slapti, bet reikia žinoti kur jų reikia ieškoti. Žemės ūkio specialistas tik persiunčia informaciją dėl projektų, su pareigybėm manau tai nesusiję, bet bent jau kažkas informuoja“.

15. Kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Bendradarbiavime labai norėtusi, kad pasidomėtų valdžia kaip mes gyvename, ar nieko netrūksta. Aišku, mes teikiame tą informaciją per ataskaitas. Niekaip to neišspręsimė, nes čia yra žmogiškieji faktoriai. Aišku, galėtume lysti į akis, kišti reklamą, girtis kiekvienam žingsnyje, bet tai ne mūsų būdas. Kad būtų didesnis dialogas, kalbamasi ką galime dar padaryti, manau motyvuotu daryti daugiau.“

7 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės atstovu IIVA (Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras)

1. Kaip Jūsų institucija įgyvendina šeimos politiką?

Mes esame socialinių paslaugų šeimai centras, tad teikiame paslaugas nuo mažiausio iki didžiausio. Pagrindė tai mūsų tikslas yra šeimos, turinčios socialinių problemų. Nevardinsiu visko iš eilės, bet taip, kad nepraleisčiau. Dirba daug socialinių darbuotojų, atvejo vadybininkų – jie dirba su visa šeima, paskiriami posėdžiai, kuriuose paskiriamos ir paslaugos. Čia kontaktuojama su visomis įstaigomis, kuriomis yra reikalinga. Toliau teikiamos psichologo paslaugos, kurios tapatinasi su intensyvios krizių įveikimo ir laikino apnakvindinimo paslaugomis. Yra vedami EPP mokymai, kai vyrai ar moterys smurtauja artimoje aplinkoje, šeimoje. Toliau yra su proto negalia dienos centras – nuo 16 metų. Pavėžėjimo paslauga šeimoms, kurioms reikalingos socialinės paslaugos. Vaikų dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugas teikiame, per dieną su jais dirbame. Šeimose yra formuojami įgūdžiai. Teikiama socialinė globa suaugusiems asmenims su negalia ar senyvo amžiaus asmenims namuose paslauga. Taip pat yra teikiama pagalba tėvams ir globėjams, ruošiami šeimas galinčias priimti vaikus.

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Mus kuruoja ir šeimos politiką įgyvendina socialinės paramos skyrius. Vaikų teisės apsaugos skyrius.“

3. Ar žinote koku yra NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode? Įvardinkite.

„Skuode yra. Jeigu nežiūrint kiek jos silpnos ar stiprios, tačiau yra. Yra Skuodo bendruomeniniai šeimos namai, yra dar trys – neįgaliųjų „Viltis“, anoniminių alkoholikų, silpnaregių ir aklųjų. Dar yra Skuodo Dekanato šeimos centras. Daug yra bendruomenių kaimuose.“

4. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Daugiausia bendraujame su valdžios įstaigomis: socialinės paramos skyriumi, vaikų teisės skyrium, seniūnijomis, net policija, o iš nevyriausybininkų su Bendruomeniniais šeimos namais, su organizacija „Viltis“, specializuotu pagalbos centru.“

5. Ar yra NVO, kurios jums padeda? Įvardinkite.

„Esam buvę nukreipę šeimą pasinaudoti Bendruomeninių šeimos paslaugomis, kur prižiūri per diena vaikučius, turėtų padėti organizacija „Viltis“. Šiaip mes patys, kaip piliečiai pasinaudojame šeimos namų paslaugomis, ten seminarais nemokamais, nes jie nemokami ir aktualūs su mūsų darbo specifiška“

6. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip Jus jas sprendžiate?

„Didžiąją problemų dalį mes sprendžiame. Jeigu tai mums ir nepriklauso, mes randame kaip galėtume padėti. Praktiškai mūsų paslaugos yra nemokamos, todėl visi jomis gali pasinaudoti. Jeigu yra problema ir mes negalime jos išspręsti aš būtinai kreipiuosi į socialinės paramos skyrių ir prašau bent jau perpirkti šias paslaugas. Pavyzdžiui, mačiau, kad tėvai nori jog teiktume vaikams

su negale apgyvendinimo paslaugą, tačiau atlikome tyrimą, apklausą ir matėme, kad yra tik 4 norinčios šeimos. Tačiau, mes sugalvojome, kaip galime teikti šią paslaugą – perperkame šią paslaugą iš kitų rajonų, ji vadinasi atokvėpio paslauga. Taip pat, pastebime, kad kartais reikia ilgesnio apgyvendinimo, nei laikinas, tada kol surandame ilgalaikį būstą mes leidžiame apsigyventi ir ilgiau, taip registruojame vis kaip naują apgyvendinimo atvejį“

7. Ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO? Ką jis jums duoda?

„Manau, kad reikalingas. Dažnai turime šeimų, kurioms reikia padėti, norėtume, kad jos įsiliėtų į bendruomenės, ypač kaimuose. Kiek esam kalbėję su bendruomenių atstovais, tačiau jos yra silpnos arba tik dirba tarpusavyje naujų nebepriimant. Nevyriausybinės organizacijos turėtų papildyti ir perimti tai, ko negalime mes padaryti“.

8. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

„Teikdami kokybiškas paslaugas, o tų paslaugų turime labai daug. Šiaip dažniausiai kam reikia teikti tas paslaugas mes gauname iš socialinės paramos skyriaus.“

9. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su NVO įgyvendinant šeimos politiką?

Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Tai vyksta pagal poreikį. Tačiau seniau tai vykdavo dažniau. Dažniausiai bendradarbiaujame, kai suteikdavome savo patalpas, kai norime padėti konkrečiam asmeniui žinant jo problemą, tarkime mes negalima palydėti žmogaus į polikliniką, tai kreipiamės į „Viltį“, kad jie tam žmoguj padėtų“.

10. Kokiais būdais bendradarbiaujate su NVO?

„Dažniausiai telefonu. Būna, kad susitinkame, nes Skuodas mažas, nesudėtinga. Arba raso elektroniniu paštu“.

11. Su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia bendradarbiaudama su NVO? Kaip spręsti šias problemas?

„Su vangumu. Atrodo, kad nevyriausybinės organizacijos egzistuoja, bet tuo pačiu ir ne. Problema, kad projektai nukeliami nevyriausybiniams, tačiau neturime jų stiprių, nėra kam dirbti. Galvoju ar mes Skuode tai galime išspręsti... Niekas neina dirbti iš idėjos, neturime stiprių nevyriausybinių. Apskritai Skuode nevyriausybiniškai negali būti stiprūs, nes mažėja šeimų, žmonių. O ir kartą paprašę matėme, kad tai nėra ką jie galėtų duoti, atrodo, kad ir bendruomenės vangiai atsisakė priimti keletą šeimų į savo veiklas, nes matyt tų veiklų nelabai ir yra, arba kartą paprašius pagalbos iš vienos organizacijos susilaukėme atsakymo, kad aj ne ne, mes negalim su tuo žmogumi čia visą dieną dirbti, tačiau mes randame, kaip patys tai padarysime“.

12. Ar NVO dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Mūsų sprendimuose jie nedalyvauja“.

13. Kokios yra esminės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Mainomės informacija, kalbamės. Esame teikę savo paslaugas specializuotos pagalbos centrui, dalinamės psichologu. Suteikiame kartais tam centrui ir savo patalpas.“

14. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Mes asmeniškai neorganizujame projektų ar konkursų, kuriuos reikėtų skelbti.“

15. Kaip manote, kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Kad mums būtų didelis poreikis – mes belstumėmės. Bet mes matome, kad niekas už mus geriau nepadaro.“

8 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios atstovu I2VA (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie SADM Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius)

1. Kaip Jūsų institucija įgyvendina šeimos politiką?

„Mes neteikiame šeimos politikos paslaugų, bet jas administruojame. Mes vertiname grėsmės lygį šeimoje vaikui ir tai perduodame Skuodo rajono savivaldybei, kad jie teiktų reikiamas paslaugas.“

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Socialinės paramos skyrius, socialinių paslaugų šeimai centras.“

3. Ar žinote kokiu yra NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode? Įvardinkite.

„Skuodo nevyriausybinų organizacijų yra mažai, tačiau tikrai naudojamės Bendruomeninių namų paslaugomis, dar yra moksleivių tėvų asociacija, veiklių mamų klubas.“

4. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Nustatę grėsmės lygį pirmiausia mes kalbamės su paramos skyriumi ir paslaugų centru. Sėdim, įvertinam ar žinome tas šeimas anksčiau ar tik pirmą kartą su jomis dirbame ir pan., mes tariamės tarpusavyje kur liks vaikas paimtas iš šeimos, kokias pateiksime rekomendacijas šeimai, kaip galime jiems padėti, kalbamės realiai, pagal situaciją, su globos namais, su seniūnijomis. Naudojamės nevyriausybinių organizacijos Bendruomeninių namų teikiamomis paslaugomis, dar tikrai bendraujame su anoniminių alkoholikų klubu“.

5. Ar yra NVO, kurios jums padeda? Įvardinkite.

„Pagalba tikrai naudojamės Bendruomeninių namų, rekomenduojame šeimoms nurodydami jų paslaugas, organizuojamus mokymus, taip pat mums padeda ir anoniminių alkoholikų klubas, jiems nusiunčiame šeimų asmenis.“

6. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip Jus jas sprendžiate?

„Pirmoji tai būtų socialinių įgūdžių šeimos trūkumas ir būtų alkoholio vartojimas. Tikrai nei viena šeima nėra nuskriausta ir dėl skurdo iš jų vaikai nėra paimami, deja, bet čia yra didžiosios problemos. O tai sprendžiame per rekomendacijas šeimoms, skiriamas savivaldybės paslaugas. Kai nustatome šeimoje grėsmės lygį, arba, kai dalyvaujame atvejo vadybos posėdyje visada prisidedama prie šeimos problemų sprendimo“.

7. Ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO? Ką jis jums duoda?

Žinoma, visada reikalinga tartis ir kalbėtis. Negalime padėti šeimai ar vaikui be bendradarbiavimo, reikalingos kompleksinės paslaugos, kurios padėtų grėsmes šalinti, o tas paslaugas teikia ir nevyriausybinių organizacijos. Kad ir mažai, bet veiksmingai. Būna, kad nusiunčiame šeimas į anoniminių alkoholikų klubą, bet jie ten ir nenuėina, nors sako kitaip, tai bendradarbiaujam,

kalbamės ar tikrai atėjo. Jeigu mes kiekvienas savo vežimą tempim, neapsitarsim ir nepadėsime vienas kitam, tai nieko ir nebus“.

8. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

„Mes įvertinę grėsmes vaikui šeimoje pateikiame reikiamų paslaugų sąrašą ir rekomendacijas savivaldybei. Tad mums yra labai svarbu pažinti savo šeimas, tiksliai įvertinti vaikų aplinką ir grėsmes.“

9. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su NVO įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Dažniausiai tai dėl teikiamų paslaugų. Kadangi mes nustatome reikalingas paslaugas, mes jas ir administruojame. Tad bendradarbiaujame dėl seminarų, mokymų tėvams, psichologo konsultacijų. Tai vyksta gana dažnai, na kaip... pagal poreikį arba, kai jie pasiūlo į kokį seminarą nueiti.“

10. Kokiais būdais bendradarbiaujate su NVO?

„Ateina mums tiesiogiai elektroniniai laiškai su jų organizuojamais renginiais, turime patys jų psichologo telefono numerį, tai perduodame savo šeimoms. Būna, kad patys skambiname ir tariamės ar būtų galima suderinti susitikimą ir priimti šeimą konsultavimui, mes net klausiamė jų ką jie dar mums gali pasiūlyti, gal kokią terapiją vaikams. Bendraujame el. paštu, telefonu, gyvai susitinkame. Būna, kad kviečia į renginius sudalyvauti, prisidėti. Su moksleivių tėvų asociacija aktyviai rengdavo darbuotoja šeimų dienas Skuode.“

11. Su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia bendradarbiaudama su NVO? Kaip spręsti šias problemas?

„Problema, kad yra atstumai, dažniausiai kaime nevyriausybininkai nebeteikia paslaugų“.

12. Ar NVO dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Ne, sprendimų procese jau tikrai nedalyvauja“

13. Kokios yra esminės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Tai dažniausiai telefonu ir žodžiu, informuojam vieni kitus, jie mus apie renginius, mes klausiam kokių gali pasiūlyti paslaugų. Turim ir bendrus tikslus, mes norim pašalinti grėsmes, numatome paslaugas, o tarkim Bendruomeniniai namai tas paslaugas ir teikia, tad turim tuos pačius tikslus, nors iš pagrindų mūsų tikslas yra kitoks, tačiau jie momentais sutampa.“

14. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Kad mes neturime ką pasiūlyti“

15. Kaip manote, kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Gerai, kad Skuodo mieste turim Bendruomeninius šeimos namus, bet ir norisi ir kaimuose tokių, galėtų bendruomenės su tuo dirbti. Daugiau, kad būtų vaikų dienos centrų. Kad būtų ne tik mieste, bet ir kaime. Norisi, kad būtų tai ir seniūnijose, nes jie daugiau viską daro per renginius, o reikia ir paslaugų.“

9 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios atstovu I3VA (Skuodo rajono savivaldybės socialinės paramos skyrius)

1. Kaip Jūsų institucija įgyvendina šeimos politiką?

„Mes esame įstatymų vykdytojai, tai pagrindinis mūsų tikslas yra vykdyti įstatymus. Bet jeigu kalbant apie šeimą, tai teikiame finansines lengvatas daugiavaikėms šeimoms, maisto davinius daliname, kompensacijas už šildymą, tvarkome nemokamą maitinimą vaikams švietimo įstaigose. Realiai visos mūsų paslaugos eina per paramą ar kompensaciją, aprėpiam ir vaikus ir šeimas, neįgaliuosius, teikiame parama daugiavaikėms šeimoms.“

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Skuode yra Skuodo šeimos komisija, jai vadovauja tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorė, aktyviai su šeimomis dirba Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras – jie dirba su šeimomis, jų vaikais, turi dienos centrą, ruošia tėvius, taip pat užtikrina saugią šeimos aplinką ir vaikų teisių skyrius.“

3. Ar žinote koku yra NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode? Įvardinkite.

„Taip, taip, tai Skuodo krašto bendruomenė dirba su šeima įgyvendindama Europinį projektą, teikia kompleksines paslaugas šeimai, jos vadovė yra Lijana Beinoraitė. Jie vadinasi Bendruomeniniai šeimos namai, čia įeina ir psichologinė pagalba ir pozityvios tėvystės mokymai, vaikų priežiūros paslauga. Skuodo vaikų ir moksleivių tėvų asociacija kasmet rengia šeimų dieną Skuode. Dar yra veiklių mamų klubas, kuris teikia kiek žinau net siūlymus savivaldybei kaip gerinti gyvenimą jų vaikams.“

4. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Skuodo krašto bendruomenė yra dalyvavusi mūsų organizuojamame konkurse, tai daug bendravome. Ankščiau šeimos stiprinimo komanda veikė labiau, tai dar bendradarbiaudavome su vaikų ir moksleivių asociacija, veiklių mamų klubu. Na, mes dažnai darbuojamės su socialinių paslaugų šeimai centru.“

5. Ar yra NVO, kurios jums padeda? Įvardinkite.

„Taip, jie dalyvauja, kai yra sudaroma komisija priimant sprendimą, pvz., kam teikti metų šeimos apdovanojimą, arba dalyvauja mūsų paskelbtuose projektuose ar konkurse. Bet, kad padėtų mūsų darbe tiesiogiai nemanau, kad tai gali nevyriausybinės organizacijos, čia jau turi būti atitinkami reikalavimai.“

6. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip Jus jas sprendžiate?

„Nedarbas. Pagrindinė problema Skuode yra bedarbystė, tada šeimos neišsilaiko ir čia jau reikalingos lengvatos, nemokamo maitinimo vaikams paslauga, kompensacijos ir kitos lengvatos.“

7. Ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO? Ką jis jums duoda?

„Aišku, o kaip kitaip? Šiuo metu pareina naujas įstatymas, kuriame yra rekomenduojama įtraukti nevyriausybinės organizacijas. Mums net įstatymuose yra rekomenduojama su jais bendradarbiauti.“

8. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

Sekame įstatymus, nepraleidžiama reikalingų mums aktų ir vykdomė savo pareigas. Pvz, praėjusiais metais yra išleistas įstatymas, kuris turi įsigaliooti nuo šių metų liepos 1 d., čia mes turėsime išduoti šeimos kortelę. Ieškosime partnerių, kurie padės mums šeimoms suteikti lengvatas. Teisę į šeimos kortelę turi kiekvienas gausios šeimos narys, arba šeimos, kuri prižiūri neįgalų šeimos asmenį. Tad siekiame užtikrinti savo vykdomas funkcijas, bet ir domimės ir galvojame apie ateitį. Esame vienu žingsniu priekyje.“

9. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su NVO įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Rengiam kartu renginius, pvz, kasmet yra renkama „Metų šeima“, tai renkant šią šeimą dalyvauja ir nevyriausybinių organizacijų atstovai. Bendraujame tikrai dažnai, dažniausiai esant reikalui. Kreipiamės į juos prašant pagalbos, kad išskirtų, kurios šeimos galėtų būti apdovanotos, teikia siūlymus.“

10. Kokiais būdais bendradarbiaujate su NVO?

„Posėdžio metu, telefonu, renginiai vienija. Tarkim teikėme daugiavaikę šeimą prezidentės apdovanojimui, tai šios šeimos išrinkimo posėdyje dalyvavo ir šeimos stiprinimo komanda, kurioje yra iš veiklių mamų klubo ir vaikų ir tėvų asociacijos atstovai. Pvz Skuodo krašto bendruomenė įgyvendino mūsų konkursą vaikų užimtumui, buvo organizuojama ir vasaros stovykla ir Kalėdiniai renginiai“.

11. Su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia bendradarbiaudama su NVO? Kaip spręsti šias problemas?

„Pagrindinė stipri bendruomenė yra tik Skuodo krašto bendruomenė (Bendruomeniniai šeimos namai), dar neįgaliųjų nevyriausybinė organizacija. O šiaip neturime, kas Skuode turėtų tokių stiprių resursų, kad galėtų teikti mums svarbias paslaugas, manau, kad joms trūksta finansavimo, mūsų savivaldybė yra labai skurdi juos finansuoti“.

12. Ar NVO dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Taip, tai yra organizacijos kviečiamos dalyvauti savivaldybės strateginio plano rengime, žinau, kad ir mamų klubas teikė siūlymus kur reikalinga statyti vaikų žaidimo aikšteles.“

13. Kokios yra esminės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas...)

„Manau, kad finansinė parama ir informacijos mainai. Dabar tikrai galiu pasidžiaugti, kad mes tarpininkavome, kad neįgaliųjų organizaciją turėtų savo transportą, jiems tai labai svarbu. Net

savivaldybė išlaiko jų vairuotoją, moka jam atlyginimą. Aš manau, kad mes visi siekiame panašių tikslų“

14. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Kaip tik šiandien bus skelbiamas kvietimas teikti projektus, čia bus galima dalyvauti ir NVO, šiuo projektu bus galima pasinaudoti ir įgyvendinant šeimos politiką, nes prioritetas teikiamas asmenims, kam reikalinga socialinių įgūdžių. Čia organizuoja vietos veiklos grupė, paskelbta yra internetinėje savivaldybės svetainėje, o neįgalųjų veikla yra organizuojama būtent projektus, tai mes juos informuojame, skambiname, turime atsakingą asmenį, kuris juos informuoja.“

15. Kaip manote, kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Reikia žmogaus, kuris inicijuotų bendradarbiavimą. Visai neseniai turėjome tarpinstitucinės veiklos koordinatore, kuri buvo šeimos stiprinimo komandos pirmininkė, tai ji inicijuodavo susirinkimus ir būdavo už tai atsakinga, tai tikrai buvo efektyvu. Manau, kad pasikeitus valdžiai vėl turėsime bendradarbiavimo koordinatorių ir situacija pagerės, nes tam reikia sistemiškumo“

10 priedas. Interviu su Skuodo rajono savivaldybės vietos valdžios atstovu I4VA (Skuodo rajono savivaldybės meras)

1. Kaip Jūsų institucija įgyvendina šeimos politiką?

„Stengiamės, kad visi ikimokyklinio amžiaus vaikai galėtų lankyti lopšelius-darželius, užtikrinti ikimokyklinio ugdymo organizavimą, kad šeima galėtų derinti tėvystę ir darbą. Niekas negali paneigti, nes kasmet atidarome naujas darželio grupes, skiriame tam finansavimą. Taip pat, inicijavome, kad darželiai dirbtų ir per vasarą, ko seniau nebuvo. Tuo mes norime padėti šeimai, kad būtų kur palikti vaiką. Mes šeimos politiką įgyvendiname per administruojamas paslaugas: švietimo, sveikatos, socialines, na ir per paramą. Esame padarę daug, bet to dar nepakanka. Dar džiaugiuosi, kad įgyvendiname kūdikio kraitelės, jas įteikiame šeimoms. Kalbant apie jaunas šeimas, žinau, kad apie 5 šeimos pasinaudojo būsto įsigijimo programa. Taip pat, labai rūpinamės sveikatos sritimi, ieškome gydytojų visais įmanomais būdais, kad būtų užtikrinamos paslaugoms šeimoms.“

2. Kas Skuode, kokie skyriai dirba su šeima? Kas įgyvendina šeimos politiką?

„Skuodo socialinių paslaugų šeimai centras, socialinės paramos skyrius, vaikų teisių apsaugos skyrius, Skuodo rajono savivaldybės atviro jaunimo centras - deja, bet nematau ten proveržio, kuris galėtų būti nukreiptas į jaunas šeimas. Na žinoma, šeimos politiką įgyvendina ir švietimo, sveikatos įstaigos.“

3. Ar žinote kokiu yra NVO, kurios įgyvendina šeimos politiką Skuode? Įvardinkite.

„Šeimai padeda neįgaliųjų draugijos, veiklių mamų klubas, Skuodo bendruomeniniai šeimos namai – čia Skuodo krašto bendruomenė įgyvendina šį projektą. Yra vaikų ir moksleivių tėvų asociacija.“

4. Su kokiomis organizacijomis jus bendradarbiaujate?

„Aš esu atviras visiems, visais įmanomais bendradarbiavimo būdais. Su visomis Skuodo rajono savivaldybės valdžios ir nevyriausybinėmis organizacijomis.“

5. Ar yra NVO, kurios jums padeda? Įvardinkite.

„Daugiau jie prašo mūsų pagalbos: ar tai patalpų suteikimui ar finansavimui, tačiau siekiant tų pačių tikslų galime vieni kitiems padėti. Kaip ir tos aktyvios mamos, kurios kreipėsi dėl žaidimo aikštelių, tai jos padėjo man, aš dabar jau galvoju, kad reikia ir kitame Skuodo miesto gale tokias aikšteles įrengti“.

6. Kokios šeimos problemos egzistuoja Skuode? Kaip Jus jas sprendžiate?

„Aš matyčiau vieną iš pagrindinių problemų kas yra aktualu šeimai – kai vienas iš sutuoktinių dirba ne Skuode. Kai vienas iš šeimos dirba užsienyje – tai yra didžiausias blogis šeimai. O kai ir važinėja dideliu atstumu į kitą miestą, tai kiek jis laiko turi atimti iš savo šeimos kol nuvyksta ir parvyksta. Tai šeimai neleidžia būti stabiliai ir tvirtai. Kol neturime tokių, kas norėtų kurti darbo vietas – mes negalime jiems padėti jas įkurti, mes galime verslininkams suteikti tam tikras lengvatas, bet jų dar neatsiranda. Dar viena problema yra – užburtas ratas medicinos, ypačingai dėl vaikų. Mažėja Skuode vaikų, todėl medicinos centrai mano, kad geriau vaikus nuvežti į kitą

miestą, todėl čia daugumai šeimų yra problema. Tai jau yra ir atstumas, o ir kur palikti kitus vaikus? Ypatingai, jeigu šeimoje yra keli vaikai, vieną vaiką šeima išveš gydyti, o kur bus kiti? Čia yra problema. Šiuo klausimu turėjau vieną pokalbį, tai tikiuosi, kad vienas vaikų privatus gydytojas atvyks į Skuodą, todėl deriname, kad šeimoms paslaugos būtų nemokamos, mokėti reikėtų tik už papildomas paslaugas. Toliau kalbant apie jaunas šeimas ir imant kaimus – susiduriama su švietimo įstaigų problema. Kaip užtikrinti kaimiškųjų vietovių vaikų ugdymą? Ugdymo įstaigų mažėja, o teisė į ugdymą yra visiems vienoda, tad čia matau kaip problemą.“

7. Ar reikalingas bendradarbiavimas su NVO? Ką jis jums duoda?

„Be bendradarbiavimo tikrai negali valdžia žinoti ko reikia tai jaunai šeimai, vaikui, neįgaliajam ir pan. Svarbu, kad informacija būtų objektyvi, kai ateina tą informaciją pasakyti vienas asmuo – gal ji ir nėra teisinga, bet, kai kreipiasi visa organizacija, mes turime į tai reaguoti. Gal tos aikštelės ir nebūtų atsiradusios jeigu ne NVO.“

8. Kokiais būdais siekiate įgyvendinti savo tikslus?

–

9. Kokiais klausimais, kokiose srityse bendradarbiaujate su NVO įgyvendinant šeimos politiką? Kaip dažnai tai vyksta? Ką iš to gaunate?

„Nevyriausybinių organizacija pirmiausia kreipėsi į mus su idėja ir prašymu įrengti vaikams ir šeimoms vaikų užimtumo aikštelės. Organizacija net buvo surinkusi dalį pinigų joms įrengti, o mes savo ruožtu prisidėjome prie idėjos įgyvendinimo ir tai jau yra realizuota ir puikiai pasitvirtino. Dabar jau brandiname kitą mintį, kad Skuodo mieste reikia ir kitoje miesto pusėje šeimoms įrengti tokias pat aikštelės, poilsio ir žaidimo zonas. Nevyriausybinių organizacijų yra arčiausiai šitų situacijų, jos gina savo interesus, o tai mums padeda įgyvendinti šeimos politiką efektyviau su jų pagalba.“

10. Kokiais būdais bendradarbiaujate su NVO?

„Visai neseniai savivaldybė įsipareigojome skirti NVO vairuotoją, moka jam atlyginimą. Finansuojame projektus, į darbo grupes įtraukiame nevyriausybinių organizacijų atstovus. Keturioms bendruomenėms Skuodo mieste esame suteikę patalpas. Bendraujame švenčių metu, telefonu, el. laiškais. Esu net pats susikvietęs visas nevyriausybines organizacijas pas save ir su jais kalbėjęs.“

11. Su kokiomis problemomis susiduria vietos valdžia bendradarbiaudama su NVO? Kaip spręsti šias problemas?

–

12. Ar NVO dalyvauja sprendimų priėmimo vietos valdžios įstaigose?

„Tikrai taip, nevyriausybinių organizacijų yra įtraukiamos į darbo grupes, komitetus. Kviečiame nevyriausybines organizacijas prisidėti prie strateginio plano kūrimo, kviečiame išreikšti savo nuomonę ir siūlymus.“

13. Kokios yra esminės vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo formos? (renginiai, finansinė parama, informacijos mainai, bendrų tikslų siekimas....)

„Iš vadovo pozicijos, tai dalyvauju visuose renginiuose, į kuriuos galiu ateiti. Taip pat, kai įsikuria kokia nevyriausybinė organizacija, mes susitinkame ir stengiamės padėti, paremti, finansuoti. Inicijuojame projektus, kuriuos jie gali mums teikti. Suteikiame patalpas, mokama atlyginimą vairuotojui.“

14. Kaip vietos valdžia informuoja NVO apie vykdomus konkursus, projektus ir kt.?

„Yra skelbiami konkursai. Koks skyrius inicijuoja projektą ar konkursą informuoja telefonu, el. paštu, skelbia internetinėje erdvėje ar socialiniuose tinkluose.“

15. Kaip manote, kaip galima būtų pagerinti ir sustiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir vietos valdžios?

„Tas pats atviras jaunimo centras – pradžioje jis buvo kaip nevyriausybinė organizacija, tačiau neišsilaikė, nes pasibaigė projektas, tad paprasčiau buvo tapti biudžetine įstaiga, nors žinau, kad kituose miestuose šie centrai puikiai išsilaikė pritraukdami lėšas, rašydami kitus projektus, tad šitoje vietoje pritrūksta aktyvumo.“